

Teoriaa vai tekemistä?

Journalismin opetuksen painotuserot Suomen korkeakouluissa

Aatu Komsu

Journalismin koulutusohjelma

<p>Tekijä tai tekijät Aatu Komsu</p>	<p>Ryhmätunnus tai aloitusvuosi 2006</p>
<p>Raportin nimi Teoriaa vai tekemistä? Journalismin opetuksen painopisteet Suomen korkeakouluissa.</p>	<p>Sivu- ja liitesivumäärä 91 + 12</p>
<p>Opettajat tai ohjaajat Miisa Jääskeläinen</p>	
<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten Suomen korkeakoulujen journalismin opetuksen sisällöt ja painopisteet eroavat toisistaan opiskelijoiden kokemusten perusteella. Tutkimuksen kohteeksi valittiin yliopistoista Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto ja Helsingin yliopiston alainen Svenska social och kommunal högskolan sekä ammattikorkeakouluista Haaga-Helia, Turun ja Oulun seudun ammattikorkeakoulu.</p> <p>Tutkimuksen tavoitteena oli tarjota tutkimustietoa kouluista alalle hakeville opiskelijoille sekä alan toimijoille. Tutkimus toteutettiin teemoitettuna ryhmähaastatteluin, joista kunkin koulun vuosina 2007–2010 aloittaneita opiskelijoita haastateltiin kolmen hengen ryhmissä. Haastatteluissa kartoitettiin opiskelijoiden kokemuksia saamistaan journalistisen työn valmiuksista, ja haastattelut analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin keinoin. Tuloksia verrattiin haastateltujen tutkintorakenteisiin ja aiemmissa tutkimuksissa kartoitettuihin työnantajien edustajien mielipiteisiin korkeakouluopetuksen sisällöstä ja työelämän tarpeista.</p> <p>Tutkimuksessa kävi ilmi, että ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opetustavat ja sisällöt olivat hyvin yhtenevät, ja eroja painotuseroissa ilmeni enemmän yksittäisten koulujen välillä. Moniosaajuuden koulutus näyttäytyi tutkimuksessa yhtä laajana yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa. Yliopistoissa on tarjolla laajempaa yleissivistävää opetusta mm. sivuaineiden kautta, mutta niiden hyödyntäminen riippuu paljon opiskelijan omasta aktiivisuudesta. Ammattikorkeakouluissa taas yleissivistävien kurssien sisältö on suurelta osin määrätty jo tutkintorakenteessa.</p> <p>Koulujen välillä oli suuria eroja etenkin siinä, millä metodeilla ne opiskelijoille kirjoittamisen taitoja ja jutunteon prosessin hallintaa opettivat. Kirjoittamisen opetuksen koettiin useassa koulussa keskittyvän uutistekstiin, ja monet opiskelijat toivoivatkin lisää kieleltään persoonallisempien tyylien opetusta. Visuaalisen ilmaisun ja etenkin valokuvauksen opetus oli aineiston perusteella suppeaa kaikissa tutkimuksen kouluissa.</p> <p>Tutkimuksen perusteella työnantajien vuonna 2009 kartoitetut näkemykset yliopisto- ja ammattikorkeakouluopetuksen vahvuuksista eivät pidä paikkaansa.</p>	
<p>Asiasanat journalismi, media-ala, journalistiikka, medianomit, korkeakoulupolitiikka</p>	

Degree programme of Journalism

<p>Author Aatu Komsu</p>	<p>Group or year of entry 2006</p>
<p>The title of thesis Theory or Practise? Differences in Journalism Education between Finnish Universities and Universities of Applied Sciences</p>	<p>Number of pages and appendices 91 + 12</p>
<p>Supervisor Miisa Jääskeläinen</p>	
<p>This study discusses the teaching of journalism in Finnish universities and universities of applied sciences. The purpose of this study was to determine which qualities of a professional journalist were most emphasized in these schools' curricula. This was achieved by interviewing students from three universities (University of Helsinki, University of Jyväskylä, and University of Tampere) and three universities of applied sciences (Haaga-Helia University of Applied Sciences, Oulu University of Applied Sciences, and Turku University of Applied Sciences).</p> <p>The overall goal was to provide information both to students considering which school would be most suitable for their personal professional needs, as well as to the employers, politicians, trade unions and other authorities who determine the policies of Finnish journalism education.</p> <p>The students were interviewed in groups of three, in which all the interviewees were from the same school. Students were asked about their skills and knowledge regarding the journalistic profession and opinions on their education. The material was analysed using theory-based content analysis. The study showed that preconceptions expressed by employers in a previous study in 2009 were largely inaccurate.</p> <p>The research showed that content and teaching methods in universities and universities of applied sciences were quite similar; differences were more pronounced among the individual schools. Universities' curricula consisted of more theory-orientated studies, but students here had more freedom to choose their content than students in universities of applied sciences. Education on radio, television, live performance and visual presentation was equally diverse in both school systems.</p> <p>The biggest differences between schools lie in their teaching methods regarding writing and process management. Students from most schools expressed an interest in more diverse writing styles than their news-focused studies have offered. It seems that in each school visual communication education is more focused on using technology than comprehending theoretical guidelines.</p>	
<p>Key words journalism, media industry, journalism education</p>	

Sisällys

1.	Johdanto	1
2.	Journalismin muutos 2000-luvulla	3
3.	Journalismin opetus Suomessa ja muutospaineet	5
3.1.	Koulut	5
3.2.	Aloituspaikkojen ylitarjonta	6
3.3.	Työnantajien mielikuvat viestinnän koulutuksen tarpeista 2004–2005	11
3.4.	Työnantajien mielikuvat amk- ja yliopistotutkinnoista 2004–2005 ja 2009	14
4.	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys	17
4.1.	Tutkimuskysymys	17
4.2.	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	18
5.	Tutkimusaineisto	20
5.1.	Tutkimusaineiston määrittely ja valinta	20
5.2.	Aineiston kriteereihin tulleet muutokset	22
5.3.	Haastattelujen toteutus	23
5.4.	Aineiston analyysi	25
6.	Tulokset	31
6.1.	Haaga–Helia ammattikorkeakoulu	31
6.1.1.	Järjestelyerot muihin haastatteluihin verrattuna ja aineiston validiteetti ..	31
6.1.2.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen	32
6.1.3.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	34
6.1.4.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	36
6.2.	Jyväskylän yliopisto	40
6.2.1.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen	40
6.2.2.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	41
6.2.3.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	44
6.3.	Oulun seudun ammattikorkeakoulu	46
6.3.1.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen	46
6.3.2.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	48
6.3.3.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	49
6.4.	Social och kommunal högskolan	52
6.4.1.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen	52

6.4.2.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	54
6.4.3.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	55
6.5.	Tampereen yliopisto	58
6.5.1.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen.....	58
6.5.2.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	60
6.5.3.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	62
6.6.	Turun ammattikorkeakoulu.....	65
6.6.1.	Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen.....	65
6.6.2.	Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely	67
6.6.3.	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet	69
7.	Haastatteluaineiston tulosten ja opetussuunnitelmien vertailu	72
8.	Pohdinta	77
8.1.	Oppilaitosten erot.....	77
8.2.	Tutkimuksen tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin	81
8.3.	Tutkimuksen onnistuminen ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita	84
	Lähdeluettelo	88
	Liitteet.....	92
	Liite 1. Haastattelukysymykset.....	92
	Liite 2. Tutkimukseen valittujen koulujen opetussuunnitelmien vertailu	92
	Liite 3. Tiivistelmä tutkimuksen tuloksista.....	102

1. Johdanto

Opinnäytetyöni vertailee Suomessa journalismia opettavien korkeakoulujen opetussisältöjä opiskelijoiden kokemusten kautta. Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa koulujen opetuksen painotuseroja ja opiskelijoiden kokemuksia opinnoistaan saamistaan ammatillisista valmiuksista.

Tutkimukseni tavoitteena on auttaa journalistiselle alalle hakeutuvaa nuorta tälle itselleen sopivimman ja kiinnostavimman opiskelupaikan valinnassa sekä antaa kouluista valmistuville opiskelijoille tietoa oman koulutusohjansa asemoimisesta työelämässä. Toisena tavoitteena on tarjota kouluille itselleen, ammatti- ja työnantajaliitoille, media-alan yrityksille sekä opetusministeriölle tutkimustietoa käytettäväksi erityisesti päätöksenteossa, joka vaikuttaa Suomen koulutuspolitiikan tulevaisuuden suuntaviivoihin.

Journalismia opettavien korkeakoulujen opetussisältöjen eroja on 2000-luvulla tutkittu lähinnä opetussuunnitelmien kirjallisia sisältöjä vertailemalla (Juutilainen & Nordenstreng 2010), haastatteleamalla työnantajia ja koulutuspolitiikan asiantuntijoita (Raittila ym. 2006) sekä työnantajille ja opiskelijoille suunnatulla lomakekyselyillä määrällisen tutkimuksen keinoin (Lappalainen 2009). Pyrin tutkimuksellani monipuolistamaan journalismin koulutusta koskevaa korkeakoulupoliittista keskustelua haastatteleamalla opiskelijoita itseään ja analysoimalla haastatteluaineistoa laadullisen tutkimuksen menetelmillä.

Journalisteja kouluttavien yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä on 2000-luvulla vallinnut voimakasta jännitettä alan liikakoulutuksen vuoksi. Tässä keskustelussa – kuten myös jossakin määrin edellä mainituista tutkimuksista – yliopistoja ja amk:ita on useasti käsitelty varsin mustavalkoisesti, kumpaakin ennen kaikkea oman oppilaitosmuotonsa edustajana ilman tarkempaa koulukohtaista erittelyä. Olen tutkimusaineistoa analysoidessani pyrkinyt nostamaan kaikki tutkimukseen kuuluneet korkeakoulut samalle viivalle ja kyseenalaistamaan tämän karkean jaottelun mielekkyyden yksittäisen opiskelijan valmiuksia arvailtaessa.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka ensisijainen aineisto koostuu tutkimukseen valittujen kuuden koulun journalismin opiskelijoiden teemoitetuista ryhmähaastatteluista. Haastattelujen tarkoituksena on ollut selvittää, millaiseksi opiskelijat itse ovat kokeneet journalismin eri osa-alueiden painotuksen koulunsa opetuksessa ja mitä erityisiä ammatillisia vahvuuksia he ovat mielestään omasta oppilaitoksestaan saaneet.

Tarkoitukseensa tutkimukseni on laajuudeltaan kohtalaisen suppea, mikä johtuu myös sen luonteesta opinnäytetyönä ja käytettävissä olleista resursseista. Varmoja yleistyksiä kerätyn aineiston pohjalta on vaikea julistaa, mutta toivottavasti tutkimus monipuolistaa ja kehittää alan koulutuksen sisältöjä käsittelevää keskustelua ja innostaa muita jatkotutkimuksiin tutkimuksessani esille nousseista aiheista.

Tutkimuksellani ei ole toimeksiantajaa, mutta Suomen Journalistiliitto on lupautunut korvaamaan haastattelumatkojeni kustannukset.

2. Journalismin muutos 2000-luvulla

Journalistin työkenttä ja alan kilpailutilanne ovat muuttuneet Suomessa viimeisen viidentoista vuoden aikana. Muutoksen taustalla vaikuttavat etenkin Internetin vakiintuminen sekä laajentuminen jokapäiväiseen journalistiseen työhön. Lisäksi mediayritysten omistus on aiempaa enemmän kansainvälistynyt ja keskittynyt (mm. Nieminen ym. 2005, 30–32) ja erilaiset aiemmin korkeamman luokan tekniset välineet (esim. kuvankäsittelyyn ja videoeditointiin soveltuvat tietokoneet ja ohjelmistot) ovat tulleet edullisemmiksi ja arkisemmaksi osaksi kirjoittavienkin toimittajien arkea. Kaikki tämä on kiristänyt journalistisen työprosessin tahtia, laajentanut julkaisujen välistä kilpailua ja poistanut eroja aiemmin selkeämmin jakautuneiden työtehtävien ammattilaisten välillä. Nykyään visuaalista silmää, taitto-ohjelman hallintaa, valokuvausta ja kuvankäsittelytaitoa sekä jonkin verran myös radiossa ja televisiossa tarvittavaa esiintymistäittoa vähintäänkin toivotaan myös kirjoittavilta toimittajilta.

Myös toimittajan työsuhteen luonne on muuttunut. Nykyään ammattikunnasta yhä useampi tekee työtään freelance-pohjaisesti yrittäjänä ilman vakituista työsuhdetta: Esimerkiksi Suomen freelance-journalistien jäsenistä lehdistön freelancerien määrä kasvoi kolmanneksella vuodesta 2005 vuoteen 2010 (Suomen freelance-journalistit ry 2011). Myös freelance-journalistien osuus Journalistiliiton jäsenistä on kasvanut koko 2000-luvun (Suomen Journalistiliitto ry 2012).

Kaupallistumisen myötä myös journalismin lukijasuhde on muuttunut. Osassa sanomaja aikakauslehdistä on tullut vakiintuneeksi käytännöksi pyytää ja julkaista lukijoiden ottamia kamerakännykkävalokuvia. Useimmiten näistä ei kuvan ottajalle myöskään makseta, vaan muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta kuvansa luovuttaneita palkitaan vain mielikuvilla siitä, että nämä ovat päässeet osallistumaan lehden tekoon ja ovat osa lehden aktiivista lukijayhteisöä. Myös datajournalismissa on ryhdytty pyytämään lukijoiden osallistumista uutisaineiston tuottamiseen (Mäkinen 2012).

Aiemmin rajallisen kokoinen ja hillitty lehden yleisönosasto on monissa julkaisuissa saanut jatkoa tai siirtynyt lähes kokonaan lehden verkkosivuille avattuun keskustelufooo-

rumiin, jossa viestimäärää ei ole rajoitettu. Kaupallisen mediatuotteen markkinoinnin osaksi ovat tulleet Internetissä ilmaiseksi jaettavat otteet jutuista, erityisesti kolumnit tai pidemmät blogit mutta myös uutiset. Näihin juttuihin vievien linkkien – ja tietysti julkaisun brändin – toivotaan leviävän tavallisten kuluttajien ilmaiseksi suosittamana sosiaalisen median verkostoissa. Lukijoiden toivotaan myös kommentoivan niitä julkisesti, joko julkaisun omalla sivustolla tai sosiaalisessa mediassa. Voidaan todeta, että toimittajien ja journalismin kuluttajien välinen viestinnällinen etäisyys on kutistunut, ainakin markkinoinnin saralla.

Kriittistä julkista keskustelua suomalaisen journalismin laadusta ja ammattietiikan tasosta on käyty etenkin 2000-luvun katastrofiuutisoinnin (Rahkonen & Ahva 2005; Raittila 2005; JSN 2004a; JSN 2004b; Valkama & Vehviläinen 2009), sananvapauden rajojen (Kunelius 2007) ja poliitikkoihin liittyvän ns. kiss and tell -tiedonhakuun pohjautuvien skuuppien (Saari 2010) kohdalla. Sekä yksityishenkilöiden Julkisen sanan neuvostoon jättämien kantelujen määrä että neuvoston kantelujen pohjalta tekemien langettavien päätösten osuus ovat nousseet viime vuodet voimakkaassa nousussa (JSN 2011). Myös tabloidisaatiokehityksen vaikutuksia journalismin väkivaltakuvauksiin – ja siten myös journalismin ja mainonnan suhdetta – on ruodittu rankalla kädellä (mm. Syrjälä 2007; Smolej 2011).

2010-luvulle saavuttua suomalaisen journalistin työolot ja tuotannolliset vaatimukset ovat muuttuneet melkoisesti 80- ja 90-lukujen tilanteista. Samalla myös uudet viestintäkanavat ja viestinnän muodot ovat kyseenalaistaneet journalistin roolin puhtaana tiedon välittäjänä ja siirtäneet sitä lähemmäs keskustelun luotsaajan ja moderaattorin – joskus jopa provokaattorin – roolia. Muutos on kuitenkin hyvin eri tavalla läsnä eri julkaisuisissa. Siten ei suinkaan ole itsestään selvää, mitä tietoja ja taitoja ammattitaitoisella, menestyvällä ja ammattikunnalleen kunniaksi olevalla toimittajalla tulisi ennen kaikkea olla.

3. Journalismin opetus Suomessa ja muutospaineet

3.1. Koulut

Suomessa journalismia opetetaan korkeakoulutasolla kuudessa korkeakoulussa: kolmessa yliopistossa ja kolmessa ammattikorkeakoulussa. Nämä koulut valittiin osaksi tutkimusta:

- Haaga-Helia ammattikorkeakoulu, koulutusohjelma: journalismi (medianomi)
- Turun ammattikorkeakoulu, koulutusohjelma: journalismi (ent. Diakonia ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelma) (medianomi)
- Tampereen yliopisto, tiedotusoppi-oppiaineen journalistiikan linja (yhteiskuntatieteiden maisteri)
- Jyväskylän yliopisto, oppiaine: journalistiikka (filosofian maisteri)
- Oulun seudun ammattikorkeakoulu, koulutusohjelma: viestintä, journalismin suuntautumisvaihtoehto (medianomi)
- Helsingin yliopiston Svenska social- och kommunalhögskolan, oppiaine: journalistiikka (valtiotieteiden kandidaatti)

Lisäksi kahdessa muussa ammattikorkeakoulussa (Kemi-Tornion sekä Metropolia ammattikorkeakoulut) opetetaan mediatuotantoa, jonka opetuksessa journalismin osuus on kuitenkin vähäinen. Näitä kouluja ei luettu tutkimukseen mukaan.

Tutkimukseen valitut korkeakoulut ovat maantieteellisesti hyvin hajallaan, minkä lisäksi koulujen journalismin opetuksen historia on hyvin eripituinen: Tampereen yliopistossa (ja sitä edeltäneissä Kansalais- ja Yhteiskunnallisessa korkeakoulussa) journalismia on opetettu jo 1920-luvulta, Helsingin yliopiston Svenska social och kommunal högskolanissa (Soc&kom) 60-luvulta ja Jyväskylän yliopistossa 80-luvulta saakka. Kunkin kolmen ammattikorkeakoulun linjat puolestaan perustettiin vasta vuosituhannen vaihteen aikoihin. (Juutilainen & Nordenstreng 2010.) Diakonia ammattikorkeakoulussa vuonna 1999 alkanut opetus siirtyi Turun ammattikorkeakouluun vuonna 2010.

Tutkinnoista alempia korkeakoulututkintoja ovat kaikkien ammattikorkeakoulujen medianomitutkinnot (240 op) sekä Soc&komin valtiotieteiden kandidaatin tutkinto (180 op). Tampereen ja Jyväskylän yliopistojen tutkinnot ovat ylempiä korkeakoulututkintoja (300 op).

3.2. Aloituspaiikkojen ylitartjonta

Kun tarkastellaan ainoastaan koulujen journalismin opetuksen aloituspaiikkamääriä, opiskelijat jakautuvat varsin tasaisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välille: Yliopistossa aloitti 107 uutta opiskelijaa ja ammattikorkeakouluissa 102 uutta opiskelijaa vuonna 2009 (Taulukko 1). Tampereen yliopiston ja Haaga-Helian vuotuiset aloituspaiikkamäärät erottuvat selvästi muita korkeakouluja suurempina. Haaga-Helian 55 uudesta opiskelijasta 20 kuuluu kuitenkin jo työelämään siirtyneiden aikuisten iltaisin ja viikonloppuisin järjestettävien opintojen linjalle. (Juutilainen & Nordenstreng 2010.)

Taulukko 1: Korkeakoulujen sisäänottomäärät vuonna 2009

Koulutusyksikkö	Alempi tutkinto	Maisteriohjelma	Yhteensä
Yliopistot			
Svenska social och kommunal högskolan	20		20
Jyväskylän yliopisto	15	6	21
Tampereen yliopisto	45	21	66
Yliopistot yhteensä	80	27	107
Ammattikorkeakoulut			
Haaga-Helia amk	55		55
Oulun seudun amk	17		17
Diakonia amk (Turun amk)	30		30
Ammattikorkeakoulut yhteensä	102		102

Lähde: Juutilainen, V. & Nordenstreng, K. 2010. Perustiedot oppilaitoksista. Raportti toimittajakoulutuksen neuvottelukunnalle. Tampereen yliopisto.

Asetelma on kuitenkin hyvin erilainen, jos rajausta höllennetään ja lukuihin lasketaan mukaan myös kaikkien muidenkin yliopiston ja ammattikorkeakoulujen viestintä- ja informaatiotieteiden alojen opiskelijat: tällä jaottelulla ammattikorkeakoulujen aloitus-

paikkamäärät vuonna 2009 nousivat noin kolme kertaa niin suuriksi kuin yliopistojen aloituspaikkamäärät (Taulukko 2).

Taulukko 2: Korkeakoulujen viestintä- ja informaatiotieteiden alojen sisäänottomäärät 2009

Viestintä- ja informaatiotieteet	Aloittaneet
Yliopistot	267
Ammattikorkeakoulut	829

Lähde: Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012a. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1

Tätä samaa tilastoa ja jaottelua myös esimerkiksi Journalistiliitto on käyttänyt pohjanaan laatiessaan omaan kannanottonsa opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) kehittämissuunnitelman (Kesu) tavoitteiden kiristämiseksi. Kun Kesun luonnoksessa viime syksynä esitettiin, että ammattikorkeakoulujen aloituspaikkoja vähennettäisiin vuodelle 2016 mennessä yhteensä 350 paikkaa, Journalistiliitto esitti, että määrä laskettaisiin vielä alemmas 250–300 paikkaan (Suomen Journalistiliitto ry 2011).

Vuonna 2006 julkaistussa laajassa selvityksessä Viestintäkoulutuksen nousukäyrä – Monta tietä unelma-ammattiin ja suuriin pettymyksiin (Raittila ym. 2006, 82–88) arvioitiin, että toimittajan tehtävistä tarvittaisiin 2010-luvun alussa eläkkeelle ja muihin tehtäviin poistuvien työntekijöiden tilalle 200–250 henkeä vuosittain. Vuosien 2009 journalismin sisäänottomäärien perusteella koulutettava määrä olisi muuten hyvin oikean suuntainen, jopa vajaa, sillä kaikki toimittajaksi valmistuvat eivät kuitenkaan omasta tahdostaan lähde tekemään töitä juuri journalisteina, vaan he työllistyvät myös muissa viestinnällisissä tehtävissä. On kuitenkin huomattava, että toimittajan työ on vapaa ammatti, ja alan työpaikoista kilpailevat myös monet journalistisen korkeakoulukoulutuksen ulkopuolelta. Näin ollen toimittajan työpaikoista kilpailee lähivuosina ainakin teoriassa Taulukossa 1 mainittujen opiskelijoiden kanssa myös noin 850 yhtä lailla korkeakoulutettua viestintä- ja informaatiotieteiden osaajaa. Näiden lisäksi päälle tulevat vielä viestintää ja journalistista työtä toisen asteen oppilaitoksissa ja erilaisissa kansanopistojen kursseilla opiskelleet sekä muiden viestinnän koulutuksen ulkopuolisten korkeakoulututkintojen opiskelijat.

Journalistiliiton kannanottoon vaikuttaa myös alalla vakiintunut näkemys, jota esimerkiksi Raittilan raportissakin (sama, 82–83) tuotiin esille, että kaikkien journalistien ei toivota hankkivan itselleen journalismin korkeakoulututkintoa. Alan sivistyksen, substanssiosaamisen sekä moniäänisyyden kautta on toivottu, että noin puolet alan työntekijöistä tulisi alalle muun kuin journalismin korkeakouluopintojen kautta. Jos tämän pohjalta hyväksytään lähtökohta, että toimittajien journalismin tutkinto voi pätevöittämissään sijaan pikemminkin heikentää alan ammattitaitoa, jo vuoden 2009 sisäänottomäärät saattavat olla liian suuret työllistymisnäköymien kannalta.

Tähän samaan jaotteluun voi suhtautua toisinkin. Kirjoituksessaan *Media ammattina – mahdoton yhtälö?* Kivikuru ja Nordenstreng (2012, 307–308) lähestyivät kysymystä sivuuttaen ajatuksen siitä, että osan journalisteista tulisi tulla kokonaan journalistisen koulutuksen ulkopuolelta. Kivikurun ja Nordenstrengin kirjoituksessa 50/50-jaottelu koskeekin enemmän yksittäisen journalistin journalistisen koulutuksen sisältöä. Tältä pohjalta tarkasteltuna kysymys ei ole niinkään journalistien ammattikunnan koostumuksesta ja aloituspaikkamääristä vaan journalismin koulutusohjelmien sisällöistä.

On täysin perusteltua määritellä journalistin ammattitaitoa edellä mainituista näkökulmista käsin, että toimittajan työn ytimessä ovat tiedon omaaminen (substanssiosaaminen) ja tiedon jakaminen, ja jakamisen tapa ja välineet – journalismin koulutus – ovat toissijaisia. Tällainen näkökulma ei kuitenkaan ruoki journalismin koulutukseen sisältyvien yleissivistyksen ja tiedonhaun koulutuksen tavoitteiden tarkempaa määrittelyä tai kehittämistä. On vaikea pitää perusteltuna, että olisi itsessään toivottavaa, että toimittaja olisi aiemmin opiskellut eri tieteenaloja vailla samanaikaista halua hyödyntää keräämäänsä tietoa nimenomaan toimittajana. Yksi tähän tutkimukseen sisältyvistä tavoitteista onkin nimenomaan avata keskustelua siitä, kuinka laajat yleissivistävät valmiudet journalismin koulutus Suomessa jo nyt tarjoaa, jotta myös sen kehittämistarpeita voitaisiin perustellummin arvioida.

Journalistiliitto on ensimmäisen kerran jo vuonna 2003 ja säännöllisesti siitä lähtien esittänyt ammattikorkeakoulujen ja nimenomaan medianomitutkintojen aloituspaikka-

määrien laskemista. Syynä huomion kiinnittymiseen nimenomaan ammattikorkeakouluhin on se, että juuri ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamäärät kasvoivat vuosittain taitteessa merkittävästi, kun taas yliopistojen aloituspaikkamäärät ovat 80-luvulta asti pysyneet suunnilleen samoina. Yliopistojen aloituspaikkamääriä ei ole katsottu tarpeelliseksi karsia paitsi historiallisista syistä myös siksi, että juuri yliopisto-opintojen yhteiskunnallisine sivuaineineen on katsottu olevan alan substanssiosaamisen kannalta tarpeellisia. Lisäksi ylemmän korkeakoulututkinnon riittävää yleisyyttä alalla on pidetty hyödyllisenä palkkatason turvaamiseksi työntajaliittojen kanssa käytävissä neuvotteluissa. (Häkkinen 2012.)

Taatakseen alan monipuolisuuden Journalistiliitto ei ole halunnut esittäessään medianomikoulutuksen supistamista ottaa kantaa siihen, miltä tahoilta kouluilta tai koulutusohjelmilta vähennykset tulisi tehdä. Journalistiliitto ei ole kokenut intressikseen lähteä nostamaan nimenomaan journalismin amk-opintoja muita medianomiopintoja arvokkaammaksi – etenkin, kun myös nämä monet muut teknisempien sisältöjen kuten ohjelmantuotannon medianomit ovat myös Journalistiliiton jäseniä. (Häkkinen 2012.) On kuitenkin aiheellista kysyä, missä määrin liiton viestintälinja – joka myös tietoisesti on korostanut yliopistojen tarjoamaa substanssiosaamista ammattikorkeakoulujen tarjoamaa ammatillista osaamista enemmän – on osaltaan ruokkinut työnantajien keskuuteen käsitystä, jonka mukaan journalistiset medianomiopinnot eivät tarjoa kovin syvälistä, yliopisto-opintoihin verrattavaa journalistista osaamista (mm. Lappalainen 2009).

Kun opetusministeriö päätti vuonna 2010 lakkauttaa Diakonia ammattikorkeakoulun journalismin koulutuksen osana medianomiopetuksen karsimista, Radio- ja televisio-toimittajien liitto ja Journalistiliitto tuomitsivat ratkaisun aiheettomana, ja viittasivat Diakin opetuksen korkeaan laatuun ja sen opiskelijoiden hyvään työllistymistilanteeseen (Hult 2010). Ministeriö arvosteli Journalistiliittoa siitä, että liitto ei tosiasiallisesti sitten halunnutkaan ministeriön supistavan medianomien koulutustarjontaa (Häkkinen 2012).

Opetus- ja kulttuuriministeriön Kesu-luonnoksen julkistuksen jälkeen Journalistiliitto poikkesikin aiemmasta linjastaan kannanotossaan (Suomen Journalistiliitto ry 2011) ja ilmaisi – joskin hienovaraisesti ja epäsuorasti – että liiton näkemyksen mukaan aloitus-

paikkojen vähennystarve ammattikorkeakouluissa on suurinta muussa kuin juuri journalismin opetuksessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön 30. maaliskuuta 2012 tekemä ratkaisu ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähentämisestä vaikuttaa olevan Journalistiliiton kannanoton mukainen: vaikka ammattikorkeakouluista vähennetään yli 2 000 aloituspaikkaa vuoteen 2013 mennessä, journalistiseen amk-koulutukseen niistä kohdistuu vain murtoosa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun viestinnän koulutus lopetetaan kokonaan, ja tähän tutkimukseen kuuluneista ammattikorkeakouluista vähennyksiä viestinnän koulutusohjelmaan tehdään vain Oulun seudun amk:n viestinnän koulutukseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012c) Koska Oulussa viestinnän koulutus jakautuu kolmeen eri suuntautumisvaihtoehtoon, josta vain yksi on journalismi, jää nähtäväksi, laskevatko juuri journalismin opetuksen aloituspaikkamäärät OAMK:ssa ensi vuonna lainkaan.

Seuraava ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen vähennyskierron on luvassa vuodelle 2014, jolloin ammattikorkeakoulujen rahoitus siirtyy kokonaisuudessaan valtiolle. Tämä tarkoittaa, että myös ammattikorkeakoulut kuten yliopistot jo nykyään saavat jatkossa rahoituksensa valmistuneiden opiskelijoiden eivätkä aloittaneiden opiskelijoiden mukaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012b) Tähänastinen tilanne on luonnollisesti ruokkinut ammattikorkeakoulujen aloituspaikkojen runsasta kasvua viime vuosikymmenen aikana.

Alan ylikoulutukseen liittyvät huolet ovat viime vuosina vain vahvistuneet, kun viime vuosikymmenen laman johdosta ja sen jälkeenkin media-alan yritykset ovat ryhtyneet merkittävästi tehostamaan toimintojaan ja irtisanomaan väkeä. Toimittaja Meri Valkama kirjoittaa Journalistissa 11/2009: ”Olemme päätyneet tilanteeseen, jossa Iltalehdellä on varaa kohdella työntekijöitään kuin paskarättejä. MTV3 saa kesätyöhakemuksia, joissa nuoret ilmoittavat tulevansa töihin vaikka ilmaiseksi, ja Helsingin Sanomat voi maksaa vuosikausia alalla olleille kesätoimittajilleen alinta mahdollista taulukkopalkkaa.” (Valkama 2009.)

Viime vuosina alaa ovat puhututtaneet myös eri mediatalojen uusitut avustajasopimukset, joilla freelancereita on edellytetty luovuttamaan työn ostajalle teoksiensa kaikki jatkokäyttöoikeudet ilman erilliskorvausta.

3.3. Työnantajien mielikuvat viestinnän koulutuksen tarpeista 2004–2005

Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -projektissa vuosina 2004–2006 kartoitettiin mm. työnantajien näkemyksiä viestintäalan koulutustarpeista (Raittila ym. 2006). Tutkimukseen sisältyi työnantajille ja muille viestintäalan asiantuntijoille tehty sähköpostikysely sekä erillinen kyselyssä esille nousseita teemoja syventänyt haastattelututkimus. Sähköpostikyselyjä lähetettiin yhteensä 247, joista takaisin saatiin 131 (vastausprosentti 53 %), ja haastatteluja tehtiin 56. Kyselyjen otanta ja haastateltavat valittiin siten, että ne edustivat monipuolisesti viestintäalan eri lohkoja ja erityyppisiä yrityksiä. (Raittila & Olin 2005, 16–18.)

On syytä huomioda, että tutkimus käsitteli koko viestintäalaa eikä vain journalistien ammattikuntaa tai journalistisia tehtäviä. Tarkkaa rajausta ei jälkikäteenkään ole mahdollista raportin pohjalta tehdä, joskin on luultavaa, että esimerkiksi painoviestinnässä journalistisen tuotannon osuus on selvästi markkinointiviestinnän lohkoa yleisempää.

Muiden kysymysten ohella vastaajia pyydettiin lomakekyselyssä arvioimaan, mitkä kolme kuudesta annetusta viestinnän ammattilaisuuden osaamisalueesta olivat kokonaisuutena tärkeimmät. Näistä vastauksissa kärkeen nousivat ennen kaikkea työprosessin hallinta, liiketaloudellinen osaaminen ja työyhteisövalmiudet. (Taulukko 3.)

Taulukko 3: Painoarvoltaan tärkeimmät kompetenssit toimialoittain

Osaamisalue	Paino- viestintä (n = 43)	TV- radio (n = 15)	Markki- nointi- viestintä (n = 25)	AV- tuotanto (n = 14)	Muut yritykset (n = 10)	Kaikki (n = 107)
Työprosessin hallinta	66 %	100 %	64 %	37 %	64 %	67 %
Liiketaloudellinen osaaminen	55 %	20 %	88 %	100 %	29 %	62 %
Työyhteisövalmiudet	76 %	53 %	44 %	29 %	38 %	55 %
Ilmaisun hallinta	42 %	40 %	56 %	73 %	86 %	53 %
Tekniikan hallinta	41 %	47 %	24 %	22 %	32 %	35 %
Yleissivistys	21 %	40 %	24 %	37 %	51 %	29 %

Kuinka suuri osa kunkin ryhmän vastaajista mainitsi ko. osaamisalueen. Koska vastaajat saivat esittää kolme osaamisaluetta, kunkin sarakkeen summa on noin 300 prosenttia. Lähde: Raittila, P. & Olin, N. 2005. Viestintäammatit tulevaisuuden Suomessa. Arvioita työvoimatarpeen ja koulutustarjonnan kohtaamisesta. Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -projektin väliraportti (luonnosversio). Tampereen yliopisto. Tampere.

Tutkimuksen tekijät arvioivat työprosessin suuren painoarvon tv- ja radiotyön parissa johtuvan työtehtävien laaja-alaistumisen ja moniosaajuuden tarpeen korostumisesta alalla. Työprosessin hallinnan käsite määriteltiin tutkimuksessa kuitenkin jokseenkin laajasti, ja vastaajat korostivat siinä esimerkiksi kykyä työskennellä erilaisissa mediaympäristöissä ja tuotantoprosessin kokonaisuuden ymmärtämistä. Vastaavanlaista kehitystä edusti eri henkilöstöryhmien välisen yhteistyön ja projektimuotoisen työn lisääntyminen, minkä arveltiin selittävän työyhteisövalmiuksien korostumista painoviestinnän alle luettavissa yrityksissä. (Raittila & Olin 2005, 44–45; Raittila ym. 2006, 62–63.)

Liiketaloudellista osaamista pidettiin tärkeänä ennen kaikkea kansainvälisissä ja markkinointialan yrityksissä, ja pienintä se oli tv–radio-alan vastaajien joukossa, jossa iso osa vastaajista oli töissä Yleisradiolla. Liiketaloudellisessa osaamisessa painotettiin ennen kaikkea asiakkaan oman liiketoiminnan tarpeiden ja kohderyhmän tuntemusta, mutta myös ”talouden lainalaisuuksien tuntemusta ja liiketaloudellisen ajattelutavan omaksumista”. Myös yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen liittyviä taitoja pidettiin tärkeinä. Yleissivistyksessä yksittäisenä uutena osaamistarpeena tuotiin esille ”tekijänoikeusasiat hallitsevien specialistien” tarve tulevaisuudessa. (Raittila ym. 2006, 44–45, 63–64.)

Taloudellista ja yhteiskunnallista yleissivistystä pidettiin haastatteluissa yleissivistyksen osista keskeisenä. Lomakekyselyssä se korostui nimenomaan ”trendien ja ajan ilmiöiden” seuraamisena. (Raittila ym. 2006, 63.) Tiedonhankintataitojen merkityksen uskotaan kasvavan merkittävästi, minkä voidaan arvella liittyneen oletuksiin internetin roolin kasvusta. Kansainvälistä osaamista, kielitaitoa ja muiden kulttuurien ymmärtämistä painotettiin eniten niissä yrityksissä, joiden omistus ja asiakkaat ovat ulkomailla kuin suomalaisissa, suomenkielisissä ja suomalaisille kuluttajille suunnatuissa medioissa. (Raittila & Olin 2005, 40.) Yllättävää tuloksessa oli yleissivistyksen kokonaisuutena jääminen tärkeimpien osaamisalueiden listan häntäpäähän. Erityisen hämmentävää se on painoviestimissä, joista nimenomaan sanomalehdissä yliopistojen tarjoamaa yleissivistystä on korostettu jopa varsinaista journalismin koulutusta tärkeämmäksi (vrt. luku 3.2.). (Raittila & Olin 2005, 44.)

Käsite ”moniosaajuus” miellettiin tutkimuksessa tätä opinnäytetyötutkimusta selvästi laajemmin: moniosaajuuteen liitettiin myös eri ilmaisumuotojen hallinnan, tuotantoprosessin kokonaisuuden ymmärtämisen sekä liiketaloudellisen ymmärtämisen ja jopa yrittäjyyden valmiudet. Tutkimuksessa lähes kaikki vastaajat pitivät moniosaajuutta tärkeänä, mutta sen sisällöstä ja koulutustavasta oltiin vaihtelevaa mieltä. Pienten yritysten edustajat pitivät työntekijän valmista laajaa laiteosaamista tärkeänä, koska muutaman hengen työyhteisöllä ei ole resursseja perehdyttää uusia työntekijöitä pitkästi. Suuret yritykset taas painottivat enemmän yleissivistystä ja monipuolisia ilmaisutaitoja ja korostivat, että laitteiden käytön voi oppia vasta työpaikallakin. Tärkeänä kuitenkin pidettiin työntekijän perusvalmiutta oppia uusia laiteympäristöjä sekä tekniikan antamien mahdollisuuksien ymmärtämistä. Moniosaajuuden osa-alueista tärkeänä korostuivat visuaalinen ajattelu ja valmius tuottaa sisältöjä eri julkaisualustoille. Haastatteluissa vastaajat lähes poikkeuksetta korostivat, että koulutuksen pitää antaa vain valmiudet kehittyä hyväksi ammattilaiseksi, ja varsinaisen tehtäväspesifi ammatti opitaan vasta työelämässä. ”Täsmäkoulutusta tiettyihin ammatteihin ei kaivannut oikeastaan kukaan.” (Raittila ym. 2006, 64–65, 110.)

Jos kyselyn ja haastattelujen viestintäammattilaisille asettamat vaatimukset pitäisi tiivistää yhteen sanaan, se voisi olla selviämistäidot: kyky selviytyä mitä erilaisimmissa ja jatkuvasti muuttuvissa laiteympäristöissä, työyhteisöissä ja jatkuvasti muuttuvassa globaalissa maailmassa. Se edellyttää ongelmanratkaisukykyä, valmiutta oppia jatkuvasti uutta sekä asioiden taloudellisen merkityksen ymmärtämistä. (Raittila ym. 2006, 93.)

Kun lomakekyselyn vastaajia pyydettiin tarkemmin arvioimaan, minkä osaamisalueiden merkityksen he uskoivat kasvavan tutkimusta seuranneiden viiden vuoden aikana, kärkeen nostettiin uuden tekniikan tuomien mahdollisuuksien ymmärtäminen, monitaitoisuus, asiakkaan liiketoiminnan ja tarpeen ymmärtäminen sekä valmius oman osaamisen jatkuvaan kehittämiseen. Nämä kaikki kertovat enemmän tai vähemmän samasta asiasta: varautumisesta viestinnän julkaisukanavien ja talouden rakenteen muutokseen.

(Raittila & Olin 2005, 26.) Samansuuntaiset painotukset kuten ”innovatiivisuus” ja ”sällöntuotanto mediasta riippumatta” nousivat esille myös arvioitaessa ilmaisunhallinnan eri osien painoarvon muutosta. Perinteisemmän kielellisen ilmaisun merkityksen nousua pidettiin merkittävämpänä markkinointiviestinnän kuin painoviestinnän puolella, kun taas visuaalisuudessa asetelma oli päinvastainen. (Raittila & Olin 2005, 36–37.)

Tutkimuksessa käsiteltiin myös viestinnän koulutuksen laajentumisen yhteydessä esitettyjä huolia, joiden mukaan opiskelupaikkojen tulisi sijaita lähempänä alan työpaikkoja. Kyselytutkimuksessa 2/3 kuitenkin ilmoitti, opiskelupaikan sijainti ei vaikuta heidän rekrytointiinsa. Huomattavaa on, että pääkaupunkiseudun ulkopuolella sijaitsevien yritysten edustajat pitivät muita useammin koulun maantieteellistä sijaintia oleellisempänä, ”arvostivat paikallista tuntemusta ja pelkäsivät pätevän työvoiman karkaavan Etelä-Suomeen”. (Raittila ym. 2006, 54.)

3.4. Työnantajien mielikuvat amk- ja yliopistotutkinnoista 2004–2005 ja 2009

Medianomitutkintoa koskeva alan sisäinen keskustelu oli etenkin muutama vuosi sitten kiivas, ja julkisuudessa esitettiin paljon huolia siitä, voiko ammattikorkeakoulutus lainkaan pätevöittää kelpolliseksi toimittajaksi (mm. Järventaus 2007).

Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -tutkimuksessa (Raittila ym. 2006) kartoitettiin lomakekyselyin ja haastatteluin myös työnantajien näkemyksiä silloisesta viestinnän koulutuksesta. Etenkin tutkimuksen haastatteluissa kävi ilmi, että tuolloin vuosina 2004–2005 monilla työnantajilla oli vielä varsin jäsentymätön kuva viestinnän koulutuksen määrästä ja sisällöistä. Parhaiten työnantajien keskuudessa tunnettiin yliopistokoulutuksen sisältö ja huonoimmin toisen asteen media-assistentin koulutus.

Lomakekyselyn perusteella koulutukseen oltiin sitä tyytyväisempiä, mitä korkeamman asteen koulutuksesta oli kysymys. Lomakekyselyssä 4/5 vastaajasta piti yliopistosta valmistuneiden osaamistasoa hyvänä, kun ammattikorkeakoulusta valmistuneiden osaamistasoa piti hyvänä 2/3 vastaajista. Tyytyväisimpiä medianomikoulutukseen olivat television ja radion edustajat ja vähiten tyytyväisiä lehdistön ja av-tuotannon vastaajat. Haastattelututkimuksessa kävi ilmi, että samalla kun lähes kaikki haastatellut olivat tyytyväisiä yliopistojen viestinnän koulutuksen tasoon, läheskään kaikilla haastatelluista ei ollut mitään kokemusta medianomeista työntekijöinä. Kriittisissä kommentteissa yliopistojen viestintäkoulutuksesta kaivattiin lähinnä yliopistolle silloista käytännönläheisempää opetusta ja kiinteämpiä yhteyksiä yritysmailmaan. (Raittila ym. 2006, 53.)

Tutkimuksen aikaista graafisen alan koulutusta vastaajat arvostelivat siitä, että se painottuu liiaksi ”taiteilijoiden” kouluttamiseen. Tämän vuoksi lehdistöllä arvioitiin olevan samanaikaisesti pulaa journalistisiin tehtäviin sopivista visualisteista, vaikka graafisen ilmaisun ammattilaisista sinällään olikin ylitarjontaa. ”Lehtitaloissa kaivataan visualisteja, joiden koulutuksessa sisältöosaaminen, tekninen osaaminen ja graafinen osaaminen yhdistyvät.” (Raittila ym. 2006, 93.) Muualla tutkimuksessa tehtiin mielenkiintoinen havainto graafisen alan koulutuksen kehityspaineista: ”TaiK:n [Taideteollisen korkeakoulun] graafisen suunnittelun ja valokuvataiteen maisterikoulutukset saavat ammattikorkeakouluista niin korkeatasoisia ja omiin koulutusohjelmiinsa sopivia medianomeja, että niissä pohditaan vakavasti oman kandidaattiasteen koulutuksen lopettamista tai ainakin sisäänoton vähentämistä.” (Raittila ym. 2006, 112.)

Työnantajien suhtautumista eri koulutusmuotoihin kartoitti myös Suomen Lehdistö vuonna 2009 (Lappalainen 2009) ja jokseenkin edellistä tutkimusta yksityiskohtaisem-

min. Myös Suomen Lehdistön selvityksessä työnantajien luottamus medianomiopiskelijoiden osaamiseen oli selvästi yliopisto-opiskelijoihin kohdistuvaa luottamusta heikompaa, ja työnantajien medianomikoulutusten sisällön tuntemus oli yhä yliopisto-opintojen tuntemusta suppeampaa.

Selvityksessä työnantajat eivät luottaneet amk-opintojen tarjoavan opiskelijalle paitsi riittävää yleissivistystä myöskään riittävää ammattietikan tai journalististen erityiskysymysten hallintaa. Jutussa haastateltu Diakonia ammattikorkeakoulun yliopettaja Pirita Juppi epäili, että työnantajien keskimääräinen epäluottamus amk-opintoja kohtaan johtui etenkin sanomalehtien toimituksissa vallitsevasta kriittisyydestä amk-opintoja kohtaan. Jupin arvion mukaan yliopisto-opinnot ovatkin sanomalehti-journalismiin luontevampi pohja, koska siellä ”yliopiston sivuaineopinnoista saatu erikoistuminen on vahvoilla”. (Lappalainen 2009.)

Selvityksessä työnantajien luottamus yliopistotaustaisia journalisteja kohtaan oli suurimmillaan lehtikirjoittamisessa ja uutisen rakentamisessa. Seuraavaksi eniten yliopisto-opiskelijoihin luetettiin heidän journalististen erityiskysymysten ja ammattietikan sisäistämässä sekä tiedonhankinnassa ja kriittisyydessä. Yllättäen luottamus luottamus yliopisto-opiskelijoiden yleissivistykseen ja yhteiskunnan toiminnan ymmärtämiseen tuli järjestyksessä vasta näiden jälkeen, joskin vastanneista työnantajista yli kolmasosa piti yliopiston työn kannalta riittävää yleissivistävyyttä vähintäänkin hyvänä. Amk-opiskelijoiden valmiuksia pidettiin yliopisto-opiskelijoita luotettavimpina työnantajien keskuudessa ainoastaan monimediaosaamisen ja median murrokseen liittyvissä kysymyksissä. (Lappalainen 2009.)

4. Tutkimusongelma ja tutkimuskysymys

4.1. Tutkimuskysymys

Tutkimusongelmani on: Miten Suomessa vuonna 2012 kirjoittavan journalistin ammat-
tia opettavien korkeakoulujen opetuksen painotukset eroavat toisistaan määritellesään
kirjoittavan journalistin ammattitaitoa?

Ongelman pohjalta tutkimuskysymykseksi rakentui: Millaisia ammatillisia valmiuksia
Suomen eri korkeakoulujen pääasiassa kirjoittavaksi toimittajaksi vuonna 2012 opiske-
levat journalistiopiskelijat kokevat saaneensa koulujensa opetuksesta?

Tutkimuskysymyksessä ammatillisilla valmiuksilla tarkoitetaan nimenomaan valmiuksia,
jotka liittyvät toimittajan työn ytimen, journalistisen jutun tuottamiseen. Tässä journa-
listisen jutun tuottaminen tulee kuitenkin ymmärtää laajasti, ja myös esimerkiksi journa-
listinen esimiestyö on ilmeinen osa journalistisen jutun synnyttämistä kuten myös taus-
talla vaikuttavat tiedot ja arvot.

Myös tutkimuskysymyksen ilmaisu ”kirjoittavaksi toimittajaksi” tulee ymmärtää laajasti
tekstisisällön tuottamisena. Tutkimukseen on luettu mukaan myös Turun ammattikor-
keakoulu, vaikka sen opetuksessa korostuvat printtimedian sijasta ennen kaikkea radio-
ja tv-työ. Myös näissä tehtävissä toimittajan täytyy itse kirjoittaa ja muotoilla journalis-
tista sisältöä ensisijaisesti sanallisesti. Sen sijaan puhtaasti yksin valokuvausta tai taitta-
mista opiskelevia journalisteja ei ole luettu tutkimukseen mukaan.

Kuten tutkimuskysymyksen osoittaa, tutkimus tarkastelee koulujen opetuksen toteutu-
nutta ja konkretisoitunutta sisältöä opiskelijoiden kokemusten näkökulmasta. Tutkimus
ei ole pedagoginen tutkimus eikä ota kantaa opetusratkaisuihin tai opetussuunnitelmiin,
vaan siihen, mitä opiskelijat ovat saaneet journalistiopinnoistaan irti ja mitä he niiltä
toivovat. Vaikka tutkimuksessa tarkastellaankin hieman myös opetussuunnitelmia (lu-
ku 7), lähtöajatuksena ei ole nostaa opetussuunnitelmia lähdeaineistona opiskelijoiden
kokemusten yläpuolelle.

4.2. Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Tutkimuksessa (pl. muiden tutkimusten referaatit sekä suorat lainaukset opetussuunnitelmista) käytetään alaan ja opiskeluun liittyviä käsitteitä seuraavissa merkityksissä:

Ammattietiikka: Journalistin ohjeissa mainitut ja muut ammattikunnassa vakiintuneet lakikirjan ulkopuoliset normit siitä, mitä velvollisuuksia, tavoitteita ja rajoituksia journalistin työhön sisältyy. Ammattieettisiin valmiuksiin kuuluu myös ammattietiikan kannalta haasteellisten ja monitulkintaisten tilanteiden tiedostaminen ja tunnistaminen.

Erityisaihealueiden asiantuntemus: Jonkin tietyn sivistyksen lohkon hallitseminen syvällisemmin kuin mitä yleissivistyksen näkökulmasta voidaan tavallisilta perussivistyneiltä kansalaisilta edellyttää. Käytännössä tämä tarkoittaa johonkin tiettyyn aineeseen perehtymistä sivuaineopintojen tai vähintään muutaman opintopisteen kurssin kautta. Tekemisen taitoja (vrt. moniosaajuus) ei sinällään lueta erityisaihealueiden asiantuntemukseksi, mutta usein taitoon sisältyy myös tiedollista asiantuntemusta.

Juridiset valmiudet: Lakien, asetusten ja niihin rinnastettavien sääntöjen sekä oikeuslaitoksen toiminnan tunteminen ja lakitekstin ymmärtämisen taito.

Jutunteon prosessi: Jutun tekemisen eri vaiheet alkaen aiheen valinnasta päättyen työn valmistumiseen. Prosessin hahmottamisessa keskeistä on tiedostaa, millä prosessin työvaiheilla on suurin vaikutus jutun onnistumiseen, minkä vaiheen epäonnistumista on mahdotonta tai erityisen vaikeaa paikata myöhemmin ja mihin vaiheeseen voi sisältyä odottamattomia haasteita tai esteitä. Prosessin hyvään hallintaan kuuluvat myös toissijaiset välivaiheet, joilla prosessiin liittyviä riskejä voidaan vähentää ja lopputuloksen laatua varmistaa.

Kirjoittaminen: Kerätyn tiedon sanallistaminen ja jäsentäminen helppolukukaiseksi ja loogisesti eteneväksi tekstiksi, jutun rakenteen suunnittelu, kielellinen ilmaisu, eri kirjallisten juttutyyppeiden hallinta sekä (työkielen) oikeinkirjoitus.

Moniosaajuus: Muiden journalististen viestintäkeinojen kuin printtimediassa julkaistavan tekstin tuottamisen hallinta, esimerkiksi sähköisen median audio-visuaalisen ilmaisen, valokuvauksen, taittamisen, graafisen suunnittelun, infografiikan tuottamisen, puhe- ja esiintymistäidon, verkkosivujen ohjelmoinnin sekä printtimediasta oleellisella tavalla eroavalle alustalle kirjallisen tekstin tuottamisen valmiudet.

Ryhmä-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot: Kyky työskennellä ja suunnitella työtä tiiviissä yhteistyössä muiden ihmisten kanssa tuloksettaasti, rakentavasti sekä muiden osaaminen ja mielipiteet huomioon ottaen. Myös esimies- ja johtamistaidot sekä ryhmädynamiikan teoreettinen hallinta ovat osa yhteistyötaitoja.

Teoria/teoriasisältö: Tässä tutkimuksessa journalistista valmiuksista puhuttaessa teoria-sanaa käytetään vastaparina käytännön soveltaville harjoituksille. Teoriasisältöä ja teoriaopetusta on kaikki opetus, jossa annetaan opiskelijalle pohjustavia sääntöjä, ohjeita ja neuvontaa tietämättä vielä, missä asiayhteydessä ja tilanteessa opiskelija oppiaan joutuu hyödyntämään.

Tiedonhaku: Jutunteossa tarvittavan tiedon hankinta jutunteon aikana. Tiedonhakuun kuuluvat mm. tietolähteen etsiminen, tietoaineiston hallinta, kysymyksenasettelu, haastattelujen suunnittelu ja haastattelemine sekä kerätyn aineiston käsittely, jäsentäminen ja tallentaminen. Oma valmiiksi omattu asiantuntemus tekeillä olevan jutun aiheesta ei ole tiedonhaun osa mutta asiantuntemukseen sisältyvä tietolähteiden (esim. kirjaston tai viranomaisten) tuntemus on.

Valmiudet: Opinnoista saadut ja muistiin jääneet tiedot ja taidot, joita opiskelija osaa soveltaa myös oppituntien ulkopuolella.

Yleissivistävä teoriasisältö: Yleistöimittajan työssä hyödyllinen sivistys, mm. yhteiskuntatieteellinen, viestintätieteellinen sekä kansan- ja liiketalouden tuntemus sekä tieteellisen tutkimuksen teon hallinta. Myös kielitaito lasketaan osaksi yleissivistävää teoriasisältöä.

5. Tutkimusaineisto

5.1. Tutkimusaineiston määrittely ja valinta

Tutkimuksen varsinainen aineisto koostui tutkimukseen valittujen koulujen opiskelijoiden teemoitetuista ryhmähaastatteluista, joita arvioitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin (Tuomi & Sarajärvi 2002) keinoin. Aineiston analyysiä on selostettu luvussa 5.4.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin ryhmähaastattelu sen helppouden ja tavoittavuuden vuoksi. Myös opiskelijoiden tuttuus ja vuorovaikutus nähtiin myönteisiksi mahdollisuuksiksi: opiskelijat saattoivat esimerkiksi tunnistaa toistensa puheenvuorojen mahdolliset asiavirheet sekä rohkaista toista ja herättää yhdessä muistikuvia (Eskola & Suoranta 2000, 94).

Lähtökohtaisesti kuhunkin haastatteluun oli tarkoitus osallistua kerralla kolme saman koulun opiskelijaa. Ryhmän kooksi valikoitui kolme, jotta haastateltujen erilaiset kokemukset tulisivat kuulluiksi mutta kaikille haastateltaville jäisi myös aikaa olla äänessä. Neljännen tai useamman haastateltavan löytäminen ja koko ryhmän aikataulujen yhteensovittaminen olisi myös ollut tutkimuksen aikataulu huomioon ottaen liian haasteellista. Jo nyt osasta haastatelluille ennalta asetetuista kriteereistä jouduttiin joustamaan, jotta ryhmän koko saataisiin riittävän suureksi (luku 5.2.).

Teemahaastatteluihin haettiin kolmannen opiskeluvuoden (= 5.–6. lukukauden) eli pääasiassa syksyllä 2009 tai keväällä 2010 aloittaneita opiskelijoita. Ennalta määriteltiin, että kunkin haastatellun tulee olla opiskellut koulutusohjelmaansa kuuluvia opintoja oppilaitoksessaan vähintään 80 opintopisteen verran, hänellä saa olla taustallaan nykyistä opiskelua edeltäviä yli 2 kk kestäneitä journalismiopintoja, eikä hän myöskään ole saanut tehdä säännöllistä toimittajan palkkatyötä ennen opintojensa aloittamista 1,5 kk enempää.

Määriteltyjen rajausten tarkoituksena oli varmistaa, että opiskelija oli haastatteluaikaan ehtinyt opiskella oppilaitoksessaan jo riittävän pitkään saadakseen opinnoistaan kattavan kuvan, mutta hänellä on vielä odotuksia loppuopintojensa sisällön suhteen. Aiem-

piin opintoihin ja töihin liittyvillä rajoituksilla varmistettiin, etteivät nykyisen koulutusohjelman ulkopuoliset opinnot tai ammatillinen tausta vaikuta opiskelijan arviointiin saamansa opetuksen sisällön helppoudesta ja kattavuudesta. Lähinnä motivaatiota ja näkökulmaa herättäneillä lyhyillä kansalais- tai työväenopiston kursseissa tätä riskiä ei uskottu olevan, minkä vuoksi enintään kahden kuukauden opinnot päätettiin sallia. Lisäksi opiskelijan pääaineopintojen tuli olla tekstisisältöä tuottavan toimittajan opintoja eikä esimerkiksi visuaalista journalismia.

Haastateltavia haettiin kunkin korkeakoulun toimittajaopiskelijoiden ainejärjestön hallituksen sekä yleisen sähköpostilistan kautta. Turun ammattikorkeakoulun, jossa virallista ainejärjestöä ei ole vielä perustettu, osalta hyödynnettiin muita opiskelija-aktiiveja kontakteina. Kaikissa kouluissa haastattelupyynnö julkaistiin vähintäänkin 5.–6. lukukauden opiskelijoiden omalla tai koko ainejärjestön yhteisellä sähköpostilistalla, ja kaikilla tutkimuksen kriteerit täyttävillä halukkailla oli mahdollisuus ilmoittautua käytettäväksi haastatteluun.

Haastattelut käytiin aina kokonaisuudessaan suomeksi, myös ruotsinkielisen Social och kommunal högskolanin (Soc&kom) opiskelijoiden kohdalla, mikä saattoi rajoittaa joidenkin kyseisen koulun opiskelijoiden mahdollisuutta osallistua tutkimukseen (ensimmäisessä viestissä opiskelijoille tosin tarjottiin mahdollisuutta myös englanniksi tehtävään haastatteluun, joskin viesti itse oli lähetetty suomeksi). Koska kunkin ainejärjestön hallitukseen pyrittiin olemaan yhteydessä haastateltavien löytämiseksi, haastattelupyynnö myös tavoitti juuri ainejärjestöaktiiveja riviopiskelijoita enemmän.

Haastattelut järjestettiin kunkin koulun omassa kaupungissa haastatelluille itse sopivina ajankohtina jossakin julkisessa kahvilassa tai ravintolassa. Kuhunkin haastatteluun varattiin 1,5 tuntia, josta varsinaiseen haastatteluun tunti. Kaikissa haastatteluissa käytettiin samaa kysymyspohjaa (Liite 1), joka myös jaettiin haastattelun alussa kirjallisesti, jotta heidän oli mahdollista varautua ennalta tuleviin kysymyksiin ja seurata haastattelun etenemistä. Haastattelut pyrittiin pitämään kaikki tismalleen samanmittaisina. Haastattelut nauhoitettiin ääninauhalle.

Haastattelussa pyrittiin kattamaan kaikki toimittajan ammattitaitoon – laadukkaan jutun tuottamiseen – liittyvät teemat. Näiksi teemoiksi valikoituivat tausta-aineiston (mm. Kotilainen 2003; Raittila ym. 2006; Lappalainen 2009; Juutilainen & Nordenstreng 2010) pohjalta jutunteon prosessin hahmottaminen ja hallinta, kirjoitustaidon ja kielelliset valmiudet, tiedonhaku, moniosaajuus, yleissivistys ja erityisaiheiden asiantuntemus, juridinen ja eettiset normit ja niiden soveltaminen, ryhmätyöskentely- ja vuorovaikutustaidot sekä työnhaun ja työpaikkojen toimintakulttuurien tuntemus (ks. käsitteiden tarkemmat määrittelyt luvusta 4.2.). Lisäksi haastatelluille annettiin mahdollisuus esittää muita kehuja tai parannustoiveita saamastaan opetuksesta ja heitä kehoitettiin tuomaan esille, mikäli he olivat erityisen tyytyväisiä jonkin mainitun asian käsittelyyn opinnoissaan tai heillä oli siitä muuta erityistä sanottavaa.

5.2. Aineiston kriteereihin tulleet muutokset

Osasta haastateltavien taustoille asetetuista ehdoista jouduttiin luopumaan, sillä lähestään koulusta ei useista yhteydenotoista huolimatta tarjoutunut tarpeeksi haastateltavia juuri halutuilla ehdoilla. Ongelmatilanteessa riittävän suurta ryhmän kokoa päätettiin pitää yksittäisen opiskelijan ominaisuuksia tärkeämpänä. Tilalle tarjoutuneiden opiskelijoiden kohdalla kuitenkin suositettiin niitä, jotka olivat opiskeluvuosissaan mahdollisimman lähellä alkuperäistä kohderyhmää, kuitenkin mieluummin opinnoissaan pidemmällä kuin varhaisemmassa vaiheessa.

Eräällä haastatelluista oli jo taustalta enemmän työkokemusta toimittajan tehtävistä. Haastattelun työ oli kuitenkin rajoittunut vain lukioaikana sivutyönä tehtyyn kirjoitteluun eri lehtiin, joten haastattelun osallistumiselle ei nähty esteitä, vaikka hänen tarkkaa työkokemuksensa kestoja työpäivinä ei kartoitettukaan.

Turun amk:n opiskelijoiden haastattelussa erikseen kysymys ryhmä- ja vuorovaikutustaidoista unohtui esittää. Kysymys oli kuitenkin esillä haastatelluille jaetussa kysymyslistassa ja aihetta sivuttiin haastattelun muussa keskustelussa.

Haaga-Helian opiskelijoiden haastattelu jouduttiin tekemään kahdessa erässä aikatauluvirheen vuoksi, minkä johdosta sovitusta kolmen hengen ryhmästä kaksi haastateltiin ensin kerralla ja kolmas haastateltava erikseen muutama päivä myöhemmin. Ratkaisu aiheutti ongelmia aineiston analysoinnissa ja vastausten yhteensovittamisessa, sillä kaikissa muissa kouluissa opiskelijat ovat olleet osa samaa keskustelua. Tilanteen vaikutusta Haaga-Helian tuloksiin on pohdittu luvuissa 5.4. ja 6.1.1.

Alkuperäisessä tutkimussuunnitelmassa puhuttiin tutkintojen vertailusta tasapuolisuuden vuoksi vain kandidaatin tutkinnon osalta. Tutkimusaineiston keruussa tätä rajausta ei kuitenkaan ollut mahdollista tehdä, sillä osa opiskelijoista suoritti jo maisteriopintojaan. Haasteltujen ohjeistamisessa muistelemaan ja arvioimaan vain kandidaatinopintojensa aikaista osaamistaan nähtiin enemmän tutkimuksen validiteettiin liittyviä riskejä kuin hyötyjä.

Tarkemmin kriteereihin tulleiden muutosten vaikutuksia on arvioitu luvussa 8.3.

5.3. Haastattelujen toteutus

Kaikki tutkimuksen haastattelut tehtiin maaliskuussa 2012. Opiskelijat haastateltiin ryhmissä kukin koulu kerrallaan, poikkeuksena kuitenkin Haaga-Helia, jonka kolmas haastateltava haastateltiin erikseen. Haastattelujen kestot pyrittiin kaikissa pitämään tarkasti tunnin mittaisina, mutta OAMK:n haastattelu venyi muutaman ylimääräisen taustatietoselvityksen vuoksi ja Haaga-Helian jälkimmäinen haastattelu kasvatti Haaga-Helian opiskelijoiden haastattelujen kokonaisaikaa 1 tunti 44 minuuttiin. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Haastattelujen rakenne

Järjestys	Koulu	Haastattelun kesto (tuntia)	Opintojen aloitusajat	Työharjoittelu
1	Turun amk	1:00	kevät 2010	yhdellä kesken, kahdelta puuttuu
2	Jyväskylän yliopisto	1:04	syksyt 2008 ja 2009	kaikki suorittaneet
3	Soc&kom	1:01	syksyt 2008 ja 2009	kaikki suorittaneet
4 ja 7	Haaga-Helia	1:00 ja 0:44	kevät 2010	yhdellä kesken, kahdelta puuttuu
5	OAMK	1:11	syksyt 2008 ja 2009	kaksi suorittanut, yhdellä kesken
6	Tampereen yliopisto	1:03	syksyt 2007, 2008 ja 2009	kaikki suorittaneet

Osalla opiskelijoista varsinainen virallinen aloitusaika oli myöhemmin kuin taulukossa mutta he olivat aloittaneet alan opinnot jo aiemmin avoimessa korkeakoulussa tai sivuaineopintoina. Heidän osaltaan listaan on kirjattu heidän opinnoissaan sovellettavan opetussuunnitelman vuosi.

Haastattelujen pääkysymykset pysyivät haastattelusta toiseen ennallaan ja olivat haastateltavien nähtävissä koko haastattelun ajan. Aineiston analyysivaiheessa kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, olivatko lausutut kysymykset muuttuneet haastattelujen edessä, mutta olennaisia tutkimusaineistojen tasapuolisuutta vääristäviä muutoksia ei havaittu. Osa varsinaisen kysymyslistan kysymyksistä, etenkin ensimmäinen kysymys juttunteon prosessista, osoittautui kuitenkin useimmissa haastatteluissa liian epäselväksi ja monitulkintaiseksi.

Haastattelujen apukysymykset vaihtelivat jonkin verran haastattelujen välillä, osaksi vahingossa ja osaksi luontevasti esille nousseiden aiheiden mukaan. Kaikilta haastatelluilta pyrittiin erikseen kysymään tarkennusta siihen, minkä kaikkien juttutyyppeiden kirjoittamisen he kokivat hallitsevansa ja millaisia valmiuksia heille on kertynyt editoinnista (kirjoittamisen valmiudet), miten hyvin he kokivat osaavansa koulun opetuksen pohjalta valokuvata, taittaa ja esiintyä (moniosajuus) sekä mitä juridiikan ja ammattietiikan tarkkoja osa-alueita he muistivat opetuksessaan käydyn läpi. Muilta osin haastatteluissa pyrittiin toimimaan haastateltujen omista vastauksista esiin nousseilla teemoilla jatkoky-

symyksineen, vaikka joissakin tapauksissa kysymysten avaamiseen käytettiinkin enemmän apukysymyksiä. Nämä erot huomioitiin aineistoa analysoitaessa.

Haastateltavien opintopistemäärä vaihteli suuresti koulujen välillä: osalla opintopisteitä oli hieman yli sata, osalla jopa kolmesataa. Opintopistemääriä ei kuitenkaan kirjattu raporttiin haastateltavien anonymiteetin takaamiseksi.

Huomionarvoista on, että tutkimussuunnitelmassa haastateltaville ei asetettu mitään rajoituksia sen suhteen, olivatko he jo käyneet työharjoittelunsa. Koska huomattava osa haastateltavista mainitsi kokeneensa erityisesti työharjoittelunsa antoisaksi, tähän olisi ollut syytä kiinnittää tutkimuksen suunnittelussa ennalta parempaa huomiota. On kuitenkin syytä huomioida, että työharjoittelun pituus koulutusohjelmissa vaihtelee 6 ja 30 opintopisteen välillä ja ne käydään hyvin eri aikaan opintoja, joten täysin yhdenvertaista vertailuryhmää ei olisi ollut mahdollistakaan kasata. Lisäksi työharjoittelun tosiasiallisessa kestossa ei ole yhtä suurta eroa kuin opintopisteissä, vaan se on kaikissa kouluissa 3–5 kk.

Kaikilta haastateltavilta pyydettiin lupa haastatteluaineiston säilyttämiseen vielä tutkimuksen valmistumisen jälkeenkin sekä sen luovuttamiseen eteenpäin muuhun samantyyppiseen alan jatkotutkimukseen. Jokaisen haastattelun lopuksi opiskelijoille tarjottiin tilaisuus myös kommentoida opinnoistaan saamia journalistisia valmiuksia myös sellaisilta oleellisiksi katsomiltaan osin, joita esitetyissä kysymyksissä ei ollut noussut esille.

5.4. Aineiston analyysi

Koko haastatteluaineisto – äänitiedostot – litteroitiin tekstitiedostoksi. Litterointia ei tehty sanasta sanaan, äännähdykset, tauot ja kielioppivirheet mukaan lukien, vaan kunkin lausutun sisältö tiivistettiin lyhyempään muotoon keskittyen poimimaan lauseen sisältämän asiasisällön. Jokainen repliikki kuitenkin litteroitiin erikseen ja repliikin lausuja kirjattiin ylös paitsi niissä tapauksissa, joissa puhuja ei käynyt ilmi. Tämä tarkkuus arvioitiin tutkimusongelman ja valitun analyysimetodin kannalta riittäväksi (Nikander 2010, 433–434; Ruusuvoori 2010, 424–425). Haastateltavia oli etukäteen ohjeistettu

lausumaan nimensä joka puheenvuoron alussa, mutta osassa tiivistä keskustelua tämä unohtui. Litterointiaineistosta haastateltujen nimet jätettiin pois.

Osa lyhyimmistä repliikeistä jätettiin litteroimatta, jos niiden ei arvioitu sisältävän varsinaista asiasisältöä eikä kannanottoa. Tällaisia olivat esimerkiksi tilanteet, joissa haastateltava keskittyi varmistamaan, että oli kuullut haastattelijan kysymyksen oikein. Nauhduksia ja hymähdyksiä kirjattiin litterointiin ylös, kun niitä nauhalta erotettiin ja kun ne liittyivät keskustelun asiasisältöön. Valittu litteroinnin tarkkuus ei sovellu keskustelutai diskurssianalyysin pohjaksi eli arvioimaan laajemmin haastateltavien kielellistä tapaa sanallistaa tai jäsentää opintojensa sisältöä. Tähän ei tutkimuksessa myöskään pyritty, eivätkä haastattelijan aktiivinen rooli keskustelussa (23–67 apukysymystä koko haastattelun aikana) sekä puolistrukturoitu haastattelumalli olisi sellaista lähestymistapaa myöskään tukeneet.

Lopulliset litterointien pituudet olivat kukin 9–17 sivua pitkiä. Lukuun 6 liitetyt sitaatit on litteroitu erikseen ja analyysivaihetta tarkemmin. Näissä yhteyksissä lausutusta puheesta on poistettu täytesanoja ja sanat on puhtaaksikirjoitettu enemmän oikeinkirjoitussääntöjen mukaisesti, mutta muuta tiivistystä ei ole tehty paitsi sitaattiin erikseen merkittyjen poistokohtien osalta.

Aineisto analysoitiin teorialähtöisen sisällönanalyysin (Tuomi & Sarajärvi 2002) keinoin. Analyysissä keskityttiin havaitsemaan haastateltujen lausumia totuusväittämiä ja mielipiteitä opintojensa sisällöstä. Tarkkoihin sanamuotoihin ja puheen tapaan ei juurikaan kiinnitetty huomiota. Tutkimuksen reliabiliteetin vuoksi lausutuista mielipiteistä kiinnitettiin huomiota vain kannanottoihin, joissa opiskelijan arvioitiin tietoisesti halunneen ilmaista mielipiteensä kysytystä asiasta. Hienovaraisempi diskurssin ja representaatioiden analyysi olisi vaatinut myös mm. laajempaa alueellisten puhetapojen huomioon ottamista, jotta tehtyjä arvioita olisi voitu pitää luotettavina.

Litteroidut puheenvuorojen väittämät ja mielipiteet ryhmiteltiin haastatelluille jaetun 9-kohtaisen kysymyslistan (Liite 1) eri kysymysten alle riippumatta siitä, missä vaiheessa haastattelua väittäjä tai mielipide alkujaan tuotiin esille. Sama puheenvuoro saatettiin

ryhmitellä useamman eri kysymyksen alle. Puheenvuoroja siirrettäessä oltiin tarkkoja, ettei siirto ja asiansyhteydestään irrottaminen muuttanut puheenvuoron merkitystä.

Väittämien ja mielipiteiden alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistoa analysoitiin, ja sen pohjalta muodostettiin tulkinta haastatteluryhmän näkemyksistä esillä olleesta kysymyksestä. Vastauksista haettiin mainintoja kysymykseen liittyvistä käsitteistä ja teemoista sekä ilmaisuja, joista voitiin päätellä puhujan aihealueen teorian laaja-alaista tai syvää hallintaa. Teorian laaja-alaisen hallinnan merkiksi luettiin runsas ja monipuolinen käsitteiden tuntemus (ja hallinta), kun taas syvällisen hallinnan tunnusmerkeiksi katsottiin kuvauksen jäsentyneisyys ja eri asiakohtien painotus. Teorian kuvauksen lisäksi analysoitiin haastateltujen mielipiteitä kyseisen aihealueen opetuksen sisällöstä ja toteutuksesta koulussaan sekä kokemuksiaan omista valmiuksistaan asiaan liittyen. Jaottelu oli suuntaa-antava eikä aina kovin selkeäraajainen. Lopuksi näiden kolmen kohdan kokonaisuudesta tehtiin johtopäätökset.

Johtopäätösten teossa kiinnitettiin ennen kaikkea huomiota kolmen eri lohkon välisiin yhdenmukaisuuksiin sekä ristiriitaisuuksiin. Jos opiskelija ilmaisi laajaa teoriaosaamista mutta arvosteli opetuksen toteutusta tai omia valmiuksiaan heikoksi – tai päinvastoin – opiskelijan arviointia tai ainakin siitä tehtyä analyysiä voitiin pitää osin ristiriitaisena tai epäluotettavana. Samaten, jos opiskelija arvioi osaamisensa hyväksi mutta kuvaus opetuksesta tai aiheeseen liittyvästä teoriasisällöstä jäi suppeaksi (mahdollisesti myös haastatellusta itsestään riippumattomista syistä), johtopäätöksiä ei voitu pitää kovin varmoina. Johtopäätösten teossa oli tärkeää muistaa, että haastateltavia oli pyydetty vain esittämään omia arvioitaan koulustaan saamistaan valmiuksista, ei todistamaan niitä. Siten haastateltavan vähäsanaisuutta ei useimmissa tapauksissa voitu pitää merkinä valmiuksien puutteesta.

Jonkin verran kiinnitettiin myös huomiota siihen, kuinka runsasta opiskelijan työ- tai työharjoittelukokemus oli, sillä sen katsottiin lisäävän uskottavuutta opiskelijan arviolle omista valmiuksistaan. Toisaalta työkokemus myös joissakin tapauksissa hankaloitti koulun tarjoamien valmiuksien erottamista muualta saaduista valmiuksista. Ylipäätään voidaan sanoa, että opiskelijoiden työ- ja työharjoittelukokemuksesta kerääntyi haastat-

teluissa niin vähän tai epätasaisesti tietoa, että sitä oli vain harvoin mahdollista ottaa järjestelmällisesti ja täsmällisesti huomioon vastauksiin vaikuttaneena tekijänä.

Johtopäätösten teossa kiinnitettiin huomiota myös saadun kuvauksen määrään. Mitä vähemmän haastatellut olivat jotakin aiheita arvioineet, sitä vähemmän heidän aihealuetta koskevista valmiuksistaan voitiin tehdä johtopäätöksiä – ja kaikkein vähiten niitä oli mahdollista yleistää.

Yksittäisistä teemoista tehdyt johtopäätökset ryhmiteltiin vielä kolmeen isompaan kokonaisuuteen: 1. Jutunteon suunnitteluun ja kirjoittamiseen, 2. Tiedonhakuun, yleissivistävään teoriasisältöön ja sääntelyyn sekä 3. Moniosaajuuteen, vuorovaikutustaitoihin ja työllistymisvalmiuksiin. Jaottelu tehtiin pääasiassa sen pohjalta, miten haastateltavat itse puheissaan pääsääntöisesti liittivät nämä aiheet toisiinsa: esimerkiksi moniosaajuus ei haastattelupuheenvuoroissa kytkeytynyt merkittävästi kirjoittamisen työhön (paitsi paikoin radiotyön kohdalla) vaan ennemminkin monipuoliseen pätevyyteen työnhaussa. Tällainen näkökulma voidaan tosin havaita jo haastatelluille jaetusta kysymyslistasta sekä käytetyistä apukysymyksistä, joten sen ei juuri voida katsoa kuuluneen varsinaisiin tutkimustuloksiin. Tiedonhaku olisi haastattelujen pohjalta voitu sijoittaa yhtä hyvin myös jutun suunnittelun lohkoon, mutta se on tässä tutkimuksessa liitetty yleissivistyksen yhteyteen, jotta tutkimuksen lähestymistapa olisi yhteensopiva alan aiempien tutkimusten valossa.

Kun koulua koskevan keskustelun johtopäätökset oli ryhmitelty kolmeen isompaan ryhmään, alaryhmien tuloksia arvioitiin suhteessa toisiinsa. Sen jälkeen niitä arvioitiin suhteessa opiskelijoiden opetussuunnitelmiin (luku 7). Tämän arvioinnin perusteella laadittiin kutakin ryhmää vastaavat varsinaiset johtopäätökset ja kaikkien koulujen opiskelijoiden vastausten vertaileva tiivistelmä (luku 8.1.).

Haastateltujen ryhmää tarkasteltiin analyysissä sikäli yhtenä yksikkönä, että muiden haastateltujen tulkittiin lähtökohtaisesti jakavan aiemman puhujan jakamat käsitykset, jos he eivät erikseen ilmaisseet olevansa asiasta eri mieltä. Koska nonverbaaliset eleet eivät tietenkään ääninauhalle tallentuneet, muiden haastateltavien hiljaisuuden tulkitse-

miseen yksimielisyydeksi suhtauduttiin analyysissä varovaisemmin, jos edellisen puheenvuoron pitäjä oli korostanut puhuvansa henkilökohtaisesta mielipiteestään tai kokemuksestaan tai jos haastattelun aikana oli jo aiemmin käynyt ilmi, että haastateltujen välillä vallitsi aiheesta erimielisyyttä. Yksimielisyyden arvioimiseksi kiinnitettiin myös huomiota siihen, mikäli seuraavan puheenvuoron pitänyt haastateltava vaihtoi aihetta tai näkökulmaa voimakkaasti edellisen vastaajan puheenvuorosta ilman havaittavaa pyrkimystä jatkaa siinä esitetyn ajatuksen tai kokemuksen pohtimista. Tällaisen eleen merkitystä tietysti piti arvioida tapauskohtaisesti. Tässä reliabiliteetin tarkistamisessa analyysi siis hyödynsi myös enemmän keskusteluanalyysiin (Eskola & Suoranta 2000, 188–193) luettavaa menetelmää mutta varsin karkealla tasolla.

Haaga-Helian opiskelijoiden haastattelu jouduttiin toteuttamaan kahdessa erässä, mikä vaikutti jonkin verran myös haastatteluaineiston luotettavuuteen ja vertailukelpoisuuteen sen osalta. Haaga-Helian aineiston erityispiirteiden vaikutusta sen validiteettiin on pohdittu enemmän Haaga-Helian tulosten erittelyn yhteydessä (luku 6.1.1.). Kuitenkin Haaga-Helian vastauksissa haastateltavien erimielisyys korostuneen jonkin verran muita kouluja enemmän, koska haastateltavilla ei ollut mahdollisuutta kuulla toistensa näkemyksiä. Tutkimuksessa nämä erimielisyydet on katsottu aiheellisemmaksi tuoda esille, koska opiskelijoiden yksimielisyys itsessään ei ollut analyysin ensisijainen tutkimuskohde. Syitä erimielisyydelle on kuitenkin pohdittu (luku 6.1.1.).

Johtopäätösten teossa pyrittiin tiedostamaan, että tutkimuksen aihe koski läheisesti journalismin ammatin ja journalismin tutkimuksen myös eri pedagogisia kysymyksiä. Erityisesti tämä korostui kirjoittamisen, tiedonhaun ja ryhmätyötaitojen opetuksessa sekä tietysti opetussuunnitelmien tulkitsemisessa. Koska kyseessä ei ole pedagogiikan tutkimus, johtopäätösten teossa on varottu ottamasta kantaa yksittäisten opettajien pedagogisiin valmiuksiin, eikä sellaisia arvioita ole otettu myöskään opiskelijoiden puheista tutkimukseen mukaan. Opiskelijoiden omat arviot opetuksen onnistumisesta eivät ole pedagogisia, mutta niitä voivat toki pedagogiikan ammattilaisetkin arvioida omasta näkökulmastaan ja viitekehystänsä käsin.

Luvussa 6 esitellyissä tuloksissa haastateltavat on merkitty kirjain-numeroyhdistelmillä, joista Haaga-Helian opiskelijoita ovat HH1–HH3, Jyväskylän yliopiston opiskelijoita HJ1–HJ3, OAMK:n opiskelijoita HO1–HO3, Soc&komin opiskelijoita HS1–HS3, Tampereen yliopiston opiskelijoita HTA1–HTA3 ja Turun amk:n opiskelijoita HT1–HT3.

6. Tulokset

6.1. Haaga–Helia ammattikorkeakoulu

6.1.1. Järjestelyerot muihin haastatteluihin verrattuna ja aineiston validiteetti

Haaga-Helian haastattelu jouduttiin aikataulusyistä toteuttamaan kahdessa erässä niin, että ensimmäiseen haastatteluun osallistui haastateltavat HH1 ja HH2 ja jälkimmäiseen vain HH3. Näissä kahdessa eri keskustelussa esiintyi muutamista teemoista keskenään lähes päinvastaisia näkemyksiä opetuksen sisällöstä.

Varmaa tietoa ei ole siitä, olisivatko erimielisyydet näyttäytyneet muulla tapaa, jos kaikki kolme olisivat olleet samalla kertaa paikalla ja kuulleet myös toistensa mielipiteet.

HH3:n haastattelussa ei muiden jo aiemmin kertomia kokemuksia haastateltavalle paljastettu eikä haastateltava ollut niihin etukäteen tutustunut. Olennaisia kahden haastattelun järjestelystä seuranneita kysymyksiä ovatkin, olisivatko erilaiset mielipiteet tasoittuneet koko ryhmän yhteisessä keskustelussa, olisiko koko ryhmän yhteisessä keskustelussa eriävien mielipiteiden perusteet käyneet selkeämmin esille sekä missä määrin tilanne olisi ollut samanlainen muidenkin koulujen haastateltavien ryhmien kohdalla.

Osaksi eroja saattaa selittää haagahelialaisten erilaiset opiskelutavat: Haaga-Heliassa opiskelua on mahdollista käydä sekä päiväsaikaan ns. nuorten puolella, tiivimmässä iltaisin ja viikonloppuisin järjestetyllä ns. aikuisten puolella sekä osaksi avoimen ammattikorkeakoulun kursseilla. Kolmen haastateltavan joukossa oli kokemusta kaikista näistä opiskelutavoista. Erilaiset näkemykset saattavat hyvin pohjautua varsin erilaisiin kokemuksiin.

Toinen haagahelialaisten haastattelua leimannut piirre oli hyvin kriittinen ja kärkevä kielenkäyttö, kun opiskelijat arvioivat koulunsa tarjoamaa opetusta. Palautteessa otettiin paikoin jopa kantaa yksittäisten opettajien ammatillisiin pätevyyksiin – ei siis vain opetuksen sisältöön ja toteutustapaan. Näitä kannanottoja ei katsottu aiheelliseksi kirjata tutkimusraporttiin yksityiskohtiensa osalta eettisistä syistä. Tämä kriittinen henki kui-

tenkin toistui molemmissa keskusteluissa huomattavasti voimakkaampana kuin minään muun koulun opiskelijoiden haastattelussa.

Tämän havainnon pohjalta Haaga-Helian aineistoa analysoitaessa on oletettu, että keskustelun kriittinen sävy ei olisi kokonaisuutena ainakaan laskenut, vaikka haastateltavat olisi haastateltu yhdellä kertaa. Sen kautta on arvioitu, että Haaga-Helian opiskelijoiden haastatteluaineisto on myös kriittisten kantojensa osalta vertailukelpoinen muiden koulujen haastatteluaineistojen kanssa.

Haaga-Helian tulosten kohdalla on toki aiheellista kysyä, missä määrin haastattelijan ja haastateltavien tausta saman koulun opiskelijoina on voinut vaikuttaa asioihin, joita haastateltavat ovat katsoneet oleelliseksi nostaa keskustelussa esille, sekä asioista puhumisen tapaan. Haastattelijalla ei tuntenut ketään haastateltavista etukäteen ja käytössä ollut opetussuunnitelma on eri, mutta yhteistä kokemuspohjaa haastattelijalla ja haastateltavilla silti oli. On myös ilmeistä, että koko tutkimukseen sisältyvä kysymyksenasettelu – erityisesti käsitteen ”tiedonhankinta” osalta – on enemmän tai vähemmän velkautavalle, jolla nimenomaan Haaga-Helian journalismin opetuksessa on journalismin teoriaa jäsenelty. Myös tältä osin haastattelukysymykset ovat saattaneet olla jonkin verran helpommin lähestyttävää juuri Haaga-Helian opiskelijoille.

6.1.2. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Haaga-Helian haastateltavista HH1 ja HH2 toivat esille saaneensa opinnoista varsin laajaa jutunteon prosessin hahmottamista. Heistä HH2 mainitsi jutun ideoinnin, haastattelutekniikan, jutun myymisen toimeksiantajalle, eri juttutyyppeihin huomioon ottamisen, muistiinpanotekniikan ja jutun kirjoittamisen eri vaiheita. HH1 täydensi listaa tiedonhaulla, jatkuvalla yhteydenpidolla työn- tai toimeksiantajaan, editoinnilla sekä ”julkaisuteknisillä asioilla typografiasta lähtien”. Haastateltavat myös huomauttivat, että haastattelupyynnön käsittelyyn voi joissakin organisaatioissa mennä runsaasti aikaa. Kumpikaan haastateltavista ei ollut vielä suorittanut työharjoitteluaan.

Kuitenkin erikseen haastateltu haastateltava HH3 arvioi, ettei ollut saanut opinnoistaan itselleen mitään jutunteon prosessin hahmottamisen valmiuksia, ja oppineensa niitä

vasta työharjoittelusta omatoimisesti. Työharjoittelussaan hän koki oppineensa suunnittelemaan työprosessiaan turvallisemmin ja laskematta liikaa juttua yhden kortin varaan sekä oppineensa yleensäkin rennommaksi ja itsevarmemmaksi työnsä suunnittelussa ja toteuttamisessa. Hän arvioi harjoittelussa myös oppineensa markkinoimaan juttuaan ja tehostamaan sen näkyvyyttä, mitä hän on sittemmin katsonut oleelliseksi työprosessin osaksi. Hän kuitenkin painotti, ettei ollut saanut mihinkään tähän opinnoissaan mitään ohjausta.

HH1 ja HH2 kokivat hyvin helpoksi arvioida jutun suunnitteluun liittyviä mahdollisia vastoinkäymisiä, vaikka HH3 koki työharjoittelun aloittaessaan itsellään tässä selviä puutteita. Myös tätä – ”millaisia tunteita haastatteluprosessiin liittyvät vastoinkäymiset voivat herättää opiskelijassa tai toimittajassa” – olisi hänen mielestään ollut hyvä käydä opinnoissa läpi.

Haastateltavien mukaan Haaga-Helian opinnoissa on juttutyypeistä käyty läpi mm. uutinen, henkilöjuttu, henkilökuva, reportaasi, kolumneja sekä erilaisia aikakauslehdien juttutyyppisiä. HH1 ja HH2 myös kokivat olonsa erittäin varmoiksi kaikkien niiden tekemisessä ja ennen kaikkea niiden erojen tuntemisessa. HH2 myös koki saaneensa koulusta etenkin editointitaitoa ja tyylillisen keinottelun hallintaa.

HH2: Jos tuodaan teksti, jonka joku muu on kirjoittanut, esim. kolumni, niin osaan heti sanoa, mitkä asiat kuuluvat siihen ja mitkä eivät. Sama henkilöjutussa ja repparissa, mitkä on ne seikat, jotka erottaa eri juttutyyppit toisistaan.

Haastateltavista kahdella, HH1:llä ja HH2:lla, itse kirjoittamisen taito oli kärjessä omia vahvimpia ominaisuuksia arvioitaessa. Vaikka Haaga-Heliassa harjoiteltujen juttutyyppien määrä jääkin OAMK:ssa esiteltyä juttutyyppimäärää suppeammaksi, haagahelialaiset vaikuttivat haastattelun perusteella kokevan hallitsevansa ne paremmin. HH3:n kokemukset eivät olleet yhtä myönteisiä, ja hän esimerkiksi arvioi harjoittelun jälkeenkin olevansa huono kolumnin tai reportaasin kirjoittamisessa. Hän sen sijaan koki hallitsevansa hyvin uutisen, henkilöjutut ja kulttuurijutut, ja arvioi oman sanavarastonsa ja kielen kehittyneen suuresti joutuessaan opettelemaan jutun tiivistämistä.

Omaa oikeinkirjoitustaitoaan HH3 sen sijaan arvioi erittäin huonoksi. Hän myös arvosteli koulun kielenhuollon opetusta: kielenhuollon testin huono tulos tarkoitti vain huonoa tulosta, eikä virheitä käyty yhdessä huolella läpi.

Haastateltavien HH1 ja HH2 sekä HH3:n kuvausten välillä olevaa isoa ristiriitaa voidaan ratkaista osaksi kiinnittämällä huomiota opiskelijoiden erilaisiin opiskelureitteihin Haaga-Heliassa sekä erillisiin haastattelutilanteisiin. Nämä seikat eivät kuitenkaan selitä ristiriitaa kokonaan, tai ainakaan suoraan haastattelujen pohjalta tästä ei voi olla varma. Ennemmin voidaan sanoa yleisellä tasolla olevan mahdollista, että Haaga-Heliassa jutunteon suunnittelun ja kirjoittamistaidon valmiutta saadaan tai saatu valmius tiedostetaan vaihtelevasti.

6.1.3. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Opetuksesta saamansa tiedonhaun opetukseen ja valmiuksiin haastateltavat HH1 ja HH3 suhtautuivat pääosin myönteisesti tai erittäin myönteisesti, ja HH2 puolestaan kovin kriittisesti. HH3 koki tiedonhaun opetuksen kauttaaltaan ”todella positiiviseksi” ja arvosti opetusta monipuoliseksi ja kiitti siihen sisältyneitä runsaita tutustumiskäyntejä esimerkiksi museoissa. Erityisesti hän koki hienoksi, että heitä on opetettu hakemaan tietoa ”muutenkin kuin googlaamalla”, ja hän oli itse saanut varmuutta ja uskallusta hyödyntää kirjastoja ja kirjastojen henkilökunnan osaamista paremmin.

HH3: On tärkeää, että ei katsota vain netistä löytyviä tiedonlähteitä vaan mennään ajassa taaksepäin kirjaston hyllyjen sekaan ja kysytään ihmisiltä.

Samoja asioita nostivat myönteisiksi myös loput haastateltavat. Heille opintoihin sisällytynyt tutustuminen eri muistiorganisaatioihin, niin fyysisiin kuin sähköisiinkin, oli ollut avartava kokemus. HH1 ja HH3 arvostivat opintoihin sisällynyttä lähdekritiikkiä, syvempää internetin käytön opetusta sekä kehotusta lukea myös muita kuin suomen ja englanninkielisiä lehtiä. HH3 kertoikin ryhtyneensä seuraamaan ruotsalaisia lehtiä osana ammatillista tiedonhakuun.

HH2:n kritiikki kohdistui siihen, että hänestä tiedonhaun koulutuksen netinkäyttöosuus oli turhaa ja sisällöltään sellaista, joka opiskelijoiden pitäisi jo osata ennen korkeakouluun tuloa. HH2:n kohdalla on kuitenkin hyvä huomioda, että hänellä on takanaan jo aiempia korkeakouluopintoja.

HH2: Suurin osa [tiedonhankinnan opetuksesta] on silkkaa ajanhukkaa, kun joku näyttää, miten etsitään netistä ja miten blogeja löydetään ja perustetaan. Jos on media-alalla, täytyy tällaisten asioiden kiinnostaa sen verran, että muutenkin ottaa selvää ja etsii tietoa. -- Ala-asteelta lähtien on jouduttu etsimään tietoa näillä tavoilla, että käyttää eri hakukoneita ja kirjastoja. Nyt ammattikorkeassa voitaisiin jo erikoistua vähän erityyppiseen tiedonhankintaan, kuin mikä kuuluu kaikkiin muihinkin koulutusohjelmiin.

Konkreettisenä toiveena HH2 haluaisi, että tiedonhaun koulutus olisi ongelmanratkaisukeskeisempää: että pitäisi selvittää virallisia asioita vaatimalla kiusallisia viranomaisdokumentteja, käymällä arkistoissa ja seuraamalla oikeudenkäyntejä.

Kuten monen muun koulun myös Haaga-Helian opiskelijat pitivät tiedonhaun opetuksen yhtenä tärkeimmistä sisällöistä sitä, että haastateltavien taustoista on otettava selvää tai ainakin pyrittävä siihen. Tärkeäksi koettiin myös, että kiistanalaisiin asioihin annetaan myös vastakkaiselle puolelle mahdollisuus tulla kuulluksi: ”Sekin on jo valinta, ketä haastattele.” (HH1)

Tiedonhakua koskevilla keskusteluilla haastateltavien löytäminen mainittiin myös Haaga-Heliassa, mutta suhteessa se jäi huomattavasti pienempään osaan kuin muiden koulujen tiedonhakua koskevilla keskusteluilla, joissa tiedonhaun ensisijaisena taitona nähtiin usein sopivan haastateltavan etsiminen. Tämä on johdonmukaista ottaen huomioon, että Haaga-Helian opinnoissa keskitytään enemmän aikakauslehtikirjoittamiseen, kun muissa tutkimuksen kouluissa uutinen on pääasiallinen juttutyyppi.

Opiskelijat pääsääntöisesti arvioivat saaneensa opinnoistaan paljon yleissivistävää opetusta politiikasta ja taloudesta. Myönteisinä esimerkkeinä mainittiin kurssit valtion- ja kunnanhallinnon rakenteista sekä EU:n päätöksentekoprosessista ja kansainvälisistä rahamarkkinoista. Opintoihin mainittiin sisältyvät myös useita liiketalouden, kansanta-

louden, lakitiedon ja viestinnän teorian kurssseja, mutta niihin suhtauduttiin vaihtelevasti: osa koki ne mielenkiintoisiksi ja avartaviksi, mutta läheskään kaikki eivät kokeneet niitä ammatin kannalta hyödyllisiksi. Kriitikkiä annettiin myös näiden kurssien toteutustapaan: jotkin kurssit olivat liian helppoja, keskittyivät liiaksi nippelitietoon tai olivat sitten liiaksi suunnattuja liiketalouden eikä journalismin opiskelijoille.

Kielikurssien valikoimaa pidettiin hyvänä, mutta niiden sovittaminen opintojen aikatauluihin oli HH1:n mukaan hankalaa. Hän myös kaipasi, että kielikursseillakin tehtävä työ olisi journalististen juttujen tekemistä. HH3 puolestaan kehui koulun ruotsin kielen opettajien ottaneen kiitettävästi ja kannustavasti hänet tunneilla huomioon, vaikka hän itse koki ruotsin olleen hänelle aina vaikeaa.

Juridinen sisältö korostui jonkin verran Haaga-Helian opiskelijoiden vastauksissa. HH1 mainitsi opinnoissa käsitellyn mm. tekijänoikeuksia, valokuvauksen sääntöjä, julkisuutta, salakatselua. ”Että ymmärtää juridisen toimintakehyksen. Siitä on ollut paljon hyötyä.” Myös HH3:n mielestä olo oli välillä ”kuin olisi ensimmäisen vuoden lakio opiskelija yliopistolla”. Kuitenkin merkittävää osaa juridisesta opetuksesta ei sinällään pidetty toimittajan kannalta tarpeellisena, vaan ne koettiin enemmän yleissivistäviksi, ”mutta eivät myöskään siksi jää päähän”. Ainoana tutkimukseen sisältyvistä kouluista Haaga-Helian opetukseen mainittiin sisältyvän myös työoikeutta.

Sen sijaan ammattietikan koulutus ei korostunut yhtä voimakkaasti, vaan se nousi esille keskustelussa enemmän sitä kautta, mistä tilanteista on hienotunteisuudesta syytä jättää tekemättä juttua sekä miten lapsia saa haastatella tai kuvata. HH3 arvioi, ettei ole mielestään saanut juurikaan ammattietikan opetusta. Samalla hän itsekin kehumastaan runsaasta juridiikan opinnoista huolimatta arvioi, ettei osaisi mainita nimeltä ainuttakaan toimittajan työhön keskeisesti vaikuttavaa lakia: ”Ainoa, joka tulee mieleen, on että Suomessa on sananvapaus. Siinä se aikalailla on.”

6.1.4. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Haastateltavat kritisoivat voimakkaasti Haaga-Helian moniosaajuuden koulutusta. Valokuvauksen ja taittamisen kurssien opetusta pidettiin vaikeaselkoisena ja epämoti-

voivana. Vapaavalintaiset esiintymistäidon, radiotyön ja tv-työn kurssit puolestaan järjestetään toisessa toimipisteessä Vierumäellä (Heinolassa) ja ainoastaan useamman päivän mittaisina intensiivitoteutuksina, jolloin työssä käyvillä opiskelijoilla on niihin osallistumiseen huonosti mahdollisuuksia.

HH3: Täällä ei rohkaista tekemään mitään muuta kuin kirjoittamista. Musta se on virhe, koska ei kirjoittavaa toimittajaa kukaan enää halua palkata, vaan halutaan sellainen toimittaja, joka osaa editoida, osaa kuvata, osaa esiintyä ja on valmis olemaan kameran edessä. – Täällä ei rohkaista ajattelemaan koulutusohjelman kurssien ulkopuolelta. Sitä mä toivon, että loppuopinnoissa opettajat heräisivät tukemaan tällaista luovempaa opiskelijaa.

HH2: Mun mielestä medianomin pitäisi valmistuessaan olla Photoshopin, InDesignin ja näiden asiantuntija, oikeasti osata ihan kaikki. Tai ainakin tuntea ne niin, että pystyy itse ottamaan selvää lisää. Ei se riitä, että osaa laittaa ohjelman käyntiin ja tehdä jotain. Välillä tunneilla tunnelma on, että olen oppinut ainoastaan sen, miten pääsen kurssit läpi. Ohjelmat ovat mulle sinänsä jo entuudestaan tuttuja, mutta on turhauttavaa, kun ei opi mitään uutta eikä mennä asiaan niin syvälle kuin haluaisi.

Valokuvauksen ja taittamisen opetusta pidettiin liian teoreettisena ja sekavana ja vuoro-vaikutusta opettajan ja opiskelijoiden välillä huonona. Opiskelijat arvioivat, että ne, joilla on ohjelmien käytössä vaikeuksia, eivät saa niihin kunnolla apua. HH2 pohti, että opetus paranisi, jos teorian osuutta vähennettäisiin ja kursseille saataisiin tasoryhmät. Hän myös toivoi, että eri koulujen välillä olisi mahdollista toteuttaa vaihto-opiskelua. HH3 puolestaan koki, että valokuvauksen opetuksessa hänen kehitystään ja töittensä laatua ei ole tosissaan pyritty arvioimaan vaan arvosanat on jaettu kaavamaisesti ja rutiinilla.

Myönteisinä puolina moniosajuuden opetuksessa nähtiin se, että aikakauslehtikirjoittamisen yhteydessä taittamista ja kuvankäsittelyä on yhdistetty kirjoittamisen kurssiin. Näin molemmat työt ovat tuntuneet mielekkäämmiltä. Opetukseen on sisältynyt myös yksi verkkokurssi sekä kuvitusgrafiikkaa. Kehuja sai myös uusi Sisällöntuotanto muuttuvassa mediassa -kurssi, jota opiskelijat pitivät tärkeänä omien työelämän valmiuksiensa kannalta: ”Sen painoarvo tulee työelämän saralla nousemaan.” (HH1) Opetuksen

painottumista printtimediaan haastateltavat HH1 ja HH2 arvostelivat kovasti merkkinä opetuksen ”kaavoihin kangistumisesta” ja kokivat koulutusohjelman olevan uuteen mediaan varautumisen kanssa ”pikkasen jälkijunassa”. Esimerkkinä siitä, mihin pitäisi varautua, HH1 ja HH2 mainitsivat Metro-lehden Janne Kaijärven korostamat visiot, että perinteistä journalismia ja toimittajia ei kohta enää tarvita vaan lukijat tekevät juttu- ja yhdessä.

Ryhmätyöskentelyn määrystä opinnoissa opiskelijat olivat jokseenkin eri mieltä, mikä luultavimmin johtuu heidän vaihtelevista opiskelureiteistään. Sen sijaan näkemys ryhmätyön opetuksesta koulutusohjelmassa oli kaikilla vahvasti kielteinen: ryhmätyöskentelyharjoituksia opinnoissa pidettiin epäonnistuneina, turhina, tarpeettomasti aikaa vievinä ja siten epämotivoivina.

HH1: Olen saanut ennemminkin valmiuksia vihata ryhmätöitä. Niitä on liikaa, ja ne vie tehon ja mielekkyyden, kun pitää tehdä pieniäkin juttuja ryhmässä. Valmiuksia pitää olla, mutta musta meillä ei niitä tosissaan tarjota eikä harjoitella aitoa ryhmätyötoimintaa vaan enemmän alakoulutasolla.

Yksi haastateltavista (HH2) piti kuitenkin myönteisenä opiskeluun kuuluvan opiskelijoiden kesken annettavan palautteenannon toisten teksteistä: ”Alussahan se oli kauheaa, kun oma teksti piti antaa luettavaksi. Alussa kauheaa tappelemista, kaikki inttivät vastaan, mutta myöhemmin koko ryhmä on kehittynyt palautteen antamisessa ja vastaanotossa.”

Opiskelijat katsovat, että koulu ja opiskeluyhteisö tarjoavat opiskelijoille paljon tilaisuuksia saada tukea harjoittelupaikkojen löytämiseksi. Myös alalla työskennelleet opettajat auttavat tässä opiskelijoita. Haastattelussa nostettiin esille myös vapaavalintainen oman osaamisen markkinointia sisältävä kurssi, jota pidettiin todella hyödyllisenä ja joka olisi syytä laittaa pakolliseksi kurssiksi opintojen alkuun. Myös yrittäjyyden koulutusta haastatellut kehuivat erittäin antoisaksi ja valmiuksia antavaksi. Toisaalta HH3 huomautti, että vaikka onkin saanut valmiuksia yrittäjänä toimimiseen, hän ei ole varma, uskaltaako silti lähteä siihen, kun ei ole yrittäjäperheestäkään: ”Täällä pidetään liian itsestään selvänä, että ihmiset uskaltavat lähteä yrittäjiksi.”

HH3 antoi kritiikkiä Haaga-Helian yritys yhteistyön laatua kohtaan: hän kertoi saaneensa harjoittelupaikkaa hakiessaan vastauksen, että hän ei kelpaa töihin, koska on vain Haaga-Heliasta. Kyseinen työpaikka suhtautui opiskelijan mukaan ammattikorkeakoulututkintoon ylipäätään väheksyen ja oli lisäksi huonosti perillä Haaga-Helian koulutustarjonnasta. Tämä huolimatta siitä, että koulu oli aiemmin järjestänyt kyseisen yrityksen kanssa yritysvierailun samaiseen toimitukseen.

Opiskelijat kiittivät opinnoissaan erityisesti sen joustavuutta: kursseja on mahdollista ottaa sekä nuorten että aikuisten puolelta, ja monia kursseja on mahdollista toteuttaa myös verkko-opiskeluna. Esille nostettiin huomio siitä, että iltapuolen opinnoissa pääsee työmäärältään helpommalla mutta toisaalta ehtii myös saada päiväpuolta vähemmän opetusta.

6.2. Jyväskylän yliopisto

6.2.1. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Jyväskylän yliopiston haastatellut korostivat opinnoissaan painotetun nimenomaan jutunaiheen valintaa, ja nimenomaan ideointivaihetta on opettajien taholta iskostettu päähän todella tärkeänä. Tässä tarkastelussa on keskitytty paitsi uutiseen juttutyypin角度 myös ylipäätään juttuideoiden toteuttamiskelpoisuuteen. Muista jutunteon prosessin vaiheista haastateltavat mainitsivat saaneensa opetusta myös kysymyspatterin suunnitteluun sekä haastattelun psykologiaan: miten haastateltavaan kannattaa ottaa kontaktia ja miten lämmitellä ennen varsinaisia kysymyksiä. Myös odottamattomiin vastoinkäymiin varautumista ja suhtautumista on käsitelty.

Haastateltavien kertomusten perusteella vaikuttaa, että Jyväskylän yliopistossa jutunteon prosessia käsitellään käytännön kokemuksen kuin ennalta annetun teoriaopetuksen kautta. Opintojen käytännönläheisyys on ollut niin suurta, ”että ei tunnu, että olisi yliopistossa” (HJ3). Opiskelijat pitivät valmiuksiaan jutunteon eri vaiheiden hallintaan hyvinä, koska ne olivat tulleet käytännössä niin tutuiksi. Lehtityön kurssilla osa oli myös päätyntä harjoittelemaan toimituksen esimiestehtäviä.

HJ3: Jutut on pitänyt aina ideoita, kehittää ja tehdä alusta asti itse. Tosi paljon prosessia on käyty läpi, mitään ei ole tullut valmiina. Sitä olet tehnyt, mitä olet saanut kasaan.

Haastateltavat pitivät opetustapaansa vaativana ja rankkana mutta lopulta onnistuneena: Esimerkiksi puhelinkammo on lähtenyt, kun on pitänyt kerralla useammalle kurssille etsiä ja suostutella haastateltavia, vaikka valmista juttua ei edes julkaista missään.

HJ2: Varsinkin ensimmäisen vuoden kurssit [olivat haastavia]. Kun heitetään veteen, joko räpiköit tai et. Aika monelta vuosikurssilta on 1. vuoden jälkeen ihmisiä karsiutunut pois. Aika nopeesti sitä tajuaa todellisuuden, että ai, tää on tätä. Joko siitä tykkää tai ei. [Se että] pistetään hommiin, on opintojen hyvä puoli ja huono puoli. Jos selviää ja pysyy pinnalla, se on hyvä, mutta voi että sitä otti päähän ekana vuonna.

Haastateltavat kertoivat saavansa valmiista jutuistaan koulussa palautetta mutta kritisoi-
vat sitä liian tekniseksi ja sen keskittyvän liiaksi vain oikeinkirjoitukseen: pilkutukseen,
sanajärjestykseen tai yksittäisiin sanavalintoihin. Opiskelijat mainitsivat esimerkiksi jut-
tujen rakenteita ja kärkiä koskevan palautteen puuttuneen kokonaan. Sen sijaan jut-
tuideoiden käsittelyn vaiheessa annettu runsas palaute on suoruudessaan ”ehkä liiankin
kriittistä” (HJ1) ja saanut osan opiskelijoista pahoittamaan mielensä. Samalla sitä kui-
tenkin pidettiin todella kasvattavana.

Haastateltavat korostivat olevansa pettyneitä siihen, etteivät ole saaneet opinnoistaan
valmiuksia juuri muiden juttutyyppeiden kuin erilaisten lyhyiden ja pidempien uutisten
kirjoittamiseen. Joillakin kursseilla haastateltavien mukaan oli mahdollisuus harjoitella
muidenkin juttutyyppeiden kirjoittamista, mutta kurssit olivat joko syventäviä tai niillä ei
saanut työstä juurikaan palautetta. Siitä huolimatta, että syventävissä kursseissa olisi
tarjolla kursseja esimerkiksi aikakauslehtikirjoittamisesta ja historiakeskeisistä artikke-
leista, haastatellut kaipasivat lisää opetusta nimenomaan pitkien artikkelien, reportaasi-
en ja henkilökuvien ideointiin ja kirjoittamiseen ja niistä asiantuntevan palautteen saa-
mista.

Editointitaitoa ja kielenhuoltoa haastatellut kokevat saaneensa journalistiikan opintoja
enemmän sivuaineittensa kautta sekä ohjaamattomasti lehtityön kurssilla.

6.2.2. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Kaikki haastateltavat arvioivat oppineensa tiedonhausta enemmän työpaikoillaan kuin
opinnoistaan ja kokivat, ettei tiedonhaun teoriaopetusta ole opintoihin juurikaan sisäl-
tynyt. Journalistiikan syventävistä opinnoista löytyy kyllä Julkisuuslain kurssi, jossa käsi-
tellään mm. julkisuuslakia, viranomaisen tiedottamisvelvollisuutta ja tehdään tiedonha-
kuja viranomaisille. Kyseinen kurssi on kuitenkin vapaaehtoinen, ja haastateltavien mu-
kaan käydään tavallisesti 4. opiskeluvuotena, eikä yksikään haastatelluista ollut sitä vielä
käynyt. Jonkin verran toimittajan tiedonsaannin ja julkaisunvapauden rajoja on kyllä
sivuttu ammattietiikan yhteydessä.

Haastateltavien etsimisen opiskelijat arvioivat oppineensa tekemällä ja ilman ennalta annettua ohjeistusta tai vinkkejä. Vastauksissa toisaalta myös pohdittiin koko ajatuksen mielekkyyttä: ”En tiedä, miten sitä [haastateltavien etsimistä] voisi edes teoriassa opettaa, että mistä löytää hyviä haastateltavia, jos ei julkisorganisaatioista ole kyse. Etenkään jos on kyse vähänkin erikoisemmista haastateltavista.” (HJ3)

Vaikka Jyväskylän yliopiston opiskelijat kokivat oppineensa paljon opintojensa aikana haastateltavien hankkimisesta jutunteon kautta, esille nousi myös toiveita laajemmasta tiedonhaku- ja tukevasta yhteiskunnallisesta koulutuksesta:

HJ3: Olen kaivannut opintoihini, että olisi päässyt tutustumaan, että miten eri organisaatiot toimivat tai että keneltä kannattaa kysyä, mitä tahoja on. Apuja käytännön uutistyöhön tai mihin tahansa journalistiseen työhön. -- Kun tekee harjoittelua, jossa pitää soittaa poliisille, niin voisi käydä [läpi] ihan perusjuttuja, että mikä on hätäkeskus, mikä on poliisi, kenellä on tiedottamisvelvollisuus, miten se on delegoitu. Eli kun menee työhön ja pitää soittaa poliisille, niin mitä siellä puhelimen toisessa päässä on ja kenelle kannattaa soittaa. Totta kai sen oppii työssä, mutta olisi kiva, että olisi jo valmiiksi vähän valmiuksia.

Jonkin verran haastateltavat kokivat saaneensa valmiuksia mm. arkistotietojen ja kirjas-tojen hyödyntämiseen, mutta nämä taidot olivat tulleet enemmän sivuaineopintojen kautta. Tämä päti myös muuhun yleissivistävään opetukseen, sillä yleissivistävää sisältöä ei haastateltavien arvion mukaan ole journalistiikan opetukseen juurikaan sisältynyt. Haastateltujen keskuudessa vallitsi vahva yksimielisyys, että journalistiikan opiskelu itsessään ei tee hyväksi toimittajaksi, vaikka auttaakin liikkeelle, vaan vahva erityisosaa-minen saadaan sivuaineiden kautta. Haastateltavien mukaan Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden keskuudessa nimenomaan yhteiskunnalliset aineet ovat sivuaineina erityisen suosittuja, etenkin yhteiskuntapolitiikka, historia, kansantaloustiede, tilastotiede ja valtio-oppi.

Sivuaineiden valitseminen toisaalta jakoi haastateltavien ryhmää: Haastateltava HJ1 kertoi pystyneensä hyödyntämään yleissivistäviä opintoja journalistin töissään edellisinä kesinä ja saaneensa seuraavalle kesälle nimenomaan sivuaineensa aihepiiriin erikoistu-

neen toimittajan kesätyöpaikan. Haastateltavat HJ2 ja HJ3 puolestaan arvioivat oman sivuainekokonaisuutensa osaksi puutteelliseksi toimittajan työn kannalta: toinen oli havainnut kesätöissään paikallislehdessä oman kunnallispolitiikan tuntemuksensa olleen liian suppea ja toinen puolestaan arvioi opiskelleensa liikaa kieliä. Vaikka haastateltavien mukaan yhteiskunnalliset aineet ovatkin journalistiikan opiskelijoiden keskuudessa suosittuja, on aina myös niitä, jotka valitsevat sivuaineensa muilla kuin journalistin työtä tukevilla perusteilla.

Sivuaineopintojaan liian suppeina pitänyt HJ3 epäili, ettei kuitenkaan ollut valmis ottamaan ylimääräisiä opintoja yleissivistystä lisätäkseen. On syytä huomioda, että kaikilla Jyväskylän yliopiston haastateltavilla olivat opinnot jo loppusuoralla: kahdella kolmesta oli jo nyt kirjattu suoritukseksi lähes 300 opintopistettä.

Haastatellut pitivät jokseenkin ongelmallisena tapaa, jolla journalismiin liittyvä juridiikka ja ammattietiikka on heille opetettu: ensimmäisenä vuonna aiheesta järjestetty Vies-tinnän normit ja etiikka -kurssin opetus oli koettu toteutukseen liian raskaaksi, vaikeaselkoiseksi ja sellaiseksi, että siellä opitut asiat unohtuvat nopeasti. Kaikki haastateltavat olivat juridiikan ja ammattietiikan osaamisensa suhteen epävarmoja ja eräs heistä (HJ3) arvioikin suoraan, että hänellä ei ole ammattietikasta ja työhönsä liittyvästä juridiikasta hyviä tietoja. Haastateltavat arvioivatkin, että tärkeimmät eettiset ja juridiset perusjutut he ovat oppineet enemmän työssä kuin opinnoistaan, ja toivoivat, että juridisia ja ammattieettisiä kysymyksiä tuotaisiin esille enemmän myös varsinaista juridiikan kurssia myöhemmillä kursseilla.

Toisaalta haastatellut arvioivat kuitenkin saaneensa paljon apua myös näissä kysymyksissä opiskelutovereiltaan; haastateltujen mukaan journalistiikan opiskelijoiden yhteisö on paikoin todella tiivis ja käy aktiivista keskustelua niin opinnoissa kuin töissäkin vastaan tulleista ongelmista ja kysymyksistä esimerkiksi ainejärjestön verkkofoorumilla. Ainejärjestötoiminnalla ja sen foorumilla käydyllä keskustelulla vaikuttaakin olevan suuri vaikutus journalistiikan opiskelijoiden media-alan yritysten tuntemiseen ja työoikeuskysymysten tuntemiseen.

Opiskelunsa helpoista asioista haastateltava HJ1 nosti esille, että heidän opintoihinsa kuuluu pakollisena varsin vähän kirjojen lukemista, vaikka kurssikuvauksissa muuta lukisikin. Perusopintoihin sisältyy yksi ainoa kirjatentti, ja sen jälkeen ainoat kirjat liittyvät kandintutkielmaan tai syventäviin ja maisteriopintoihin.

6.2.3. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Moniosaajuuden puolella opiskelijat kokivat kirjoittamisen ohella vahvimmiksi radio- ja televisiotyön, jota harjoitellaan jo ensimmäisenä opiskeluvuonna. Syventävillä kursseilla on mahdollista versioda sähköuutisia eri medioiden välillä sekä harjoitella uutisten lukemista televisiokameralle. Myös videokuvausta, ääninauhoittamista, leikkaamista ja muuta niihin liittyvä tekniikka on opintoihin kuulunut opiskelijoiden mukaan vähän.

Opiskelijoiden mukaan opetussuunnitelmaan sisältyvä taittamista opettava visuaalisuuskurssi ei ole toteutukseltaan onnistunut. Haastatellut kokivatkin oppivansa taittamisesta enemmän lehtityökursseilla, mutta suhtautuivat omiin taittotaitoihinsa varauksella (HJ1) tai jopa olemattomina (HJ3). Opintoihin sisältyvää valokuvauksen opetusta arvioitiin ”huonoksi, tai oikeastaan olemattomaksi” (HJ1). Kolmannen haastateltavan (HJ2) arvio osaamisestaan oli kuitenkin myönteisempi, ja hän arvioi uskaltavansa kuitenkin kirjata työhakemuksiin osaavansa kaikkien opetukseen sisältyneiden moniosaajuuden laitteiden perusteet.

Haastatellut korostivat kaikessa ammattiin liittyvien huolien ratkomisessa ainejärjestönä omaa verkkofoorumia, jolla journalistiikan opiskelijat käyvät jatkuvaa keskustelua ja auttavat toisiaan esimerkiksi töihin tai työnhakuun liittyvissä kysymyksissä. Osa vanhemmista opiskelijoista on myös jakanut foorumilla omia työhakemuksiaan uudemmille opiskelijoille malliksi. Vaikka haastatellut itse kokivat foorumin heille tärkeäksi työkaluksi, he myös huomauttivat, että kaikki journalistiikan opiskelijat eivät ole siellä aktiivisia. Haastatellut korostivat, että heidän opiskeluympäristössään käydään paljon hyödyllistä ja opettavaa keskustelua, ”mutta ei välttämättä juuri luennoilla”.

Kaikki haastateltavat pitivät koulunsa yhtenä suurimmista vahvuuksista sitä, että sen opetusryhmät ovat niin pieniä, enimmillään 15-henkisiä. Kun töitä tehdään jatkuvasti

erilaisissa ryhmissä, oppii vuorovaikutustaitoja ja kiinnittämään huomiota muiden haluihin, osaamisiin ja vahvuuksiin. Opiskelijat kokivat myös kehittyneensä palautteen antamisessa ja vastaanottamisessa runsaan ryhmätyöskentelyn johdosta. Osa haastateltavista oli myös päässyt ryhmätöissä toimimaan esimiehenä uutispäällikön tai tuottajan ominaisuudessa, ja oppinut siitä myös työnjaon taitoja ja ryhmädynamiikkaa. Toisaalta haastateltavat samalla korostivat, että niitä taitoja ei ole heille koulussaan erikseen opetettu, vaan ne, niin kuin monet muutkin taidot, on vain pitänyt tarpeen tullessa vastaan oppia itse tekemällä.

Haastateltujen vastauksissa korostui, että työoikeusasioissa opiskelijoiden ainejärjestön ja sen yhteistyö Journalistiliiton kanssa näyttelevät opetusta merkittävämpää roolia. Ainejärjestö on esimerkiksi järjestänyt SJL:n kanssa TES-iltoja, joissa liiton edustaja on tullut kertomaan opiskelijoille työehtosopimuksista ja palkkauksesta. Haastateltava HJ1 arvioikin, että Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden keskuudessa vallitsee ”vahva työntekijöitä puolustava mentaliteetti.”

6.3. Oulun seudun ammattikorkeakoulu

6.3.1. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Oulun seudun ammattikorkeakoulun (OAMK) opiskelijat eivät muista saaneensa lainkaan teoriaopetusta jutunteon suunnitteluun, alussa lähinnä pientä ideointiapua ja ”tuuppaamista” eri lähestymistapoihin. Oulussa kuten Jyväskylän yliopistossa jutuntekoon ohjeistetaan opiskelijoiden mukaan enemmän ”heittämällä veneestä järveen” (HO2). Opetus on opiskelijoiden mukaan hyvin käytäntöpainotteista ja teoriaa lähinnä sivutaan. Haastateltavien suhtautuminen opetustapaan oli myönteinen: koulun koettiin tukevan opiskelijoiden mahdollisuuksia löytää kullekin sopivin työtapaa ja hyödyntämään omia persoonallisia piirteitään ammatissaan.

Koulun opetustapa näkyi myös opiskelijoiden valitsemisissa työtavoissa: haastateltavista HO1 ja HO3 kertoivat lähtevänsä jutuntekoon ja haastatteluihin tarkoituksella huonommin valmistautuneina ja ilman laajaa tiedonhakua. Tavassa nähtiin yleisestikin myönteiseksi sen, että silloin toimittajana osaa samaistua paremmin lukijan asemaan ja kysyä tyhmiäkin kysymyksiä, mutta ennen kaikkea he korostivat sen itselleen sopivimmaksi tyyliksi.

HO3: Itse aina alan kirjoittaa perse edellä puuhun. Koulu on opettanut, että ei tarvitse säikähtää sitäkään tapaa. -- Taustatietojen hankkiminen olisi hyvä, jos jaksaisi perehtyä, ja sitten lähteä tekemään, mutta... Mutta ei ole väärää tapaa tehdä, kyllä se juttu tulee julki ja ihmiset lukee sen, osa ehkä tykkääkin.

Kaikki haastateltavat arvioivat olevansa hyviä ryhtymään nopeasti kirjoittamaan ja siirtämään ajatuksensa juttumuotoon. Opiskelijat suhtautuivat myös yllättäviin ja itselleen vieraisiin juttuaiheisiin ennakkoluulottomasti ja uskoivat pystyvänsä tekemään kelpo jutun aiheesta kuin aiheesta.

HO1: Näen aineistosta hyvin nopeasti, mitä valitsen juttuun ja mitä en ja missä järjestyksessä esitän ne. Jos on aikaa, rankkaan uudelleen tarvittaessa, mutta saan perusrakenteen hirveän nopeasti paperille.

OAMK:n opiskelijoiden arviot omista kirjoittajan kokemuksistaan ja taidoistaan olivat vaihtelevat ja hieman ristiriitaisetkin. Toisaalta opiskelijat kuvasivat harjoitelleensa varsin monen eri juttutyypin mukaisen jutun kirjoittamista, jopa nekrologin, syntymäpäiväjutun ja pakinan. Lisäksi opintoihin sisältyy yhteinen kurssi uudempien opiskelijoiden kanssa, jossa vanhempien opiskelijoiden on täytynyt toimia toimitussihteereinä ja auttaa ja ohjeistaa uudempia opiskelijoita, antaa palautetta ja editoida näiden juttuja. Samalla kuitenkin kaksi kolmesta haastateltavasta (HO2 ja HO3) arvioivat, etteivät kokisi oloaan varmaksi ja mukavaksi, jos heidän pitäisi työssään kirjoittaa esimerkiksi kolumni tai nekrologi. HO1:kin arvioi olonsa varmaksi, ”koska olen tehnyt niitä kesätöissä”. Myös reportaasin kirjoittamisen HO2 koki erittäin haastavaksi, kun taas HO1 piti sitä omana vahvuutenaan.

Opiskelijoiden mukaan uutinen on heidän opinnoissaan keskeisin juttutyyppejä. Vaikuttaisi siltä, että vaikka OAMK:n koulutusohjelmassa käydäänkin läpi laajasti eri kirjallisen jutun juttutyyppejä, siitä ei suoraan seuraa, että opiskelijat oppisivat ne hyvin. HO2 ja HO3 kaipasivat opintoihinsa Turun ja Jyväskylän tapaan syvempää oman ilmaisun hienosäädön ja vapaamman kirjoittamisen tyylin opetusta. Toisaalta opintoihin sisältyy myös vapaavalintaisena luovan kirjoittamisen kurssi, mutta HO2 arvioi, ettei hänellä ole ollut sen käymiseen muilta opinnoiltaan aikaa. HO2 toivoikin, että kyseistä opetusta otettaisiin mukaan pakollisiin opintoihin.

Opintoihin mainittiin sisältyvän myös kaksi kurssia, joissa opiskelijat pääsevät harjoittelemaan juttujen tekemistä selkeisiin lehden osastoihin haluamansa mukaan esimerkiksi kulttuuri- tai urheilusivuille sekä kokeilemaan toimituksen eri tehtävärooleja kuten uutispäällikön tehtäviä.

Myös OAMK:ssa opiskelijat pitivät jutuistaan saamaansa palautetta liian suppeana. OAMK:ssa palautteen arvioitiin keskittyvän kuitenkin liiaksi jutun rakenteeseen ja uutiskärkeen, kun esimerkiksi HO2 olisi toivonut enemmän palautetta juttunsa kielellisestä ilmaisusta. Palautteesta keskusteltiin niin vähän, ettei varmoja johtopäätöksiä voida tehdä, mutta on mahdollista, että OAMK:ssa palaute keskittyy juuri niihin jutunpuoliin, joita Jyväskylässä ja Turussa annetuista palautteista koettiin puuttuvan ja päinvastoin.

6.3.2. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Opiskelijat arvioivat tiedonhaun valmiuksiensa selvästi kehittyneen opintojensa aikana. Esille nostettiin internetin käytön tietolähteenä syvällisempi hallinta ja oleellisen tiedon tunnistaminen, lähdekritiikki sekä viranomaisten käyttö tietolähteenä. Myös julkisuuslakia oli opinnoissa käsitelty. Syvempää keskustelua siitä, miten tiedonhakua oli koulussa opetettu, ei käyty, mutta opiskelijoista ei myöskään noussut esille kovin laaja-alaista tai jäsentynyttä tiedonhakuun liittyvien käsitteiden ja tekijöiden hallintaa.

Opintoihin olivat sisältyneet yleissivistävinä kursseina yhteiskuntatietoa ja politiikkaa, viestintä yhteiskunnallisena ilmiönä, media-analyysiä sekä taloustietoa. Opiskelijat kokivat kurssit hyvin antoisiksi ja arvioivat myös päässeensä hyödyntämään etenkin yhteiskuntatiedon ja taloustiedon opetuksia töissäänkin. Myös pari muuta yleissivistävää kurssia mainittiin.

Opiskelijat katsoivat, että heidän koulunsa on ensisijaisesti käytännön opetusta eikä ”millään tapaa” yleissivistävä tai tähtää erityisaihealueiden tuntemiseen. Haastateltava HO1 arvioi, että heidät koulutetaankin nimenomaan yleistoimittajiksi, koska ”mitä Pohjois-Suomessa tehtäisiinkään kovin erikoistuneilla toimittajilla?”. Yksikään haastateltavista ei ilmaissut toivovansa opintoihinsa runsaampaa yleissivistävää tai yhteiskunnallista sisältöä.

Toisin kuin kaikissa muissa tutkimukseen sisältyneissä kouluissa juridiikan ja ammatitieteen kohdalla OAMK:n opiskelijoiden huomioissa nousivat esille myös ammatin yhteiskunnallinen funktio ja työhön liittyvät oikeudet eivätkä vain sille asetetut rajoitukset. Näitä toimittajan oikeuksia oli haastateltavien mukaan opinnoissa ”tosi hyvin paukutettu” (HO3). Toisaalta myös rajoitukset vaikuttivat olevan opiskelijoille tuttuja: esimerkiksi missä saa kuvata, ketä saa haastatella, mitä saa julkaista, journalistin ohjeet, sananvapaus, yksityisyydensuoja, kunnianloukkaukset... Haastateltavien oikeudet ja lähteiden käyttö konkretisoituivat muiden koulujen keskusteluja tarkemmin: HO1 huomautti, että toimittajan pitää varautua siihen, että haastateltavat eivät aina ymmärrä suojella yksityiselämäänsä toimittajan kanssa keskustellessaan.

Haastateltavat korostivat, että oma pohjatyö on tehtävä niin hyvin, että mitään juridisia ja eettisiä riskejä ei pääse syntymään. Samalla he olivat myös tietoisia siitä, että apua voi tarvittaessa kysyä vaikka Journalistiliiton juristiltakin asti. Huomioitavaa oli kuitenkin, että osalla haastateltavista oli vaikeuksia erottaa alaa koskeva lainsäädäntö ja ammattieettiset säännöt toisistaan. Tätä merkityseroa ei ilmeisesti ole OAMK:n opetuksessa painotettu, vaan huomio on ollut eri tilanteisiin liittyvien riskien tunnistamisessa.

6.3.3. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Opiskelijoiden suhtautuminen moniosaajuuden koulutukseensa vaihteli suuresti haastatteluryhmän sisällä. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että heidän saamansa eri työvälineitä koskeva opetuksensa ollut vain ”pintaraapaisua”, mutta siihen suhtauduttiin eri tavalla. Haastateltavista HO3 ja etenkin HO2 toivoivat syvällisempää eri medioiden opetusta, mutta HO1:n mielestä oli itsestään selvää, että korkeakoulun tulee tarjota eri ilmaisujen työkalujen opetuksesta vain sen verran, että nämä pystyvät omatoimisesti ja kiinnostuksensa mukaan opiskelemaan itse loput. HO1 arvioi, että tähän on koulussa paljon mahdollisuuksia mm. projektiopintojen kautta sekä vapaavalintaisina opintoina muiden koulutusohjelmien alta. Lisäksi koulun laitteita voi käyttää vapaasti epäkaupalliseen työhön kurssien ulkopuolellakin.

HO1: Korkeakoulussa ei ole tarkoitus, että kaikki kannetaan tarjottimella eteen. Jos haluttaisiin, että koulu opettaisi meidät täydelliseksi kaikessa, me istuttaisiin siellä kymmenen vuotta. Ja silti valitettaisiin, ettei kaikkea käyty tarpeeksi syvällisesti.

Haastateltavat HO2 ja HO3 kiittivät koulun opetuksen monipuolisuutta, mutta pitivät silti joidenkin kurssien osalta osaamistaan kesätöihin mennessään liian suppeana.

”Vaikka tarkempi syventäminen on paljon oppilaan itsensä harteilla, toivoisin, että koulu tulisi siinä vielä enemmän vastaan”, HO3 arvioi.

Vahvimmat moniosaajuuden valmiudet opiskelijat olivat mielestään saaneet radiotyöstä. Myös taittamiseen koettiin saadun opinnoista riittävät valmiudet kesätöitä varten.

Opintoihin kuuluu myös pakollisena osana puheviestinnän kurssi, jossa harjoitellaan

esiintymistä, äänenkäyttöä ja retoriikkaa, ja josta opiskelijat olivat kokeneet saaneensa apua radio- ja tv-työn kursseilla. Sinällään opiskelijat eivät kokeneet koulun painottavan sähköistä tai printtimediaa moniosajuuden opetuksessa toista enempää.

Jonkin verran kritiikkiä HO3 esitti verkkojournalismin suppeutta kohtaan, sillä sen kuva verkkojournalismista oli hänen mukaansa todelliseen kaupalliseen verkkojournalismiin verrattuna liian suppea. Yleisesti heikoimmaksi moniosajuuden osa-alueekseen opiskelijat arvioivat taitonsa tuottaa tv-inserttejä itsenäisesti, vaikka tv-työ muuten olikin tullut tutuksi.

Valokuvaamisen ja kuvankäsittelyn valmiuksiaan HO3 piti tyydyttävänä ja HO2 taas vahvasti puutteellisina, ”mutta se voi johtua myös minusta eikä opetuksesta”. HO1 koki yleisesti lähes kaikki moniosajuuden valmiutensa hyväksi, pitkälti huolellisen ylimääräisen harjoittelunsa vuoksi. Vaikka jonkin verran huolta valokuvauksen opetuksen syvyydestä esitettiin, se ei OAMK:n haastattelussa noussut esille samanlaisena erityisen puutteellisena lohkona kuin kaikissa muissa tutkituissa kouluissa. Koska OAMK:ssa on erikseen journalismin ohella tarjolla kuvallisen viestinnän koulutusohjelma, haastattelun perusteella on vaikea arvioida, ollaanko valokuvauksen opetukseen Oulussa selvästi muiden koulujen opiskelijoita tyytyväisempiä, vai hukkuiko valokuvaukseen koskeva pohdiskelu vain haastatteluryhmän moniosajuusopetuksen sisältöä koskevan yleisen erimielisyyden alle.

Ryhmätöitä haastateltavien mukaan opintoihin kuuluu paljon. Ryhmätyötaitoja sekä ryhmän vetämistä he olivat oppineet etenkin projektiopinnoissa, joissa heidän piti vetää hyvinkin isoja ryhmiä. He kokivat saaneensa niistä oppia brainstormauksesta, toisen huomioon ottamisesta, ryhmätyötaitoja sekä ihan siitä, miten tehdä työtä sellaisenkin ihmisen kanssa, jota ei voi sietää. Opiskelijoiden mukaan OAMK:ssa pyritään projektiopintojen kautta aina hyödyntämään sitä, että heillä opiskelee sekä toimittajia, kulttuurintuottajia että kuvallisen viestinnän ammattilaisia. Näin projektiopinnot pystyvät simuloimaan paremmin aitoja työyhteisöjä, joissa ihmisillä on eri ammattitaidot.

HO1: Meille annettiin vapaat kädet luoda oma toimitushierarkia, mutta piti myös itse kantaa vastuu siitä, että se pystyi toimivana.

Opiskelijat mainitsivat työelämäkoulutuksen myönteisinä piirteinä, että opintoihin on sisällytetty monipuolista freelance-koulutusta. Muutakin työnhakemista on opinnoissa haastateltavien mukaan sivuttu, mutta pintapuolisesti. Syventävää omien työelämää koskevien kiinnostusten ja mahdollisuuksien kartoittamisen opetusta on ilmeisesti saatavilla, mutta kukaan ei tuonut esille sitä käyneensä. Haastateltavien suhtautuminen tarvitsemansa työnhaun opetuksen tarpeeseen vaihtelivat, sillä siinä, missä haastateltava HO1 arvioi olevansa paraikaa täystyöllistetty, HO2:n mielestä opetuksessa lähdetään liiaksi siitä, että kaikkihan löytävät töitä, vaikka jo kesätöiden saaminen on ollut monille tiukassa. HO2:n mielestä opetukseen olisi aiheellista sisällyttää myös tietoa työttömyyteen liittyvistä tuista ja byrokratiasta. OAMK:n journalistiopiskelijoiden kohdalla huolta työllisyydestä aiheutti se, että useiden paikallisten mediayritysten arvioitiin vielä suosivan toimittajina Oulun yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelijoita ammattikorkeakouluopiskelijoita enemmän, vaikka asenteissa vaikuttaakin tapahtuneen muutosta. ”Voi joutua lähtemään Oulusta kesäksi, jos haluaa harjoittelustaan palkkaa”, HO1 arvioi.

Muuten opiskelijat kiittivät opintoihin sisältyneitä useita toimitusvierailuja sekä toimittajien vierailuja luennoilla. Myös koulun opettajien kerrottiin avuliaasti jakavan opiskelijoilla kokemuksistaan töistään eri toimituksissa.

Opiskelijat pitivät opinnoissaan erityisen antoisina koulun muita opiskelijoita ja opettajia, joita on pidetty osaavina ja joista on muutenkin pidetty kovasti. Opettajat koettiin haastateltavien keskuudessa helposti lähestyttäväksi sekä ymmärtäväisiksi ja joustaviksi, jos opiskelijalla on ollut tarpeita erityisjärjestelyihin kurssiensa osalta. Mielipiteet oman opetussuunnitelman suunnittelusta sen sijaan vaihtelivat haastateltavien kesken: haastateltavista HO1 koki kurssirakenteen räätälöimisen omiin aikatauluihinsa sopivaksi erittäin helpoksi, kun taas HO2 arvioi erittäin hankalaksi käydä kursseja missään muussa kuin valmiiksi tarjotussa järjestyksessä.

6.4. Social och kommunal högskolan

6.4.1. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Ruotsinkielisen Svenska social och kommunal högskolanin (Soc&kom) opiskelussa korostui ohjeistettu ja työyhteisömainen jutun teon rakentuminen: Jutun tekoa ja sen vaiheita suunnitellaan alusta asti hyvin huolella ja siihen annetaan opiskelijoiden mukaan alussa paljon ohjausta ja neuvontaa ”kädestä pitäen”. Työyhteisömyyttä tulee siitä, että joka vuosi opiskelijoilla on usean viikon mittainen yhteinen oman radio-lähetyksen tai lehden teon projekti, jossa ensimmäisen vuosikurssin opiskelijat toimivat varsinaisina toimittajina ja vanhemman vuosikurssin opiskelijat heidän esimiehinään ja julkaisun ulkoasun suunnittelijoina. Työprosessiin tutustutaan vähitellen: ensimmäisenä vuonna tehdään paljon käytännön harjoituksia, seuraavana vuonna annetaan isompia vastuukokonaisuuksia ja kolmantena vuonna opiskelija laitetaan journalistisiin johtamistehtäviin. Haastateltavat pitivät mallia erittäin hyödyllisenä työelämää varten.

Muussa jutunteossa korostui, että opiskelijat kokivat saaneet jutunteon prosessissa eniten valmiuksia nimenomaan haastattelujen suunnitteluun ja haastattelutekniikkaan. Soc&komissa näitä valmiuksia oli opetettu myös teorian ja ohjauksen eikä vain käytännön harjoittelun kautta.

Myös Soc&komin opiskelijat arvioivat koulunsa palautekulttuuriin suorasanaisesti:

HS1: Saadaan tosi suoraa palautetta, vähän liiankin suoraa palautetta. Saadaan päivittäin kuulla, miten huonosti ollaan jokin juttu tehty. Se on rankkaakin välillä.

Saamansa palautteen laadusta haastateltavien kokemukset vaihtelivat. Syyksi epäiltiin eri opettajien opetustapoja. Haastateltavat HS1 ja HS3 arvioivat saamaansa palautetta liian tekniseksi: radiohaastatteluissa keskitytään liiaksi äänen laatuun ja kirjallisissa tehtävissä haastateltujen määrään ja pilkkuvirheisiin. Toisaalta, verrattuna esimerkiksi Jyväskylän opiskelijoiden kokemuksiin, Soc&komin opiskelijoiden saamassa palautteessa näkyi myös sisältöön kuten tiedonlähteiden ja jutun kärjen valintaan keskittynyttä palautetta.

Haastateltavan HS2:n kokemukset saamansa palautteen rakentavuudesta olivat jonkin verran muita haastateltavia myönteisemmät.

Soc&komin opiskelijat suhtautuivat saamaansa kielenhuollon ja kielenkäytön opetuksen vaihtelevasti, mikä johtui myös heidän vaihtelevista kirjoittajan kokemuksistaan ennen opintojen aloitusta. Ainoa kielenhuollon opetuksesta esitetty suoranainen kritiikki koski sitä, että opetus on keskitetty erillisille intensiivisille kielenhuollon kursseille. HS1 toivoikin, että kielenhuoltoa käsiteltäisiin osana jokaista kurssia: ”Yleinen [kielenhallinnan] taso ei ehkä ole meillä niin kova kuin voisi.” Opintoihin on vuosikurskien välisissä projekteissa sisältynyt myös editointitehtäviä. Opiskelijat pitivät tätä kokemusta onnistuneena, mutta olivat jonkin verran epävarmoja omista valmiuksistaan editoinnin suhteen, sillä siihen he eivät olleet saaneet minkäänlaista teoriaopetusta tai neuvontaa.

Soc&komissa keskeinen opeteltava juttutyyppi on uutinen, mutta opintoihin sisältyy haastateltavien mukaan myös pääkirjoituksen, kolumnin ja pakinan harjoittelua sekä pakollinen reportaasikurssi. Erityisesti reportaasikurssista opiskelijat kokivat saaneensa paljon kielellisiä valmiuksia mm. reportaasin eri osien hahmottamiseen, kertomuksen rakentamiseen, dialogin kirjoittamiseen sekä ihmisen ja ympäristön kuvaamiseen. Kuvaavaa olikin, että se Soc&komin opiskelija (HS1), joka Jyväskylän ja Turun opiskelijoiden tapaan arvioi uutistyyliin keskittymisen jopa heikentäneen hänen kykyään kirjoittaa pidempää ja ”koreilevampaa” tekstiä, ei ollut vielä käynyt muiden mainitsemaa reportaasikurssia.

Jyväskylän ja Turun opiskelijoihin verrattuna Soc&komin opiskelijoiden esittämät toiveet laajemmasta kirjoitustaidon opetuksesta olivat vähäisiä. Persoonallisempien tekstien kirjoittamisen sijaan voimakkaampaa harmia ilmaistiin siitä, että pidempien tieteellisten esseiden kirjoittamista harjoitellaan muihin yliopiston linjoihin verrattuna vähän, minkä oli koettu aiheuttavan ongelmia sivuaineopinnoissa.

Opiskelijat myös erikseen nostivat esille, etteivät ole kokeneet opintojaan liian vaikeiksi. Heistä kurssien läpipääsyn rima on varsin alhaalla, ja paljon kurssin vaatimasta vaivannäöstä riippuu opiskelijan omasta kunnianhimosta opintojensa suhteen.

6.4.2. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Tiedonhakua Soc&komin opiskelijoiden mielestä ei opinnoissa ole tullut vastaan juuri muuten kuin työn ja käytännön tekemisen kautta. Tietyillä kursseilla on käsitelty virkamiesten työtä ja dokumenttien saamista tuomioistuimilta, mutta näiden käytännön hyödyn työn arjessa uskottiin jäävän vähäisemmäksi. Eniten tiedonhakua opiskelijat arvioivat oppineensa reportaasikurssilla, jossa mm. käytiin läpi eri arkistoja ja internetin lueteloita. Tärkeimmäksi saamakseen opiksi haastateltavat arvioivat sen hahmottamisen, kuinka suuri osa viranomaisdokumenteista on julkisia tiedostoja.

Kuten muissakin yliopistoissa Soc&komin journalistiikan opetukseen sisältyy hyvin vähän yleissivistäviä kursseja, vaan varsinainen yleissivistys hankitaan sivuaineopintojen kautta. Pakollisina kursseina olivat yhdet kurssit valtio-oppia ja tilastotiedettä sekä suomen ja englannin kielen kursseja. Haastateltavat kuitenkin arvioivat mahdollisuutensa yleissivistäviin opintoihin hyväksi: Helsingin yliopistossa sekä ihan jo ruotsinkielisessä Soc&komissa on tarjolla runsaasti valtiotieteen opintoja. Haastateltavien sivuainevalinnat olivatkin monipuolisesti niin toimittajan yhteiskunnallista sivistystä kuin ilmaisutaitoa tukevia. Joustavan opinto-oikeuden (JOO) kautta opiskelijoilla on mahdollisuus käydä kursseja myös muista samassa kaupungissa sijaitsevista korkeakouluista, joskin eräällä haastatelluista oli jo valmiiksi toinen opiskelupaikka yliopiston ulkopuolella nimenomaan yleissivistävän sisällön osalta.

Soc&komin opiskelijat eivät ilmaisseet mitään puutteita yleissivistyksessään tai kaivaneet opintoihinsa lisää pakollisia, yleissivistäviä kursseja. Haastateltavat huomauttivat, että jo heidän pääsykokeissaan testataan opiskelijoiden riittävän yleissivistyksen taso, ja lisäksi opettajat nostavat opinnoissa ajankohtaisia aiheita jatkuvasti esille. Vastausten perusteella vaikuttaisi siltä, että opiskelijoiden luottamukseen omasta yleissivistyksestään vaikuttavat niin heidän omat harkitut opiskelusuunnitelmansa, Soc&komin runsas

valtiotieteiden tarjonta sekä mahdollisuus hankkia helposti lisäopintoja muista oppilaitoksista esimerkiksi JOO:n kautta. Voi myös olla, että journalistiikan rajoittuminen Soc&komissa kandidaatin tutkintoon lisää jo valmiiksi painetta muiden opintojen huolellisempaan ja runsaampaan valitsemiseen.

Opiskelijat kiitivät kovasti opintojensa ensimmäisenä vuonna järjestettyä mediajuridiikan opetusta, jossa alan lainsäädäntöä opettaa lakimies. Vastauksissa korostui kurssin herättämä kiinnostus ymmärtää toimittajan työhön liittyviä juridisia raameja.

HS1: Siinä oli kaikki ne raamit, minkä sisällä meidän on tehtävä sitä työtä. Sananvapauslainsäädäntö ja ihan että missä menee haastateltavan oikeudet, milloin saa julkaista nimiä ja mikä on lähdesuoja. -- Mediajuridiikkakurssi on todella hyvä. Lisäksi se lakimies on todella hyvä tyyppi, ja ihmiset kuuntelevat ja ymmärtävät, miksi se on niin tärkeää työssä tuo juridinen puoli.

Opiskelijat arvioivat saaneensa myös hyvät ammattieettiset valmiudet. Keskustelussa juridiikasta ja ammattietiikasta nostettiin esille mm. valokuvaamiseen liittyvät oikeudet ja rajoitukset sekä vastuu virheellisen tiedon julkaisemisesta. Opiskelijat arvioivat, etteivät osaa kaikkea alan säännöstöä ulkoa mutta ovat hyvin varmoja tunnistamaan mahdolliset riskitilanteet ja osaamaan kysyä tarvittaessa valmiiksi apua esimieheltä – tai mediajuridiikan kurssin vetäjältä itseltään.

6.4.3. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Moniosaajuudessa Soc&komissa korostuu kirjoittavan toimittajan työn lisäksi radion tekeminen. Myös televisiotyötä, Internetiin kirjoittamista, valokuvausta ja taittamista sisältyy opintoihin jonkin verran. Opiskelijoiden mukaan kaikki moniosaajuuden sisällöt koulutusohjelmassa ovat enemmän pintaraapaisuja, mutta he arvostivat sitä, että niissä on kuitenkin saanut tilaisuuden kokeilla kaikkia työn osa-alueita. Monipuolisesta kokeilusta huolimatta harjoittelun fokus on opiskelijoiden mukaan kuitenkin ollut journalistisissa tehtävissä. Kaikki opiskelijat korostivat olevansa hyvin tyytyväisiä tapaan ja laajuuteen, jolla moniosaajuuden sisältöjä on opetukseen otettu, joskin yksittäisten taitojen kohdalla painotukset vähän vaihtelivat.

Taittamisen opetusta kiiteltiin siitä, että siinä onnistuneesti tehtiin aiemmin vieras taitto-ohjelma opiskelijoille perusteiltaan hyvin tutuksi, ja opiskelijat kokivat itsellään vahvat perusvalmiudet taittamisen tekoon. Toisaalta opiskelijoiden mukaan visuaalisen ilmaisun teoriaa taittamiseen oli sisältyneen varsin vähän, ja vaikka aikaa sen runsaammalle käsittelylle ei olisikaan, sitä voisi tuoda paremmin esille. Kovinta kritiikkiä annettiin – kuten monissa muissakin tutkimukseen sisältyneissä kouluissa – valokuvauksen opetusta kohtaan. Opiskelijat arvioivat valokuvauksen opetuksen olevan vain pintaraapaisu järjestelmäkameran ja Photoshopin käyttämiseen. Visuaalisen ilmaisun teoriapuoli käsiteltiin kokonaan kirjatenttinä. ”Ne, jotka eivät osaa kuvata ennen kurssia, eivät osaa sen jälkeenkään.” (HS1)

Samalla haastateltavilla oli myös vankka käsitys siitä, ettei toimittajakoulutuksen kautta voida edes tavoitella todellisen valokuvaamisen ja taittamisen ammattilaisuuden hankkimista, vaan sitä varten on omat koulunsa ja koulutusohjelmansa. JOO-opintojen kautta heidänkin on mahdollista opiskella näitä esimerkiksi Aalto-yliopistossa, kuten haastateltavat hyvin tiesivät.

Haastateltavista erityisesti HS1 korosti useaan kertaan, että heidän opinnoissaan on harjoiteltu eri juttutyyppejä sekä eri mediamuotoja sen verran, kuin niihin on ylipäätään mahdollista mahduttaa. Muiden haastateltavien arviot eri ilmaisumuotojen riittävästä syvyydestä eivät olleet yhtä myönteisiä joskaan eivät järin kriittisiääkään. Arvio on mielenkiintoinen, kun huomioidaan, että Soc&kommin journalistiikan opinnot ovat opintopisteiltään suppeammat (180 op) kuin minkään muun tutkitun koulun vastaavat opinnot (240–300 op).

Onkin aiheellista kysyä, onko opetus Soc&komissa todella toteutettu muihin verrattuna näin laadukkaasti vai vaikuttavatko opiskelijoiden näkemysmuutoksetkin tekijät, esimerkiksi ylipäätään matalammat vaatimukset siitä, kuinka paljon opetusta tutkintoon on mahdollista sisällyttää. Opiskelijat toisaalta nostivat esille myös sen, että kokivat opintojensa olevan huomattavasti työllistävempiä ja enemmän aikaa vieviä kuin mitä opintopisteiden perusteella voisi olettaa. Opiskelijoiden mukaan opinnoissa hyvin pal-

jon lähiopetusta, jossa on pakollinen läsnäolo, sekä lisäksi paljon omalla ajalla tehtäviä harjoituksia. Esimerkiksi haastateltava HS3 huomautti, ettei ole 3,5 vuoden opintojensa aikana ehtinyt vielä opiskella sivuaineita kuin noin kymmenen opintopistettä, ja HS1 piti osa-aikatyöntekoa opintojen ohessa hyvin vaikeana. Tällainen työmäärä voi olla toisaalta lisännyt mahdollisuutta muita kouluja laajempaan opetussisältöön sekä samalla rohkaissut opiskelijoita pitämään opetuksensa määrää erityisen runsaana.

Ryhmätyöskentelyyn ja vuorovaikutukseen Soc&kommin opiskelijat kokivat saaneensa paljon valmiuksia, sillä töitä tehdään paljon joko pareittain erikokoisissa ryhmissä. Myös johtamistehtävien kokeileminen useamman vuosikurssin ryhmässä koettiin hyödylliseksi. Haastateltavat olisivat kuitenkin kaivanneet harjoituksen lisäksi myös jonkinlaista ryhmädynamiikan ja johtamisen teoriakoulutusta.

Työelämäyhteyksiä opiskelijat pitivät koulussaan erittäin onnistuneina. Soc&komissa opiskelijat pääsevät heti ensimmäisen puolen vuoden jälkeen 2 viikon koulun heille järjestämään työharjoitteluun. Tämä harjoittelu on haastateltavien mukaan myös poikennut monille myöhemmin kesätöitä samassa yrityksessä. Varsinaista työharjoitteluun varten Soc&kommin opiskelijoiden on mahdollista hakea Svenska Kulturfondenilta stipendiä, joka käytännössä kustantaa heidän kahden kuukauden palkkansa. Muita kontakteja saadaan useista työpaikkavierailuista eri mediatalojen ruotsinkielisiin toimituksiin.

Opiskelijat myös hieman kritisoivat sitä, että koulun työ suuntaa niin vahvasti vain ja ainoastaan ruotsinkieliseen toimittajan työhön, vaikka valmiuksia olisi muuhunkin. Huomattavaa on, että tämäkin tutkimushaastattelu käytiin suomeksi – vain ruotsia puhuvien haasteltavien näkökulma voisi olla ollut toinen.

HS1: Meillähän ei ylipäätään edes puhuta suomenkielisestä puolesta, meidät nimenomaan koulutetaan ruotsinkieliselle puolelle. Ei sitä pakoteta, mutta kaikesta huomaa, että meistä tehdään suomenruotsalaisia toimittajia. Elikkä suomenkielistä media-alaa ei käytännössä ole Soc&komissa. Tavallaan ihan harmi, mutta kyllä mä ymmärrän sen.

6.5. Tampereen yliopisto

6.5.1. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Tampereen yliopistolla jutunteon prosessin ja kirjoittamisen teoriaopetusta ja opastusta on opiskelijoiden mielestä vähän, vaan opetus perustuu kokeilemalla oppimiseen ja palautteen saamiseen. ”Opetus perustuu siihen, että vaan mennään kokeilemaan. Menkää tekemään juttua. Sitä kautta opitaan, mitä kaikkea siihen liittyy, mistä löytää haastateltavan, mikä on näkökulma... perustaidot”, arvioi haastateltava HTA2.

Pääasiassa opiskelijat kokivat saaneensa paljon valmiuksia jutuntekoprosessiin. Päälimmäisinä mainittiin haastateltavien kanssa toimiminen, työn aikataulutus, editointi sekä palautteen vastaanottaminen ja antaminen. Opiskelijat kertoivat myös kohdanneensa työssään paljon haasteita ja vastoinkäymisiä ja oppineensa selviämään niistä ilman paniikkia. Haastateltavat kokivat kuitenkin valmiuksissaan puutteita ennen kaikkea jutun ideoinnin ja suunnittelun saralla.

HTA1: Aloittaminen on hankalinta. Ei etukäteen suunnittelua siitä, miten kirjoittaa, sitä vaan kirjoittaa. Voisi ehkä suunnitella enemmänkin.

Opiskelijat kokivat myös opinnoissaan puutteita jutun näkökulman etsimisessä sekä oman äänen ja tyylin löytämisessä. ”Työn kautta olen kokenut sen kuitenkin olevan vahvin osa-alueeni, mutta ihan työn kautta”, kuvasi haastateltava HTA3. Haastateltavien mukaan opetus keskittyy pitkälti sanomalehtikirjoittamiseen ja lyhyempiin juttuihin, ja pidempiä ja erikoisempia juttutyyppejä hallitakseen ”täytyy olla aika omatoiminen” (HTA1), sillä lähes kaikki muut juttutyypit opitaan vain syventävillä kursseilla. Tästä huolimatta haastateltavat kokivat olonsa keskeisimpien juttutyypien suhteen varmoiksi:

HTA2: Kaikki juttutyypit on käyty, uutiset, repparit, kolumnit. Ei voi jäädä vieraaksi, ja niistä saadaan palautetta.

Haastateltava HTA3 kuitenkin toivoi, että ideoinnin ja luovan kirjoittamisen opetusta siirrettäisiin syventävistä opinnoista jo perusopintoihin. Hän arvioi, että perusopinnois-

sa ”luovempi puoli on aika pimennossa”. Runsasta kiitosta puolestaan annettiin ajankohtaisista uusista tai vierailuprofessori-mallin kautta tulleista tilapäisistä kursseista kuten datajournalismin, talousjournalismin ja dokumenttikurssista. Näitä kursseja pidettiin paitsi mielenkiintoisina myös merkkeinä siitä, että yliopisto hyvin ajassa ja lehdenteossa puhututtavissa kysymyksissä kiinni.

HTA3: Monipuolisuus, mahdollisuus kokeilla eri välineitä, vaihtuvat teemat syventävillä ja soveltavilla kursseilla, vierailuprofessorit... Paljon enemmän kiinnostavia juttuja, kuin mihin itsellä on aikaa.

Haastateltavat myös toivoivat, että heidän olisi mahdollista saada runsaampaa opetusta haastattelutekniikasta. Tällainen kurssi on ainakin välillä sisältynyt vapaavalintaisiin vuosittain vaihtuviin kursseihin.

Vaikuttaisikin siltä, että Tampereen yliopistossa eri juttutyyppeiden valmiuksien antamisessa ongelmana ei ole niinkään suppea tarjonta kuin runsaudenpula sekä ilmaisun monipuolisuutta lisäävien kurssien keskittyminen opintojen loppupäähän. Samansuuntaisesta asetelmasta saattaa olla kyse esimerkiksi OAMK:n ja Jyväskylän yliopiston opetuksessa, joskaan se ei aivan tällaisena noussutkaan niiden haastatteluissa esille.

Erityisenä opintojensa vahvuutena haastateltavat mainitsivat opintoihin sisältyvän jatkuvan, rakentavan ja monipuolisen palautteenannon: tehdyistä jutuista antavat kurssilla palautetta niin toiset opiskelijat, opettaja kuin mahdollinen vieraileva luennoitsijakin (esim. toimittaja tai valokuvaaja). Palautetta kritisoi lähinnä haastateltava HTA3, joka oli sinällään sen sisältöön tyytyväinen mutta toivoi opettajien antaman palautteen keskittyvän enemmän siihen, onko jutun näkökulma valittu ja juttu kirjoitettu kiinnostavasti.

Vaikka palautetta pidettiin arvokkaana ja yhtenä koulunsa parhaimmista puolista, osa opiskelijoista koki myös jonkin verran ongelmalliseksi, että ennakoon annettava teoriaopetusta kirjoittamisesta ei kuitenkaan annettu.

HTA2: Kirjoituksen opetus ei ole meillä kauhean jäsenneilyä. Ei ehkä voikaan olla. Mutta on jännää, että parhaan oivallukseni sain lehtityökurssilla eräältä toiselta opiskelijalta saamani palautteen kautta. Kyllä voisi näitä asioita käydä koulun opetuksessakin läpi.

HTA1: Olen periaatteessa samaa mieltä, että kirjoituksen opetusta on aika vähän, mutta ehkä se on hyvä, niin jutut ei mene kaavamaisiksi. Koen saaneeni tarpeeksi ohjausta. Palaute, etenkin saatu henkilökohtainen palaute, on tärkeämpää kuin että laitettaisiin kaikki kirjoittamaan saman kaavan mukaan.

Myös Tampereen yliopiston opiskelijat kertoivat hämmentyneensä ensimmäisenä opiskeluvuonna saamansa palautteen suoruudesta. ”Ekana vuonna oli kyllä välillä olo, että onnistuinko mä missään. Mutta se on hyvä, siinä oppii sitä ja oppii ottamaan ja antamaan palautetta.” (HTA2) Palautteenannon suoruudesta ei noussut esille yhtä voimakkaita ja runsaita kielteisiä kokemuksia kuin esimerkiksi Haaga-Heliassa, Jyväskylän yliopistossa, Soc&komissa tai Turun amk:ssa.

HTA3: Jos on tehnyt tarpeeksi hyvin taustatyöt ja keskustellut toimituksessa jonkun kanssa, kritiikkiäkään ei silloin tarvitse pelätä.

Muista kirjoittamisen taidoista haastateltavat mainitsivat saaneensa runsaasti opetusta oikeinkirjoitukseen ja kielioppiin. Editointia he ovat päässeet opiskelemaan toimitussihteerin roolin kautta harjoituslehden teon kurssilla, ja HTA2 arvioi saaneensa siitä hyvät valmiudet.

6.5.2. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Haastateltujen arvioinneissa omista tiedonhaun valmiuksistaan sekä saamansa opetuksen sisällöstä löytyi kaikkein voimakkain ristiriita. Vaikka haastateltavat arvioivatkin tiedonhaun valmiutensa hyväksi tai todella hyväksi, haastattelun perusteella vaikuttaisi, että suurin osa tiedonhaun valmiuksista on hankittu työelämästä tai harjoitusjuttujen teon yhteydessä kokemuksena. Teoriaopetusta tiedonhausta opiskelijat arvioivat saaneensa hyvin vähän. Haastateltavan HTA3 mukaan opetuksessa ei ole käsitelty lainkaan tiedonhakuun vaikuttavia lakeja tai säädöksiä.

HTA2: Ei ole missään erikseen kerrottu, mitkä tiedot ovat julkisia ja mistä ne löytyy tai mikä viranomaisen vastaa mistäkin asiasta.

Haastateltava HTA3 toi esille, että koki itselleen selkeitä puutteita ”asiakirjajulkisuudessa ja viranomaisen tiedonantovelvollisuudessa” – mutta toi kuitenkin kyseiset tarkahkot juridiset käsitteet oma-aloitteisesti esille. Opiskelijat ilmaisivat selkeää kiinnostusta erilaisia tiedonhaun osa-alueita kohtaan ja kertoivat oppineensa asioita mm. Journalistilehdestä. Opiskelijoiden keskuudessa nousi myös kiinnostusta tutkivaa journalismia kohtaan, mutta pohtivat, että voiko sitä edes koulussa opettaakaan. Samalla tavalla yleisemmälläkin tasolla HTA2 epäili, ettei tiedonhakua olisi kuitenkaan mahdollista opettaa niin, että oikeita lähteitä sitten muistaisi tarpeen vaatiessa.

Haastateltavat kiittivät Tampereen yliopiston runsasta opetustarjontaa ja mahdollisuutta valita sivuaineita tai ottaa jopa vain yksittäisiä kursseja niiden alta varsin vapaasti. Samalla linjassa aiemmin mainitun opetustarjonnan runsaudenpulan kanssa esille nousi voimakkaasti huoli siitä, ehtikö opinnoissaan lukea kaikkea sitä yhteiskunnallista opetusta, mitä periaatteessa pitäisi aiheellisena:

HTA1: Mulla on valmiiksi niin paljon [kieliopinto] käytynä, että se olisi kaikki ylimääräistä... Kyllä varmaan käynkin. Mutta on niin paljon kursseja, että on vaikea saada sopimaan. Mutta itsestähän se on tietysti kiinni. Mutta pointti on, että yhteiskunnalliset yhteiset opinnot olisi voinut hoitaa fiksummin. Ne kurssit, jotka on kuitenkin pakko käydä, voisi valmentaa paremmin toimittajan työhön.

Kritiikkiä kohdistettiin etenkin perusopintoihin sisältyviin 25 op yhteiskuntatieteen yleisiin opintoihin. Vaikka näissä opinnoissa olikin muutamia yhteiskunnallista ymmärrystä avaavia kursseja, opiskelijoiden mielestä kokonaisuuden sisältö keskittyi liikaa tutkimuksen ja tilastojen tekemiseen. Koska koulutusohjelmasta valmistaudutaan suoraan toimittajan ammattiin, haastateltavien mielestä olisi arvokkaampaa painottaa tilastojen kriittistä lukemista niiden tuottamisen sijaan.

Osalla opiskelijoita sivuaineisiin kuuluivat esimerkiksi sosiaalipolitiikka, suomen kieli ja kirjallisuus sekä naistutkimus, mutta osa koki yhteiskunnallisen sivistyksensä heikom-
maksi. Pakollisiin opintoihin toivottiinkin lisättävän esimerkiksi kansainvälistä politiik-
kaa ja kansantaloustiedettä, ”että saisi ihan perusteet vähän kaikesta, mitä toimittajan
pitäisi aika lailla tietää” (HTA1). Samalla huomautettiin, että perusopintoihin kuuluu
kuitenkin valmiiksi paljon viestinnän teorian kursseja. Opiskelijat myös kiittivät, että
osalla kursseista on vaihtelevia teemoja kuten ilmastonmuutos.

Juridiikkaa ja ammattietiikkaa käsitellään perusopinnoissa samalla kurssilla, yhteensä
5 op:n verran. Opiskelijat arvioivat, että vaikka ammattieettinen keskustelu näkyy kou-
lussa vahvasti, juridinen puoli on huomattavasti suppeampaa. Myös kurssin opetusta-
paa pidettiin liian luentomuotoisena ilman käytännön harjoituksia, ja opiskelijat kokivat
kurssin jättäneen paljon oppimisvastuuta työelämän yhteyteen.

6.5.3. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Opiskelijat kehuivat kovasti koulunsa moniosaajuuden opetuksen laajuutta. Opetuk-
seen sisältyvät perusteet kirjoittamisen lisäksi niin radio- ja televisiotyöstä, valokuvauk-
sesta, taittamisesta kuin verkkokirjoittamista. Moniosaajuuteen he lukivat myös nyt tar-
jolla olevan datajournalismin opetuksen, ja kehuivat myös vierailuprofessuuri-
järjestelmän kautta toteutettua dokumenttikurssia. Myös opintoihin pakollisena sisälty-
nyttä esiintymisen ja argumentoinnin kurssia opiskelijat kiittivät tarpeellisena ja hyödyl-
lisenä. Saamansa opetuksen syvyyttä ryhmän jäsenet arvioivat siten, että uskaltaisivat
hyvin hakea radioon töihin jo ainoan kurssinsakin perusteella.

Verkkokirjoittamista haastateltava HTA1 toivoi opintoihin enemmän. HTA2 piti aja-
tusta perusteltuna, koska nettijulkaiseminen on monessa lehdessä vielä vahvasti kehi-
tysvaiheessa ja siitä vielä vähän aikaa sitten jaettiin nyrkkisääntöjä, jotka ovat pahasti
vanhentuneet.

Taittoa ja valokuvausta kaksi kolmesta opiskelijasta olisi toivonut enemmän, sillä opin-
toihin kuuluu vain yksi visuaalisen journalismin kurssi, joka sisältää sekä valokuvaami-
sen että taiton. Vapaavalintaisena opiskelijoiden on mahdollista ottaa ylimääräinen tait-

tamisen kurssi, mutta koska ne se on ensisijaisesti visuaalisen journalismin linjan opiskelijoille suunnattu, haastateltava HTA3 ei kertomansa mukaan mahtunut sisään: ”Olen katkera”.

HTA1 kertoi kokeneensa työssään paikallislehdessä ongelmaksi suppeat valokuvaustionsa. HTA2:n mielestä ole edes tarkoituksenmukaista, että yliopisto yrittäisi kouluttaa heistä sekä kuvaavia että kirjoittavia moniosaajia, ”vaikka voihan olla, että se sitten menee siihen työn kautta”.

Opiskelijat kokevat saaneensa ryhmätyöstä ja vuorovaikutuksesta paljon harjoitusta käytännön kurssiensa kautta, etenkin tehdessään koulun harjoituslehteä. HTA2 oli ehtinyt jo osallistua kyseisen lehden tekoon toimitussihteerinä: ”Paljonhan se on myös ihmissuhdetaitoja, kun joutuu antamaan toimittajalle palautetta ja joutuu miettimään, että millä tavalla kukin palautetta haluaa.” Työharjoitteluistaan haastateltavat arvioivat saaneensa myös hyvää mallia siitä, mitä esimieheltä toimituksessa vaaditaan: on kannustava, ottaa vastuuta ja puolustaa toimittajaansa ulospäin.

Haastateltavien mukaan Tampereen yliopistossa korostetaan paljon, että juttuja tehdään, mietitään ja editoidaan yhdessä, eikä ole mitään yksinäisiä sankaritoimittajia. Silti opiskelijoilla on paljon mahdollisuuksia tehdä työnsä täysin itsenäisesti, eikä toimitussihteerin kanssa käytävää keskustelua lukuun ottamatta ryhmätyöskentelyyn juuri sanalista kannustusta enempää ohjata. Haastateltavista HTA1 koki tässä koulun linjassa lievästi ristiriitaisuutta.

Työelämäkontaktien osalta opiskelijat arvostivat kovasti sitä, kuinka koulu on hoitanut opintoihin kuuluvan työharjoittelun. Heidän mukaansa jokainen vähääkään aktiivinen opiskelija saa harjoittelupaikan, ja monille harjoittelu tuo myös myöhempiä töitä. Tampereen yliopisto myös maksaa osan harjoittelijan palkasta yritykselle, mutta haastateltavien käsitys oli, että rahallista tukea ratkaisevampi asia on koulun muu työharjoittelupaikkojen hankkimisessa. Harjoitteluja pidettiin myös kokemuksina yhtenä kouluajan antoisimmista ja innostavimmista, vaikkakin myös haastavimmista.

Samalla kuitenkin opiskelijat kokivat, että iso osa työnhaun kouluttamisesta ja etenkin freelance-työhön liittyvien valmiuksien tarjoamisesta on siirtynyt koululta ainejärjestön harteille. Ainejärjestö on esimerkiksi järjestänyt Pirkanmaan journalistien kanssa tapahtumia, joissa on opeteltu hyvien työhakemusten kirjoittamista. Erityisesti tämä vastuu oli kaatunut ainejärjestön harteille tekijänoikeuskysymysten ja avustajasopimuksiin liittyvien kysymysten osalta. Aihetta oli koulun omilla juridiikan tunneilla opiskelijoiden mukaan korkeintaan sivuttu ohimennen. Freelance-työn koulutusta Tampereen yliopiston koulutukseen ei ole sisällytetty.

Siitä, mikä on paras tapa tai kanava näiden kysymysten opettamiseen, ei haastattelu tietenkään anna vastausta. Selvää kuitenkin on, että ainejärjestön organisoimana opetuksen toteutuksen luotettavuus ja aikataulut on väistämättä epävarmempaa.

6.6. Turun ammattikorkeakoulu

6.6.1. Jutunteon suunnittelu ja kirjoittaminen

Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden vastauksissa korostui ymmärrys toimittajan työn kiireestä ja siihen mukautumisesta: kuinka paljon aikaa jutuntekoon voi käyttää mutta kuinka työn voi tarvittaessa tehdä nopeastikin. Tähän kokemukseen liittyi sekä myönteisiä että kielteisiä puolia. Vastaajista kukaan ei ollut vielä suorittanut täyttä alan työharjoittelua, mutta omien vähäisten sekä opiskelutovereittensa kertomusten perusteella koulu on valmentanut heitä pärjäämään jopa suuremmissa kiireissä kuin mitä oikeilla työpaikoilla edellytetään. Toisaalta opetuksen esimerkki koettiin epämukavuu-
tensa vuoksi myös epämotivoivaksi tulevaa uraa ajatellen:

HT1: Musta välillä tuntuu, että meillä on aika kireet aikataulut kaikessa ja kaikessa vaaditaan, että pitää tehdä aika nopeesti. Kysymys on ehkä siinä, että onko se semmosta, että no, valmistutaan työelämään. Mutta mitä hitto, kuka semmoseen halua? Tai että, emmä tiä, onko siinä kauheesti järkeä, että sitä jo opiskeluaikana on niin nopea se toimintakulttuuri, että kaikesta tulee semipuolivillaista kuitenkin.

Haastatellut arvostivat esimerkkiä, jonka olivat kurseiltaan saaneet työn suunnitteluun: ideoita suunnitellaan ja kehitellään ensin ryhmässä, ja työn tilannetta tarkastellaan palavereissa myös prosessin keskivaiheilla. Harjoitustöitä oli tehty eri vuosikurssien yhteistyönä, jossa vanhemmat opiskelijat toimivat toimituspäällikköinä, tukivat uudempia opiskelijoita näiden työssä sekä osallistuivat jutun viimeistelyyn oikoluvun, editoinnin ja palautteenannon osalta. Vaikka mallia ei sellaisenaan sovellettukaan kaikissa tehtävissä, siitä koettiin olleen laajasti apua.

Jutuntekoprosessin suunnittelua koskevassa keskustelussa vastauksissa toistuivat jutuidean ja näkökulman huolellisen suunnittelun merkitys, taito rakentaa asiasisältö rakenteeltaan toimivaksi jutuksi sekä nopeatahtisen työn aikataulutus. Erityisen varmoja opiskelijat kokivat olevansa jutun kärjen valitsemisessa sekä sanottavan mahdolluttamisessa annettuun merkki- tai minuuttimäärään.

Turun amk:ssa merkittävä osa opetuksesta keskittyy uutissisällön tuottamiseen sähköisiin välineisiin kuten radioon ja televisioon (ks. luku 7). Aineiston perusteella on ilmeistä, että laaja kokemus uutisten tekemisestä moneen eri mediaan on ainakin osaksi vaikuttanut Turun opiskelijoiden kykyyn hahmottaa haasteita, jotka liittyvät jutun kärjen valintaan, aikataulutukseen ja sisällön mahdollistamiseen: aikataulun suunnittelu on aivan erilaista kuin kirjoittavalla toimittajalla, jos pitää myös laatia kuvakäsikirjoitus sekä päästä tekemään kaikki haastattelut kasvokkain kuvaajan kanssa.

Turun opiskelijat olivat tutkimuksessa ainoita, jotka nostivat työprosessin kuvauksessa esille tarpeen jutun omaperäisestä näkökulmasta. Tätä puolta he myös painottivat.

Haastateltavat arvioivat saaneensa kirjoitustaitoon koulultaan vain hyvin vähän valmiuksia. Oikeinkirjoituksen ja kielenhuollon osuutta opintojen alussa pidettiin hyödyllisenä, mutta kun opintojen juttutyypit rajoittuvat lähes yksinomaan lyhyihin ja napakoihin uutisiin, haastatellut kokivat kirjoitustaitonsa pidempien ja kieleltään luovempien juttujen osalta jopa kärsineen. Haastateltujen mielestä heidän sanavarastonsa ja oman tyylinsä tunteminen ja hallitseminen ovat heikentyneet opintojen johdosta. Eräillä kursseilla pidempien juttutyyppeiden ja tutkivan journalismin juttujen kokeilemiseen oli heidän mielestään annettu nimellisesti mahdollisuus mutta ilman riittävää työn vaatimaa aikaa ja opastusta.

HT2: Me ollaan kaikista suurimpaan ääneen kritisoitu meidän koulussa sitä, että pitäisi saada kirjoittaa pitkiäkin juttuja eikä aina niinku uutisia. Nyt tässä viimeisellä meidän uutiskurssilla ollaan päästy kirjoittamaan henkilökuvia, jos on halunnut, mutta kyllä sen itsekin huomaa, että jos on johonkin lehteen kirjoittanut niin täytyy kyllä pinnistellä ja ponnistella, että saa tehtyä semmosta pidempää tekstiä mitä nettiteksti on. Että jos meidän pitäisi nyt kirjoittaa joku Imagen seittemänsivunen juttu, niin vois olla tästä näin aika... sillee.

HT3: Ja siis tuntuu, että just se kielen rikkaus, se on kyllä aika rajustikin karissut. Että uutiskirjoittamisessa ei ole varaa semmoselle omalle tyyliille. Että ei voi luoda semmosta omaa persoonaa, että mä kirjoitan tämmöstä ja mä käytän tämmösiä kielikuvia, tämmöstä sanavarastoa mä voin hyödyntää. Se on hyvin typistettyä. Että vaikka me ollaan nyt saatu tehdä niitä pidempiä juttuja tällä viimeisellä uutistyyökurssilla, niin onhan se kieli

hyvin pelkistettyä silti. Että vaikka se juttu olisi pidempi, niin ei se kieli mitään sanojen riemuvoittoa siis sinänsä ole.

Kaikkien tutkittujen koulujen opiskelijoista Turun amk:n opiskelijoiden kokemukset eri kirjallisten juttutyypin harjoittelusta olivat kaikkein suppeimmat: uutinen ja pääkirjoitus olivat ainoat juttutyypit, joita kaikki muistivat kirjoittaneensa. Vastapainona tälle toisaalta oli radiotyön kurssien ilmaisultaan selvästi monipuolisempi tarjonta. Saamaansa radiotyön opetusta haastateltavat pitivät kielellisen ilmaisunsa kehittämisen kannalta arvokkaana.

Kritiikin ohella eräs haastateltavista (HT1) kuitenkin arvioi pitävänsä koulun uutiskeskisyyttä hyvänäkin asiana, koska se on auttanut häntä nimenomaan juttujensa olennaisimman osan tunnistamisessa ja kirkastamisessa. Haastateltava HT3 arveli, että vapaaehtoiisiin kursseihin kuuluva fiktion käsikirjoittamisen kurssi voisi auttaa oman tyylin kehittämässä, mutta kokemusta kyseisestä kurssista kenelläkään haastatelluista ei vielä ollut.

6.6.2. Tiedonhaku, yleissivistävä teoriasisältö ja sääntely

Turun amk:n opiskelijat arvioivat saaneensa opinnoistaan rohkeutta haastatella puhelimitse tai televisiokameran kanssa ”ihan ketä vain”. He arvioivat opinnoissaan kiinnitetyn paljon huomiota siihen, millainen henkilö kannattaa valita mihinkin juttuun haastateltavaksi, miten haastateltavaa kannattaa lähestyä ja mitä haastateltavalta kannattaa kysyä. Erityisesti haastateltavat kokivat opinnoissaan painotetun, että jokaisen haastateltavan taustoista, rooleista ja näkökulmista tulee olla tietoinen. Huolellisen taustatyön vaatimus ja haastateltavien subjektiivisen roolin huomioon ottaminen korostuivat Turun amk:n opiskelijoiden kommentteissa.

HT1: Musta tuntuu, että meillä on aika paljon ollut sitä, että pitää vielä enemmän kysyä, että miksi – että miksi sä sanot noin, ai jaa okei. Ja vielä kysyä senkin jälkeen, kun haastateltava on vastannut, vielä vähän uudestaan, että mitäs sä oikeastaan tarkoitatkaan. Ja se on ollut musta... että siihen on kiinnitetty meillä aika paljon huomiota.

Haastateltavat pitivät yhtenä koulunsa painotetuimmista opeista sitä, että kunnollinen tiedonhaku on tehtävä aina ennen mitään muuta. Haastateltavat eivät kuitenkaan kokeneet saaneensa valmiuksia tiedonhakuun esimerkiksi kirjastoista tai ylipäätään laajemman tutkimuksen tekemiseen. Tämän he arvioivat johtuvan siitä, että koulu painottaa juttutyypeissään nimenomaan lyhyitä ja ajankohtaisia uutisia.

Yleissivistävää sisältöä Turun amk:n journalismiopiskelijat arvioivat saaneensa opinnoistaan vain vähän, vain yhdet kurssit Suomen politiikasta ja Suomen mediamaisemasta. Yhteiskunnallisia aiheisiin perehtymistä on kuitenkin jonkin verran edellytetty myös kirjoittamisen kursseilla. Haastateltavista HT3 koki jopa olevansa aidosti huolissaan, riittääkö hänen yleissivistyksensä toimittajan tehtäviin ja kilpailemiseen työmarkkinoilla.

Haastateltavat toivoivat opintoihinsa enemmän pakollista sisältöä kunta- ja valtakunnanpolitiikasta, hallintorakenteista ja etenkin taloudesta. Toisaalta he toivat esille, että vapaavalintaisia kursseja voi ottaa laajasta aihevalikoimasta Turun amk:n muusta tarjonnasta, ja joustavan opinto-oikeuden (JOO) kautta kursseja on mahdollista ottaa myös Turun yliopiston puolelta. Haastateltavat tiedostivat tämän mahdollisuuden kuten myös sen, että voisivat itse lukea aiheita käsitteleviä kirjoja vapaa-ajallaan, mutta eivät kuitenkaan olleet syystä tai toisesta kumpaakaan vielä laajemmin tehneet. Haastateltujen muissa vastauksissaan esille nostama kiire voi osaksi selittää tätä.

Haastateltavien kokemukset koulunsa journalismin eettisestä ja juridisesta koulutuksesta olivat ristiriitaisia: Yksi (HT2) kiitti ensimmäisenä vuonna saamaansa opetusta erittäin antoisaksi ja havainnolliseksi, ja kehui hahmottaneensa sen johdosta etenkin valokuvaamiseen liittyvät pelisäännöt: missä saa ja missä ei saa kuvata. Toisaalta toinen haastateltava (HT3) ei muistanut kyseisen opetuksen sisällöstä mitään. Juridiikan ja ammattietiikan kohdalla haastateltavilla korostui ennen kaikkea ammattietiikan hallinta, etenkin jutun kohteiden oikeuksien tunteminen ja aiheiden tasapuolinen käsittely. Finlexin käyttöä oli koulun tunneilla harjoiteltu, mutta sinällään lakeja ei tunnettu kovin tarkkaan, ja haastattelussa nousi esille epävarmuutta siitä, miten tulee toimia, jos kohtaa juridisesti haastavia tilanteita.

Eräs haastateltavista arvioi, että Turun amk:ssa opettajat kehottavat liian herkästi opiskelijoita olemaan tekemättä haluamaansa juttua, jos aihe on arka. Osallistuessaan Journalistiliiton juristin pitämälle luennolle opiskelija oli saanut aivan toisensuuntaisen kuvan siitä, mitä oikeuksia toimittajalla työssään on.

HT1: Se on musta vähän miinus tuolla, että enemmän hyssytellään kuin että ollaan silleen, että joo, tee vaan, ja me nyt katsotaan, mikä tämä on tämä juttu. Että enemmän sanotaan, että älä mene kuvaamaan niitä lapsia, siitä voi tulla kyllä ongelmia. Siis tällainen triviaali esimerkki, mutta... Toivoisin jotenkin, että toimittajakoulussa opetettaisiin, että todellakin joo, mene ja tee juttu siitä, katsotaan, mitä ne sanoo. Ei ketään tarvitse pilkata tai loukata, mutta ikään kuin semmoisista asioista, mitkä on vähän erikoisia, niin [kannustettaisiin] sen sijaan, että ollaan silleen, että ei kannata, ei kannata.

6.6.3. Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet

Haastateltavat kokivat saaneensa kirjoittamisen lisäksi runsaasti moniosaajuuden valmiuksia radio- ja televisiotyöstä sekä verkkokirjoittamisesta. Taittamista tai yleensäkin printtimediaan liittyvää opetusta he eivät mielestään olleet saaneet lainkaan, mutta kokivat saaneensa verkkojulkaisemisesta kykyä arvioida verkkosivujen ulkoasun sommitelua ja toimivuutta. Jonkin verran opinnot olivat tuoneet myös kykyä ymmärtää verkkosivujen koodikieliä, vaikka varsinaista ohjelmointitaitoa heillä ei mielestään ollut. Ainoana kouluna Turun amk:n opiskelijat mainitsivat oppineensa myös Flash-animaatioiden ohjelmointia – joskin osa mielestään heikosti.

Haastateltavat kertoivat nauttineensa suuresti radiotyön kursseista ja kokevansa saaneensa nimenomaan niiden kautta tilaisuutta monipuoliseen ilmaisuun ja oman tyylin löytämiseen. Radiotyön puolella opiskelijoiden kokemus eri radiojuttutyypeistä vaikuttaisi aineiston perusteella muiden koulujen tarjontaa laajemmalla. Televisiopuolella liikumavaraa sen sijaan oli asiapainotteisuuden vuoksi niukemmin. Haastateltavat kuitenkin kokivat itsensä hyvin varmoiksi oman uutisen sisällön rakentamisessa eri medioihin sekä erilaisten sähköisten medioiden laitteiston käytössä.

Pettyneitä haastateltavat olivat valokuvauksen suppeaan ja heidän mielestään myös heikkolaatuiseen opetukseen koulussaan. Tilanne myös ihmetytti heitä, koska Turun

amk kuitenkin heidän havaintojensa mukaan tarjoaa varsinaisille valokuvauksen opiskelijoille aidosti laadukasta sisältöä.

HT3: Videokuvaamista ja radiojuttuja ja niitähän on koko aika vaan veivattu edestakas ja näin. Mutta sitten semmonen ihan tavallinen kuvaaminen, että otanpa vaikka nyt hyvän kuvan mun tekstiin... Niin eihän siis, ei todellakaan meidän ryhmästä... Vaikka me ollaan kolmannen vuoden opiskelijoita, ei kaikki osaa varmaan kameran perusasetuksiin.

Kritiikkiä annettiin myös videokuvaamisen sisällön opetukselle, joka koettiin Turun amk:n opetuksessa lähes olemattomaksi.

HT1: Semmonen sisällöllinen kuvaaminen on ollut musta pikkusen hakusessa. Että sitä mä sanoisin, että varmaan sekä still-kuvien että niiden videokuvien kohdalla, että [on] opetettu joo, että [ota] kuvituskuvaa siitä paikasta, minne menet. Mutta sitä, että ota semmosta kuvituskuvaa, mikä on kiinnostavaa tai mitä on kiva katkoa tai millä on jotain merkitystä, niin ei semmosta. Että ikään kuin niiden kuvien sisällöllistä, semmosta kuvakerrontaa ei ole opetettu musta tarpeeksi.

Haastateltujen mielestä Suomen eri media-alan yrityksistä korostuvat koulun opetuksessa myönteisinä ainoastaan isot mediatilat, kun taas yhteisömedioihin ja omaan yrittäjyyteen suhtauduttiin lähes väheksyen. Tämä siitä huolimatta, että mielestään ovat kuitenkin saaneet opinnoistaan hyvää pohjatietoa freelancerina toimimisesta ja oman toiminimen perustamisesta.

HT1: Kyllähän se tuli siellä [mediamaisemaa käsittelevällä kurssilla] selväksi, että Suomessa [yhteisöradio] on ihan sama, että älkää tehkö yhteisöradiota, ei sitä kukaan kuuntele kuitenkaan. Tai semmonen olo mulle siellä tuli.

Haastattelija: Oletko sä [nimi] samaa mieltä? Onko sulla sama kokemus?

HT2: No siis, kyllä mulla on semmonen kokemus, että noni, teillä on oikea suunta, jos menette sinne Hesariin ja Ylälle. -- No okei, mistä saatte rahaa, millä elätte? -- Mutta ei musta kyllä kannustettu ainakaan semmoseen, että hei, perustakaa oma joku juttu. Koekilkaa edes.

Opiskelijat arvioivat omien ja muilta kuulemiensa työharjoittelukokemusten perusteella, että koulun opetus on valmentanut heitä toimittajan työn arkeen ja työyhteisössä toimimiseen varsin osuvasti. Eräs harjoittelua suorittanut opiskelija (HT2) arvioi, että koulusta saatu työpaikkojen toimintakulttuurin malli on vastannut täysin sitä, mitä hän työpaikallakin havaitsi. Kriitikkiä opiskelijat antoivat yhdessä siitä, että koulun antama malli on ollut ehkä liiankin tiukka: työelämässä kiire ei ole yhtä kova, joka palaveriin ei ole oltava valmiina kymmenen uutta juttuideaa eivätkä kollegat saa pienistä epäonnistumisista raivaria ja kutsu toista ”maailman paskimmaksi toimittajaksi”. Toisaalta haastateltava HT2 kertoi juuri tämän vuoksi saaneensa harjoittelupaikalta kehuja aktiivisuudestaan.

7. Haastatteluaineiston tulosten ja opetussuunnitelmien vertailu

Analysointia varten käytiin läpi myös haastateltujen opiskelijoiden opetussuunnitelmat (Liitteet 4–12). Opintoihin kuuluneet kurssit sijoitettiin vertailua varten taulukkoon opintopisteittensä kanssa ja jaettiin seitsemään eri ryhmään: 1. kirjoittamisen ja työprosessiin, 2. moniosaajuuteen, 3. viestinnän teoriaan, 4. tiedonhakuun, yleissivistykseen ja sääntelyyn, 5. sivuaineisiin, 6. vuorovaikutus- ja työelämävalmiuksiin sekä 7. muihin vapaasti valittaviin kursseihin. Lisäksi kunkin ryhmän sisällä eroteltiin toisistaan pakolliset kurssit sekä vapaasti valittavat kurssit (Liite 2).

Luokittelu eroaa opetussuunnitelmissa käytössä olleista jaotteluista vastatakseen paremmin tässä tutkimuksessa esitettyjä kysymyksiä. Haastatteluaineiston jaotteluun verrattuna kurssien jaottelua yleissivistävän teoriaopetuksen osalta täsmennettiin ja viestinnän teorian¹ ja sivuaineiden opetus otettiin omiksi lohkoikseen. Näin jäljelle jäävän juuri toimittajan työhön annetun yleissivistävän ja juridisen opetuksen määrät on voitu erottaa selkeämmin vertailukelpoiseksi. Jaottelu on suuntaa antava ja tehty useimmissa tapauksissa vain kurssiotsikoiden perusteella (tarkempi selostus Liitteessä 2), ja siinä tehdyt ratkaisut eroavatkin merkittävästi esimerkiksi Juutilaisen laatimasta vertailusta (Juutilainen & Nordenstreng 2010).

Opetussuunnitelmia vertailemalla voidaan huomata, että pakollisia kirjoittamisen ja työprosessin hallinnan kursseja ammattikorkeakouluissa on huomattavasti enemmän (44–55) kuin yliopistoissa (20–29). Haaga-Helian ja OAMK:n osalta tulokset vaikuttavat yhdenmukaisilta haastatteluaineiston tulosten kanssa, mutta esimerkiksi Soc&komien opiskelijoiden luottamus omiin kirjoittajan kirjoittamisen valmiuksiinsa oli huomattavasti suurempi, kuin puhtaasti opintopisteiden perusteella vaikuttaisi. Varmaa vastausta Soc&komien opiskelijoiden myönteisiin kokemuksiin eivät tutkitut aineistot tarjoa.

Mahdollisia selityksiä saattavat olla opintoihin pakollisena kuulunut reportaasikurssi sekä opiskelijoiden mahdollisesti muiden koulujen opiskelijoita myönteisempi asenne

¹ Tässä viestinnän teoriaan on luettu kaikki viestinnän teorian opetus, joka ei koske viestinnän sääntelyä eikä työpaikkojen tuntemusta. Jaottelu on väistämättä vain suuntaa antava, koska se on tehty pääasiassa kurssiotsikoiden ja kurssiryhmien otsikoiden perusteella

saamaansa opetusta kohtaan: kun opintopistemäärä on muutenkin rajallinen, ei olla muiden koulujen opiskelijoiden tapaan herkästi vaatimassa useampia kursseja. Tietysti asiaa ovat myös voineet vaikuttaa mahdolliset Soc&komin muita kouluja onnistuneemmat pedagogiset ratkaisut ja opiskelijoiden onnistuneet työharjoittelukokemukset. Näitä tekijöitä ei ole tässä tutkimuksessa kuitenkaan voitu tarkemmin arvioida, ja ne luultavasti näkyvät jossakin määrin kaikkia muitakin kouluja ja kysymyksiä koskevissa vastauksissa.

Kiinnostavaa on myös, että Turun amk:n opetukseen sisältyy kouluista kaikkein eniten (55) kirjoittamisen ja työprosessin kursseja, vaikka sielläkin opiskelijat kokivat kirjoittamistaitonsa hyvin rajallisiksi. Tämä voi selittyä sillä, että näillä kursseilla tosiasiaa opetusta painotetaan vahvasti enemmän prosessinhallinnan ja monimediaalmaisun suuntaan kuin kirjoittamiseen. On myös mahdollista, että haastatelluilla ei yksinkertaisesti ollut tullut vielä opinnoissaan vastaan siihen sisältyviä kursseja, mutta tämä ei liene todennäköistä, sillä opintosuunnitelman rakennekaavion perusteella haastatelluilla pitäisi olla meneillään jo toinen ”tarinankerronnan” kurssi.

Jos kirjoittamisen ja työprosessin pakolliset ja vapaavalintaiset kurssit lasketaan yhteen, laajin opetustarjonta on OAMK:lla (69–72), mikä onkin haastatteluaineiston tulosten mukaista. Yllättävää on sen sijaan, että seuraavaksi eniten kursseja tarjotaan Jyväskylän yliopistossa, vaikka myös jyvaskyläläiset kaipasivat monipuolisempaa kirjoittamisen opetusta. Kirjoittamisen kurssien valikoimaa tarkasteltaessa (Liitteen 2 Taulukko 3) voidaan kuitenkin päätellä, että Jyväskylän yliopistossa kirjoittamisen vapaavalintaisten opintojen painopiste on ideoiltaan ja sisällöltään eikä muodoltaan vaihtelevissa jutuissa. Erityisesti tämä korostuu, jos kurssitarjontaa verrataan esimerkiksi Haaga-Helian tai OAMK:n kurssitarjontaan, mutta jossakin määrin myös Tampereen yliopiston ja Soc&komin kurssitarjontaan verrattaessa. Epäselväksi jää, miksei kirjoittamisen kurssien sisällöllinen runsaus noussut haastatteluissa esille. On mahdollista, että haastateltavat eivät ole juuri kyseisiä valinnaisia kursseja käyneet tai haastatteluissa ne vain jäivät sivuaineopintojen tuoman tietosisällön varjoon.

Toinen kirjoittamisen opetusta koskeva opetussuunnitelmien ja haastatteluaineiston välinen ristiriita koskee Haaga-Heliana, jonka pakollisten ja vapaasti valittavien kirjoittamisen kurssien yhteismäärä jää selvästi lähemmäs koulujen keskitasoa kuin kärkeen, vaikka Haaga-Helian opiskelijat ilmaisivat mahdollisesti monipuolisinta varmuutta taitoihinsa kirjoittajina. Tämä voi selittyä sillä, että Haaga-Heliassa jo pakollisiin opintoihin sisältyy sekä uutis- että aikakauslehti-ilmaisua, kun taas esimerkiksi OAMK:ssa aikakauslehtikirjoittaminen on vapaavalintainen kurssi. Varmempi analyysi vaatisi tarkempaa kurssikuvausten vertailua.

Tampereen yliopiston osalta kirjoittamisen kurssit ovat sikäli yhdenmukaisia haastattelutulosten kanssa, että niissä korostuu runsas kielenhuollon opetus sekä (mahdollisesti) ainoana kouluna myös harjoittelun aikana kirjoitettujen juttujen jälkianalysointi. Vaikka opetussuunnitelman perusteella vapaavalintaisten kurssien tarjonta ei olekaan aivan niin runsas, kuin miltä haastattelujen pohjalta vaikutti, opetussuunnitelmastakin on havaittavissa, että Tampereen yliopistossa valtaosa eri juttutyyppeiden hallinnasta hankitaan vapaavalintaisten kurssien kautta.

Moniosaajuuden opintoja koskeva opetussuunnitelmien vertailu on samansuuntainen haastatteluaineiston tulosten kanssa: opetuksen laajuudessa ei ole koulukohtaisesti juurikaan merkittäviä eroa. Vertailusta korostuu Soc&kom kaikkein suppeimpana moniosaajuuden kurssien määrällään (18), mikä on samansuuntainen tulos kuin haastatteluaineistolla. Pitää kuitenkin muistaa, että Soc&komin opiskelijat erikseen kehuivat samansa taitto-opetuksen laatua. Runsainta moniosaajuuden opetus on OAMK:ssa jossa pakollisia kursseja on yli kuusikymmentä ja vapaavalintaisiakin lähes kaksikymmentä. OAMK:n av-koulutus on jaottelun perusteella jopa runsaampaa kuin Turun amk:ssa. Toisaalta on mahdollista, että Turun amk:ssa moniosaajuuden opintoja on tässä opetussuunnitelmien vertailussa tilastoitu enemmän kirjoittamisen ja työprosessin hallinnan alle. Aineiston pohjalta ei voida sanoa varmuudella, kumman koulun televisio- ja radiotyön opetus on syvempää ja harjoitellumpaa, mutta OAMK:ssa se vaikuttaisi ainakin olevan laajempaa.

Yliopistojen radio- ja tv-työn opetuksen määrä jääkin selvästi suppeammaksi kuin OAMK:ssa ja Turun amk:ssa. Syitä Jyväskylän yliopiston opiskelijoiden kritiikkiin omaa taiton ja valokuvauksen opetustaan kohtaan voidaan löytää jo opetussuunnitelmasta: visuaalisuus-kurssi on vain 3 opintopisteen osa² laajempaa lehtityö-kurssia, jossa pohditaan sanomalehden roolia. Suppeaa taittamisen ja valokuvauksen koulutus on myös Soc&komissa (4 op), ja Turun amk:ssa, jossa opiskelijoiden mukaan ei opeteta lainkaan taittamista. Opintopistemäärältään laajinta valokuvauksen ja taiton opetus on Haaga-Heliassa (18 op), mutta sen laatua opiskelijat kritisoivat.

Tiedonhaku, yleissivistystä ja sääntelyä opetetaan kaikkein runsaimmin Tampereen yliopistossa (yli 130 op), vaikka sivuaineita ja viestinnän teorian koulutusta ei laskettai-sikaan mukaan. Merkittävä osa näistä on tosin tutkimuksenteon opetusta sekä kandi-daatin ja pro gradu -tutkielman tekoa. Haastatteluaineiston kanssa linjassa on, että Haaga-Helian pakolliseenkin opetukseen sisältyy suuresti tiedonhaun, yleissivistävän sisäl-lön ja sääntelyn opetusta – lähes yhtä paljon kuin Jyväskylän yliopistossa. Haaga-Helian tiedonhaun opetuksen määrä on tosiasiasa jonkin verran suurempikin, koska tiedon-hakua käsitellään runsaasti myös kirjoittamisen kurseilla. Toisaalta sama voi hyvin pä-teä muihinkin kouluihin. OAMK:n runsas kirjoittamisen ja moniosaajuuden opetus puolestaan kostautuu selvästi muita kouluja suppeammassa yleissivistävän sisällön ope-tuksessa.

Huomionarvoista toki on, että kun viestinnän teorian, sivuaineiden ja muun yleissivis-tävän opetuksen määrät luetaan yhteen (Liite 2 Taulukko 2) kaikki ammattikorkeakou-lut häviävät kaikkien opetuksen määrässä yliopistoille kirkaasti. Ammattikorkeakou-luissa yleissivistävässä opetuksessa sisältö on kuitenkin yliopistoja enemmän jo opetus-suunnitelmassa määrätty, koska ammattikorkeakouluissa ei ole varsinaisia sivuaineita.

Jyväskylän opiskelijat mainitsivat odottavansa Julkisuuslain kurssia. Tämä kurssi ei kui-tenkaan sisälly heidän omaan opetussuunnitelmaansa vaan on osa uudempaa opetustar-jontaa – jota ilmeisesti vanhempienkin opiskelijoiden on mahdollista ottaa.

² Liitteen 2 taulukoissa visuaalisuus-osuus sisältyy kirjoittamisen ja työprosessin hallinnan lohossa olevaan Lehti-työ-kurssiin

Vuorovaikutus- ja työelämänvalmiuksien opetuksen määrä vaihtelee koulujen välillä niin runsaasti, että siitä on vaikea tehdä johtopäätöksiä – etenkin kun työharjoittelun pisteytys vaihtelee koulujen välillä niin paljon. Se, mikä haastatteluaineistossakin on korostunut, on opetuksen tarkempi sisältö. Freelancer-työn opetus on jätetty monissa kouluissa kokonaan ainejärjestön ja ammattiliiton vastuulle, ja vain OAMK:ssa freelancer-kurssi on pakollinen (joskin Haaga-Helian opetukseen sisältyy yritystoiminnan perusteita). Haaga-Helia on sen sijaan ainoa koulu, jonka pakollisiin opintoihin sisältyy työoikeuden kurseja ja vapaavalintaisella puolella myös osuuskuntayrittäjyyden koulutusta. Vuorovaikutustaitojen sisältöjen opetuksen määrää on opetussuunnitelmista vaikea arvioida.

8. Pohdinta

8.1. Oppilaitosten erot

Koulukohtaiset tulokset on tiivistetty vertailevaan taulukkoon (Liite 3).

Tutkimuksen tulosten perusteella tutkitut kuusi journalismia opettavaa koulua on mahdollista ryhmitellä opetussisältöjensä ja -metodiensa perusteella useilla eri tavoilla. Kiinnostavinta tässä on, että oikeastaan ainoat perusteet tehdä jako juuri yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen väliin näyttäisi olevan yliopisto-opintoihin sisältyvän tieteellisen tutkimuksen teon ja sivuaineiden opetuksen selvästi suurempi määrä kuin ammattikorkeakouluissa. Toinen peruste on yrittäjyyden ja työelämän teorian opetuksen suurempi määrä ammattikorkeakouluissa kuin yliopistoissa.

Käytännön taitojen hallinnan ja substanssiosaamisen välillä tällaista jakoa ei voida tehdä. Tällaista jaottelua sotkisivat Haaga-Helian runsas talouden ja juridiikan koulutuksen määrä, Jyväskylän yliopiston opetuksen suppea pakollisten yleissivistävien opintojen määrä ja Turun amk:n opiskelijoiden mahdollisuus ottaa joustavan opinto-oikeuden kautta kursseja myös Turun yliopistosta.

Jutunteon prosessin ja kirjoittamisen opetuksen tekniikka on opastavaa ja neuvovaa Haaga-Helia amk:ssa, Soc&komissa ja Turun amk:ssa ja enemmän ”veteen heittämiin” ja tekemällä oppimiseen nojaavaa Jyväskylän yliopistossa, Oulun seudun amk:ssa ja Tampereen yliopistossa. Eri kirjallisten juttutyyppeiden opetus vaikuttaisi olevan monipuolisinta Oulun seudun amk:ssa ja Haaga-Heliassa ja suppeinta Jyväskylän yliopistossa, Turun amk:ssa ja Soc&komissa. Luovemman kirjoittamisen opetusta kaivattiin lisää kaikissa muissa kouluissa paitsi Haaga-Heliassa ja Soc&komissa, joissa luottamus omiin kirjallisiin valmiuksiin oli runsainta. Tätä arvioitaessa on kuitenkin huomioitava, että tutkimus ei kartoittanut opiskelijoiden tosiasiallisia valmiuksia vaan ainoastaan heidän itsearviointiaan omista valmiuksistaan.

Moniosajaajuuden välinekoulutus oli runsainta Oulun seudun amk:ssa ja muissa yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa keskenään suunnilleen yhtä laajaa kaikissa. Sisällöllisesti merkittävimmät poikkeukset olivat, että Turun amk:sta puuttuu taiton opetus kokonaan ja Haaga-Heliassa esiintymistaidon ja sähköisen puolen opetus on järjestetty monille opiskelijoilla hankalalla tavalla. Valokuvauksen opetusta pidetään lähes kaikissa kouluissa erittäin huonona ja suppeana, joskin Oulun seudun amk:ssa kritiikki on huomattavasti muita kouluja lievempää. Uusmedian ja datajournalismin opetuksessa ei myöskään ole eroa suoraan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä.

Tutkimuksen yllättävin havainto oli osan yliopisto-opiskelijoista ilmaisema huoli oman yleissivistyksensä riittämisestä toimittajan tehtäviin. Jako ei ole täysin selvä, mutta vaikuttaisi siltä, että amk-opiskelijoilla, joiden opintoihin on oppilaitoksen luonteesta johtuen sisällytetty suoraan toimittajan työhön suunnattuja yhteiskunnallisia kursseja osaksi pakollisia opintoja, on turvallisempi olo oman yhteiskunnallisen sivistyksensä riittäväyydestä toimittajan arkityöhön kuin yliopisto-opiskelijoilla. Myös runsaampi kirjoittamisen opetus – eli kokemus jutunteosta – on vaikuttanut myönteisesti osan amk-opiskelijoista luottamukseen omista tiedollisista kyvyistään. Yliopisto-opiskelijoilla voidaan tulosten perusteella kuitenkin olettaa olevan ennalta laajemmat valmiudet teemoiltaan kohdennetumpaan journalismiin kuin amk-opiskelijoilla.

Silti yliopisto-opiskelijoiden opintoja uhkaava runsaudenpula olisi syytä ottaa yliopistoilla vakavasti ja huolehtia siitä, että jos yleissivistyksen tai ammatillisten kielellisten valmiuksien opinnot jätetään vapaavalintaisiksi, opiskelijoille myös tarjotaan niiden suhteen riittävää opinto-ohjausta. Voidaan myös pitää perusteltuna toiveena, että toimittajan ammattitaitoon niinkin keskeisesti liittyvää aihetta kuin julkisuuslain tuntemista ja sähköutista luovemman tekstin tuottamista ei jätettäisi vasta opintojen neljännelle tai myöhemmälle vuodelle.

Samaa voidaan sanoa myös ammattikorkeakouluille, joiden opiskelijoista useampi koki huolia omassa osaamisessaan, vaikka koulun sisällä olisi saatavilla myös näihin huoliin auttavia kursseja, esimerkiksi juuri paljon toivotusta luovasta kirjoittamisesta. Tutkimus ei anna suoraa vastausta siihen, miksi opiskelijat eivät ole ottaneet näitä kursseja tarjon-

nasta huolimatta, mutta ainakin osa on kokenut hankalaksi saada mahdutettua niitä jo ennalta täyteen opiskeluohjelmaansa. Jos koulut haluavat tosissaan tarjota opiskelijoilleen laajoja opiskelumahdollisuuksia ja kokevat esille nousseet toiveet koulutusohjelman tavoitteiden kannalta oleellisiksi, voi niiden olla syytä miettiä tiettyjen kurssien sijoittamista osaksi perusopintoja. Näin on Oulun seudun amk:ssa jo freelancer-koulutuksen osalta tehtykin. Haaga-Helian muutos tarkoittaisi myös vaihtoehtoisten toteutustapojen pohtimista nykyisille Vierumäen tv- ja radiotyön kursseille.

Yllättävää tutkimuksen tuloksissa oli myös, että taittamisen ja valokuvaukset opetusta pidettiin kaikissa kouluissa niin suppeana tai laitehallintaan keskittyneenä, että vain harva koki saaneensa siitä irti visuaalisen ilmaisun ymmärryksen valmiuksia. Koska niin monessa toimittajan työssä nykyään edellytetään valokuvaustaitoja ja visuaalisen ilmaisun merkitys on toimitustyössä kohonnut viime vuosina, valokuvauksen opetuksen heikkoa tasoa lähes kaikissa tutkimukseen kuuluneissa kouluissa voidaan pitää varsin yllättävänä. Arvio ei ole epärelevantti, vaikka se perustuu vain opiskelijoiden omiin kokemuksiin, koska loppujen lopuksi kyse on siitä, pitävätkö he itse omaa ammattitaitoaan riittävänä kyetäkseen toimimaan työmarkkinoilla. Havaintojen perusteella olisikin aiheellista kysyä, vastaako tilanne koulujen tavoitteita ja näkemyksiä valokuvaustaidon tarpeellisuudesta ja sen oleellisesta sisällöstä.

Puolessa kouluista (Haaga-Helia, Soc&kom ja Turun amk) kirjoittamista ja jutun suunnittelua opetettiin opastamalla ja neuvomalla, puolessa (Jyväskylän yliopisto, OAMK ja Tampereen yliopisto) enemmän ”heittämillä opiskelija veteen räpiköimään”. Tämä tutkimus ei vastaa kysymykseen siitä, minkä koulun opiskelijoilla ovat todellisuudessa parhaimmat valmiudet ammattiinsa, mutta joitakin mielenkiintoisia havaintoja eri opetusmenetelmien mahdollisista vaikutuksista voidaan tehdä: Jyväskylän yliopistossa osan opiskelijoista on kerrottu ahdistuvan ensimmäisenä vuonna niin paljon, että jättää opintonsa kesken, ja Tampereen yliopistossa opiskelijat kertoivat kokevansa itsellään puutteita juttujen ideoinnin ja suunnittelun saralla. Sen sijaan lähes päinvastaisesti edellisten kanssa Oulun seudun amk:ssa haastatellut opiskelijat kokivat jutuntekoon tarttumisen ja kirjoittamaan ryhtymisen erittäin helpoksi. Muista, opastavampaa ja neuvovampaa opetustapaa käyttäneistä kouluista ei tällaisia yllättäviä piirteitä noussut esille.

Palautteen anto nousi teemana esille useissa haastatteluissa, mikä antaa ymmärtää opiskelijoiden pitävän sitä toimittajan opinnoissa keskeisenä. Samanlaista näkemystä tukee myös Tampereen yliopiston vahva palautteenannon kulttuuri. Opintoihin kuuluneeseen palautteenantoa tehdyistä jutuista kuvattiin kaikissa kouluissa joko liian suppeaksi tai paikoin liian suoraksi. Palautteen liialliseen suoruuteen suhtauduttiin tosin useimmissa haastatteluissa myös myönteisesti, ammatin hyvin valmentaneena ja opettavaisena kokemuksena, mutta esimerkiksi Jyväskylän yliopiston, Soc&komin ja Turun amk:n kohdalla opiskelijoiden kuvaukset saamansa palautteen muodosta olivat yllättävänkin kielteisiä. Olisi ehkä aiheellista pohtia, kuinka paljon suora ja tylykin palautteenantokulttuuri on välttämätön osa toimittajan koulutusta ja onko kyseisten koulujen palautteenantokulttuuria aiheetta kehittää rakentavampaan suuntaan.

Viimeisenä isona havaintona on syytä nostaa esille juridiikan ja ammattietiikan epätasainen opetus tutkimukseen kuuluneissa kouluissa. Melkein kaikista kouluista nousi esille vähintäänkin yksittäisten opiskelijoiden epävarmuutta lain tai ammattietiikan sisältöjen muistamisessa edes otsikkotasolla ja ennen kaikkea kyvyssä erottaa laki ja ammattietiikka toisistaan. Turun amk:sta nousi esille myös näkemys, että heidän koulunsa painottaa opetuksessaan liiaksi sitä, mitä ei saa tehdä, sen sijaan, että muistutettaisiin, mihin kaikkeen toimittajalla on oikeus ja velvollisuuskin ammatissaan. Oulun seudun amk:ta lukuun ottamatta samanlaisia kaikuja voidaan mahdollisesti lukea myös muiden koulujen opiskelijoiden kanssa käydyistä keskusteluista. Tietenkään tämän tutkimuksen pohjalta asiasta ei voida esittää kuin vasta arvauksia, ja varman tiedon saaminen koulujen ammattieettisen opetuksen sisällöstä vaatii väistämättä kohdennetumpaa ja systemaattisempaa selvitystä.

Aiheessa on viime kädessä kysymys siitä, millaiseksi koulut haluavat määritellä tavoitteensa. Lienee ensisijaista, että toimittaja osaa olla rikkomatta lakia, mutta onko tarkoituksenmukaista, että ammattiroolin tarjoamat myönteiset ulottuvuudet jätetään vasta työelämässä opittaviksi?

Opiskelijoiden motivaatio ja arvostus kouluun kohtaan oli erityisen suuri uusien, median muuttuvaa roolia analysoivien sekä teemoitettujen kertaluonteisten kurssien osalta. Uusmediaa käsittelevää, tulevaisuuteen suuntautunutta kurssia sekä Tampereen yliopiston käyttämää vierailuprofessorin mallia voisi kehottaa muitakin korkeakouluja harkitsemaan opetusohjelmaansa. Haastatteluissa korostui myös opiskelijoiden huoli asemastaan itsenäisinä yrittäjinä freelancerien roolissa sekä asemastaan työmarkkinoilla, ja tähän olisi hyvä panostaa myös niiden koulujen, joilla freelancer-työtä opetetaan vain vähän tai ei ollenkaan.

8.2. Tutkimuksen tulokset suhteessa aiempiin tutkimuksiin

Raittilan & Olinin tutkimuksessa (2005) haastatellut työnantajat arvioivat journalistin tärkeimmiksi taidoiksi työprosessin hallinnan, liiketaloudellisen osaamisen, työyhteisövalmiudet ja ilmaisun hallinnan. Hieman vähemmän tärkeänä työnantajat pitivät teknikan hallintaa ja yleissivistystä. (Luku 3.3.)

Tässä tutkimuksessa työprosessin hallinta ei noussut tutkimusaineistosta kovinkaan selkeästi esille. Tutkimuksessa kävi ilmi, että työprosessin kouluttamisessa oli suuria koulukohtaisia pedagogisia eroja, mutta opiskelijoiden valmiudet työprosessista eivät nousseet esiin siinä määrin, että niistä voitaisiin tehdä varmoja johtopäätöksiä. Kuitenkin opiskelijoiden vastauksista korostui, että Haaga-Heliassa, Soc&komissa ja Turun amk:ssa työprosessin hallinnan koulutuksessa työhön opastetaan ja työprosessin hallinnan teoriaa nostetaan enemmän esille, kun taas muissa kouluissa oppiminen perustuu omakohtaisten havaintojen tekemiseen yrityksen ja erehdyksen kautta sekä palautteeseen. Toisaalta OAMK:ssa opiskelijat kokivat olonsa hyvin varmoiksi oman työtapansa löytämisen suhteen. On kuitenkin syytä huomata, että Raittilan & Olinin tutkimuksessa työprosessin hallintaan sisällytettiin myös mm. kyky toimia monenlaisissa mediaympäristöissä sekä tuotantoprosessin kokonaisuuden ymmärtämistä. Kaikissa kouluissa tarjotun kohtuullisen monipuolisen moniosaajuuden koulutuksen sekä toisen työn editointiin ja johtajuuteen liittyvien harjoittelujen Jyväskylän yliopistossa, OAMK:ssa, Soc&komissa ja Tampereen yliopistossa ovat luultavasti juuri niitä asioita, joita työnantajat Raittilan & Olinin tutkimuksessa toivoivatkin.

Liiketaloudellista koulutusta opiskelijoille annetaan eniten Haaga-Heliassa, ja Turun amk:ssa on myös vapaavalintaisissa opinnoissa paljon mahdollisuuksia isompiin yhteistyöprojekteihin. Erityisesti on syytä nostaa esille, että vain amk-opiskelijat kertoivat saaneensa koulutusta freelance-työhön, ja pakollinen osa tutkintoa se oli vain OAMK:ssa. Haaga-Helia oli sen sijaan ainoa, jonka opetukseen sisältyi myös työöikeutta. Jyväskylän ja Tampereen yliopistoissa freelance-työn koulutus vaikuttaa jääneen kokonaan ainejärjestön ja ammattiliiton vastuulle.

Työyhteisövalmiuksista koulujen painotuspisteet nousivat eri tavalla esille. Tutkimus oli tältä osin jokseenkin suppea, minkä johdosta valmiuksien kartoitus on tutkimuksessa hieman jäsentymätöntä. Jyväskylän yliopiston, OAMK:n, Soc&kommin ja Tampereen yliopiston opiskelijat olivat opintojensa osana joutuneet harjoittelemaan myös esimiestehtäviä ohjaamalla uudempia opiskelijoita esimerkiksi toimitussihteerin roolista käsin. Erityisen myönteinen suhtautuminen opiskelijayhteisöön korostui myös näistä myös Jyväskylän yliopistossa ja OAMK:ssa, kun taas Turun amk:ssa nostettiin esille muuten työyhteisökeskeisen työskentelyn malli. Runsaasta liiketalouden ja yrittäjyyden koulutuksesta huolimatta haagahelialaisten kokemukset opintojensa vuorovaikutus- ja ryhmätyöskentelysisällöstä olivat erityisen kielteiset.

Varmuus omaan monipuoliseen kirjalliseen ilmaisuun korostui etenkin Haaga-Heliassa, OAMK:ssa ja Soc&komissa. Epävarmimpia sen suhteen olivat Jyväskylän yliopiston ja Turun amk:n opiskelijat. Toisaalta radioilmaisun koulutus koettiin innostavaksi ja omaa ilmaisutaitoa laajentavaksi OAMK:ssa ja Turun amk:ssa, ja jonkin verran sitä on vapaavalintaisena tarjolla myös Jyväskylän yliopistossa. Haaga-Helia oli tutkituista kouluista ainoa, jonka opetukseen ei sisällynyt pakollisena lainkaan esiintymistäidon koulutusta, kun taas OAMK:ssa sitä oli tarjolla runsaasti aina laulamista myöten.

Tekniikan hallinnan osaaminen korostui OAMK:ssa ja Turun amk:ssa. Muissa kouluissa sitä käsiteltiin lähinnä perusteiden osalta. Verkkojournalismin hallintaa sen sijaan tukivat Haaga-Helian ja Tampereen yliopiston uusmediaan ja datajournalismiin keskittyvät kurssit, joita haastatellut pitivät kovin tärkeinä. Verkkojournalismia itsessään oli

toki muidenkin koulujen opetuksessa mukana. Työkanavana se ehkä korostui voimakkaimmin Turussa, jossa valtaosa tehdyistä jutuista julkaistaan nimenomaan verkossa.

Yleissivistyksen hallinnassa korostuivat luonnollisesti yliopistot, joissa etenkin Jyväskylän yliopiston ja Soc&komin opiskelijat nostivat esille opiskelijoiden huolellisen, toimitajan työtä tukevan sivuaineiden valinnan. Toisaalta kaikkien yliopisto-opiskelijoiden kohdalla nostettiin myös esille vapaus valita sivuaineensa itse, eikä yliopistossa opiskelminen anna takeita siitä, että sivuaineet ovat vahvasti yhteiskunnallisiin aineisiin painottuneita. Sekä jyvaskyläläiset että turkulaiset kokivat paikoin omassa yleissivistyksessään aukkoja. Haaga-Helian opinnoissa puolestaan korostuivat runsaat talouden ja juridiikan kurssit osana pakollisia opintoja. Erityisesti on syytä huomata, että tiedonhankinnan koulutus keskittyi monissa kouluissa enemmän haastateltavien löytämiseen ja internetin käyttöön, kun taas Haaga-Heliassa painottuivat enemmän kirjasto- ja arkistotiedon löytäminen. Siitä, missä määrin yliopistojen tutkimuksen teon koulutus tosiasiallisesti kattaa samoja aiheita, ei tutkimuksen perusteella voida sanoa varmuutta.

Visuaalisessa ajattelussa juuri mikään koulu ei korostunut erityisen myönteisenä. Vahvaa kritiikkiä annettiin laajasti etenkin valokuvauksen opetusta kohtaan, joskin oululaiset suhtautuivat oman koulunsa opetukseen hieman muita myönteisemmin. Taittamisen opetus arvioitiin kaikissa kouluissa, joissa sitä edes tarjottiin, enemmän taitto-ohjelman käytön opetteluksi kuin visuaalisen ilmaisun laajaksi ymmärtämiseksi. Asetelma on jopa hiukan koominen, sillä etenkin Oulussa, Tampereella ja Turussa olisi tähän haastattelujen perusteella valmiit laadukkaat resurssit, ja Haaga-Heliallakin on opetussuunnitelmassa varattu siihen useita kursseja. Yleisesti voidaan sanoa, että siihen nähden, miten valokuvauksen ja graafisen ilmaisun hallinnan merkitystä esimerkiksi Raittilan ym. tutkimuksessa (2006) korostettiin ja miten opiskelijat itse arvioivat tarvitsevänsä valokuvaamisen taitoja freelancereina, journalismin koulutuksen ohessa tarjottu opetus on yllättävän suppeaa.

Suomen Lehdistön selvityksessä (Lappalainen 2009) työnantajat arvioivat myös amk-opiskelijoiden yleissivistystä heikoksi ja pitivät lisäksi yliopisto-opiskelijoiden vahvuuksina lehtikirjoittamisen taitoa ja ammattietikan hallintaa. Amk-opiskelijoiden osaamista

pidettiin yliopisto-opiskelijoita parempana monimediaosaamisen ja median murrokseen liittyvissä kysymyksissä.

Tutkimuksen perusteella juuri mitkään näistä oletuksista eivät pidä paikkaansa. Vaikka osalla amk-opiskelijoista yleissivistyksessä olikin aukkoja, niin oli yliopisto-opiskelijoillakin. Erityisesti Haaga-Helian runsas liiketalouden ja juridiikan koulutus kyseenalaistaa tällaista yleistä lähtöoletusta kaikkia yliopisto- ja amk-opiskelijoita kohtaan. Samalla lailla jakolinja menee eri lailla lehtikirjoittamisen taitojen kohdalla, joskin runsainta kielellisen ilmaisun hallinnan koulutus oli nimenomaan Haaga-Heliassa ja OAMK:ssa. Ammattietikan hallintaa ei voida minkään koulun opiskelijoiden osalta tämän tutkimuksen ja opintojen rakenteen perusteella väittää erityiseksi vahvuudeksi. Toisaalta kaikkien koulujen opiskelijat tuntuivat olevan perillä yleisimmistä vaaranpaikoista ammattitehtävissä ja tiesivät tarvittaessa pyytää neuvoa esimieheltään.

Yllättävänä voidaan pitää sitä, että monet amk-puolella pakolliset ja toimittajan ammattitaitoon kiinteästi mielletyt kurssit kuten eri juttutyyppeiden hyvä kielellinen hallinta ja tiedonhaku ovat yliopistoissa valinnaisia syventäviä kursseja ja sijoitettu opintojen loppupäähän. Erityisesti voisi kuvitella, että Julkisuuslain asiantuntemuksestaan kuuluisassa Jyväskylän yliopistossa julkisuuslain opetus nähtäisiin pakolliseksi osaksi jo opintojen alkuvaiheita.

Monimediaosaaminen ja median murrokseen liittyvien kysymysten hallinta jakautuivat tasaisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Erityisesti Tampereen yliopiston opiskelijat kiittivät sitä, miten hyvin heidän opetusohjelmansa kykenee muuntautumaan ja kulkemaan ajan hermoilla.

8.3. Tutkimuksen onnistuminen ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita

Tutkimusta voidaan pitää onnistuneena siltä osin, että se pystyi nostamaan esille opiskelijoiden omia toiveita ja arvioita opintojensa sisältöihin ja toteutukseen liittyen sekä arvioimaan perusteiden olemassaoloa vahvalle jaottelulle yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä. Erityisen hedelmällisiksi näkisin esille nousseet huomiot useimpien

koulujen keskittymisestä lähes yksinomaan uutistekstin tuottamiseen sekä visuaalisen opetuksen suppeuden.

Lisäksi tutkimuksen hyvänä antina voidaan pitää sitä, miten se on onnistunut jatkamaan keskustelua ja kokoamaan yhteen useiden aiempien aihetta käsitelleiden tutkimusten löydöksiä kuitenkin tarkastellen aihetta eri näkökulmasta käsin.

Tutkimuksen edetessä kävi ilmi, että valittu tutkimusmenetelmä – laajasti teemoitettu ryhmähaastattelu – ei ollut oikea antamaan vastauksia täsmällisiin ja monimutkaisiin kysymyksiin esimerkiksi juridisen opetuksen kaikista esillä olleista sisällöistä. Myös monille jutunteon prosessin teoretisointi oli liian vierasta, että tutkimuksen voitaisiin katsoa antavan tarkkaa tietoa eri koulujen opiskelijoiden tosiasiallisista valmiuksista. Näiden asioiden tavoitteellinen kartoitus vaatisi teemoiltaan ja tavoitteiltaan kohdenne-tumpaa yksilöhaastattelua.

Tutkimuksen tulosten yleistettävyyden on suppeaa, sillä haastatteluryhmät olivat niin pieniä. Tutkimuksen validiteettia olisi parantanut huomattavasti, mikä kustakin koulusta olisi saatu 5–6 hengen suuret ryhmät tai kaksi 3 hengen ryhmää. Näin suurten haastateltavien määrien löytäminen ja haastatteluajkojen järjestäminen olisi kuitenkin vaatinut huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja, kuin mihin opinnäytetyön puitteissa oli mahdollista. Aineistoa ei siis voitane pitää täysin kylläntyneenä (Eskola & Suoranta 2000, 62–63) paitsi yksittäisten kysymysten osalta, mutta tämä on myös otettu huomioon johtopäätösten teossa.

Myös osaa tutkimuskysymyksistä olisi voinut tarkentaa valmiiksi paremmin. Nyt kysymyslistasta lähti siitä oletuksesta, että toimittajaopiskelijoille oman osaamisensa teoretisointi on luontevaa. Tätä kysymystä sinällään voi olla mielekästä pohtia – esimerkiksi opiskelijajärjestöjen toimintaa tutkittaessa – mutta sitä ei voida pitää tehdyn tutkimuksen keskeisimpänä kysymyksenä.

Samalla kävi ilmi, että alkuperäinen suunnitelma tavoitella nimenomaan kolmannen vuoden opiskelijoita ei ollut erityisen toimiva. Alkuperäinen suunnitelma pohjautui sii-

hen pelkoon, että jo pitkälti työelämään siirtyneet opiskelijat eivät enää osaisi erotella koulusta ja töistään oppimiaan asioita toisistaan. Tämä toki piti jonkin verran paikkansa, mutta aivan yhtä lailla se koski myös teoriaopetuksen ja oman itse valitseman harjoitustyön välistä suhdetta. Havainnot olisivat luultavasti olleet luotettavampia, jos opiskelijat olisivat jo olleet kaikki opintojensa loppuvaiheessa. Huolta, että motivaatio opintoja kohtaa olisi loppuvaiheessa laskenut liiaksi, ei noussut esille haastatteluissa, vaikkakin opintojen alkupään kurssien sisältöjen muistelu tuotti jo monille vaikeuksia.

Monet haastateltavat kehuivat takana olevaa työharjoitteluaan erityisen antoisaksi ja opettavaksi. Harjoittelun merkitys korostuu entisestään, kun monet kertoivat oppineensa tiedonhakua ja kirjoittamista nimenomaan työn kautta eikä koulun luennoilla. Siten työharjoittelun merkitystä opiskelijan valmiuksissa ja koulujen suhteuttamisessa toisiinsa olisi jo tutkimussuunnitelmassa ollut hyvä ottaa huomioon. Tämä olisi kieltämättä kuitenkin hankalaa, koska eri kouluilla harjoittelu pidetään eri aikaan opintoja ja saattaa myös jakautua pienempiin kokonaisuuksiin.

Tutkimuksen onnistuneena puolena voidaan pitää myös haastattelutilanteiden onnistumista. Keskustelutilanteet olivat onnistuneita ja avoimia, ja osallistujat suhtautuivat tutkimukseen myönteisesti. Haastateltavat olivat pääsääntöisesti avoimia puhumaan myös niistä asioista, joita he kokivat opetuksensa puutteiksi. Jonkin verran tutkimuksen validiteettia luonnollisesti heikentää haastateltavien pieni määrä sekä se, että he saivat itse vapaasti ilmoittautua haastateltaviksi. Reliabiliteettia saattaa heikentää tutkimuksen tekijän kokemattomuus, mutta aineisto toisaalta analysoitiin huolella kahdesti ja monivaiheisesti, ja sitä peilattiin myös opetussuunnitelmia koskeviin tietoihin. On kuitenkin syytä huomioida, että opetussuunnitelmien sisältöjä on tulkittu pääasiassa vain kurssien otsikoiden perusteella.

Suurimman osan kouluista opiskelijoilla työhön liittyvää juridiikan ja ammattietäikan tuntemusta voidaan epäillä puutteelliseksi, jos kriteeriksi otetaan, että opiskelijan tulisi kyetä erottamaan nämä kaksi toisistaan sekä tietää nimeltä viestintäoikeuden keskeisiä lakeja. Kiinnostavaa on, että näistä asioista kysyttäessä hyvin monessa opiskelijaryhmässä nostettiin ensimmäisenä esille valokuvaukseen liittyvät kiellot sekä ymmärrys

siitä, mitä kaikkea ei saa julkaista. Suppean tutkimusaineiston perusteella varmoja johtopäätöksiä ei voi tehdä, mutta aineisto herättää kysymyksen siitä, opetetaanko juridiikkaa ja ammattietikkaa Turun amk:ta laajemminkin journalisteille enemmän työhön liittyvien rajoitusten ja pidättyvyyden kautta eikä sen kautta, mitä oikeuksia ja toimimisen velvollisuuksia samat lait ja ammattieettiset ohjeet heidän työlleen asettavat.

Mahdollisiksi jatkotutkimuksiksi suosittelisin syvällisempiä tutkimuksia eri koulujen opiskelijoiden kirjoittamisen, juridiikan ja yleissivistyksen hallinnasta. Koulujen vertailussa hyödyllistä olisi kartoittaa opetuksen näkemystä toimittajan yhteiskunnallisesta roolista suhteessa ammattieettisiin arvoihin ja näkemyksiä moniosaajuuden opetuksen syvyyden ja sisällökkyuden tarpeellisuudesta. Erittäin arvokasta olisi tutkia pedagogisia eroja koulujen kirjoittamisen ja jutunteon prosessin opetuksen taustalla ja niiden vaikutuksia opiskelijoiden osaamiseen ja opiskeluviihtyvyyteen.

Lähdeluettelo

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Vastapaino. Tampere.

Hult, K. 13.4.2010. Turussa kapina Diakin viestinnän opetuksen lakkauttamista vastaan. Uutinen. Luettavissa <http://www.journalistiliitto.fi/?x233158=1024709>. Luettu: 10.4.2012.

Häkkinen, J. 3.4.2012. Koulutussiamies. Suomen Journalistiliitto ry. Sähköposti.

Julkisen sanan neuvoston vuosijulkaisu 2010. 2011.

Julkisen sanan neuvosto. 2004a. Julkisen sanan neuvoston ratkaisu 3341/SL/04. Luettavissa: <http://www.jsn.fi/sisalto/?id=6008>. Luettu: 1.3.2012.

Julkisen sanan neuvosto. 2004b. Julkisen sanan neuvoston ratkaisu 3348/AL/04. Luettavissa: <http://www.jsn.fi/sisalto/?id=6012>. Luettu: 1.3.2012.

Juutilainen, V. & Nordenstreng, K. 2010. Perustiedot oppilaitoksista. Raportti toimittajakoulutuksen neuvottelukunnalle. Tampereen yliopisto.

Järventausta, K. 2007. Turha edes etsiä? Journalisti-lehti 20/2007. Mieli-pidekirjoitus.

Kivikuru, U. & Nordenstreng, K. 2012. Media ammattina – mahdoton yhtälö? Teoksessa Karppinen, K. & Matikainen, J. (toim.). Julkisuus ja demokratia, 293–314. Vastapaino. Tampere.

Kotilainen, L. 2003. Parempi lehtijuttu. Infor. Helsinki.

Kunelius, R. 2007. Anteeksi vain Voltaire. Teoksessa Seppä, S. (toim.). Journalismikriittikin vuosikirja 2007, 20–41. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö.

Lappalainen, E. 2009. Vastaako koulutus työelämän tarpeita? Suomen Lehdistö 8–9/2009, 16-19.

Mäkinen, E. 10. 2 2012. HS Open -tapahtumissa luodaan tietojournalismia. Luettavissa: <http://blogit.hs.fi/hsnext/hs-open-tapahtumissa-luodaan-tietojournalismia>. Luettu: 2.3.2012.

Nieminen, H., Aslama, M. & Pantti, M. 2005. Media ja demokratia Suomessa. Kriittinen näkökulma. Oikeusministeriö.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Ruusuvoori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.). Haastattelun analyysi, 432–445. Vastapaino. Tampere.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012a. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012b. AMK-uudistus 2011–2014. Luettavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/ammattikorkeakoulu_uudistus/?lang=fi. Luettu: 2.5.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2012c. Ammattikorkeakoulujen aloituspaikkavähennykset vuodesta 2013. Luettavissa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoitus/Liitteet/AMK_aloituspaikkavahennykset.pdf. Luettu: 15.4.2012.

Rahkonen, J. & Ahva, L. 2005. Hiipivä tuho. Teoksessa Rahkonen, J. (toim.). Journalismikritiikin vuosikirja 2005, 8–18. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö.

Raittila, P. 2005. Tsunami ja Estonia. Teoksessa Rahkonen, J. (toim.). Journalismikritiikin vuosikirja 2005, 19–23. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö.

Raittila, P. & Olin, N. 2005. Viestintäammatit tulevaisuuden Suomessa. Arvioita työvoimatarpeen ja koulutustarjonnan kohtaamisesta. Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -projektin väliraportti (luonnosversio). Tampereen yliopisto.

Raittila, P., Olin, N. & Stenvall-Virtanen, S. 2006. Viestintäkoulutuksen nousukäyrä – Monta tietä unelma-ammattiin ja suuriin pettymyksiin. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitoksen julkaisuja C40/2006.

Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.). Haastattelun analyysi, s. 424–431. Vastapaino. Tampere.

Saari, H. 2010. Median jahtaamat. Moreeni. Juva.

Smolej, M. 2011. News Media, Crime and Fear of Violence. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki. Väitöskirja.

Suomen freelance-journalistit ry. 2011. Jäsenlajikehitys 1998–2011.

Suomen Journalistiliitto ry. 2012. Freelancerit - Toimittajaksi.fi. Luettavissa: <http://www.toimittajaksi.fi/freelancerit/>. Luettu: 2.5.2012.

Suomen Journalistiliitto ry. 2011. Kehittämissuunnitelmalausunto 20.10.2011.

Syrjälä, H. 2007. Väkivalta lööppijulkisuudessa. Tampereen yliopisto. Journalismin tutkimusyksikkö. Luettavissa:

<http://www.uta.fi/laitokset/tiedotus/jourttutkimus/Looppitutkimus.pdf>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Valkama, M. 2009. Tuolileikki alkaa. Journalisti 11/2009, 20. Kolumni.

Valkama, M. & Vehviläinen, P. 2009. Hankalat haastattelijat. Journalisti 10/2009, 8-12.

Liite 1:

Haastattelukysymykset, tiistai 20.3.2012

- Millaisia jutunteon prosessin hahmottamiseen ja suunnitteluun liittyviä valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaisia kirjoitustaidon valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaisia tiedonhaun valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaisia moniosaajuuden valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
(moniosaajuus = ammattitaitoa suoritua teknisesti erilaisista journalistisen kenttään kuuluvista tehtävistä, muistakin kuin kirjoittavan journalistin työstä)
- Millaisia yleissivistykseen tai erityisaihealueiden asiantuntemukseen liittyviä valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaisia toimittajan työhön liittyviä juridisia ja ammattieettisiä valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaisia ryhmä-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidon valmiuksia koet saaneesi opinnoistasi?
- Millaista työn hakua ja työn tekemistä helpottavaa asiantuntemusta ja kokemusta Suomen media-alan yrityksistä ja niiden toimintakulttuurista koet saaneesi opinnoistasi?
- Minkä olet kokenut opinnoissasi erityisen antoisaksi/helpoksi/haastavaksi?
Mitä odotat tai toivot loppuopinnoiltasi?

Lausuthan aina puheenvuorosi alussa nimesi, jotta nauhalta käy selväksi, kuka sanoi mitään!

Liite 2: Opetussuunnitelmien opintopistejaottelu

Taulukkoon 1 on koottu tiedot haastatelluilla käytössä olleista opetussuunnitelmista (Liitteet 4–12). Soc&komin vuosien 2008 ja 2009 tiedot löytyvät samalta riviltä, sillä niissä ei aineiston perusteella ollut eroja. Nykyisten Turun amk:n opiskelijoiden opetussuunnitelma on Diakonia amk:n (Diak) opetussuunnitelma, sillä opiskelijat aloittivat opintonsa Diakissa vuonna 2010.

Opetussuunnitelmista löytyneet kurssit jaettiin seitsemään eri ryhmään: 1. kirjoittamisen ja jutunteon prosessiin, 2. moniosajuuuteen, 3. viestinnän teoriaan, 4. tiedonhakuun, yleissivistykseen ja sääntelyyn, 5. sivuaineisiin, 6. vuorovaikutus- ja työelämävalmiuksiin sekä 7. muihin vapaasti valittaviin kursseihin. Jaottelu tehtiin pääasiassa kurssiotsikoiden perusteella, mutta arvioinnissa käytettiin hyväksi myös tietoa kurssin ryhmittelystä opetussuunnitelman sisällä (esim. Diak) sekä kurssikuvauksia, jos kurssin otsikko koettiin monitulkintaiseksi mutta kurssin kuvaus oli helposti luettavissa joko aineistosta itsestään (Tampereen yliopisto) tai koulun verkkosivuilta (OAMK). Tästä syystä esimerkiksi kurssit ”Journalismin erityisalue 1” ja ”Journalismin erityisalue 2” on OAMK:n kohdalla sijoitettu eri lohkoon kuin lähes samanniminen Haaga-Helian kurssi ”Journalismin erityisalueita”.

Joidenkin koulujen kohdalla tutkittu aineisto oli epätarkka, ja siksi esimerkiksi Soc&komin laaja 29 opintopisteen kurssikokonaisuus ”yhteiset opinnot” (gemensamma studier) on kokonaisuudessaan sijoitettu yleissivistyksen alle, vaikka mahdollisesti osa siitä olisi voitu sijoittaa muuallekin. Jaottelussa on myös yleisesti oletettu, että opinnot aloittava kurssi ”Johdatus journalismiin” tai ”Journalismin perusteet” (tai muu vastaava) on enemmän kirjoittamista ja työprosessia avaava kurssi eikä koostu niinkään viestintätieteen teorian opetuksesta. Joidenkin kurssien otsikoiden perusteella kurssi olisi voitu sijoittaa kahteen eri luokkaan. Tällöin on tehty arvauksia siitä, kumpi sisältö on ollut opetuksen keskiössä, ja siksi esimerkiksi OAMK:n kurssi ”Suomen kieli ja viestintä” on sijoitettu kirjoittamisen kurssien luokkaan.

Taulukkoa lukiessa on siis syytä huomioida, että se on vain suuntaa-antava jäsenyys, jonka kokoamisessa olisi voitu käyttää muitakin painotuksia. Esimerkiksi vertailussa on laskettu ainoastaan kurssien sisältämien opintopistemäärien yhteismäärä, ei kurssien määrä. Voidaan esimerkiksi kysyä, olisiko todennäköisempää, että kolmella 3 opintopis-

teen kirjoittamisen kurssilla käsitellään asioita laajemmin kuin yhdellä 9 opintopisteen kirjoittamisen kurssilla. Samalla voitaisiin kiinnittää huomiota siihen, että ammattikorkeakouluissa työharjoittelusta saa harjoittelun keston nähden huomattavasti enemmän opintopisteitä kuin yliopistolla. Tällaisten kysymysten analyttinen pohtiminen vaatisi kuitenkin laajempaa aineistoa sekä sen tutkimista, vastaako 1 opintopiste kaikissa kouluissa ja kaikilla kursseilla yhtä suurta työmäärää.

Teemallisen ryhmittelyn lisäksi kunkin ryhmän sisällä eroteltiin toisistaan pakolliset kurssit sekä vapaavalintaiset kurssit. Jaottelussa vapaavalintaisilla kursseilla tarkoitetaan kaikkia niitä yksittäisiä kursseja, jotka on mahdollista vaihtaa johonkin muuhun kurssiin. Siten myös itsessään pakolliset sivuaineopinnot on laskettu vapaavalintaisiin kursseihin, koska opiskelija saa kuitenkin suhteellisen vapaasti valita, minkä sivuaineen opintoihinsa ottaa. Jaottelun tarkoituksena on siis eritellä, mitkä yksittäiset kurssit jokaisen valmistuvan opiskelijan tulee olla suorittanut.

Taulukko 1: Opetussuunnitelmiin sisältyvien kurssien opintopisteet ryhmittäin

	kirjoittaminen ja työprosessi			moniosajuuus		viestinnän teoria		tiedonhaku, yleissivistys ja sääntely		sivuaineet	vuorovaikutus- ja työelämävalmiudet		muut vapaat	Yhteensä	
	pakolliset	vapaat	yhteensä	pakolliset	vapaat	pakolliset	vapaat	pakolliset	vapaat	vapaat	pakolliset	vapaat	vapaat	pakolliset	vapaat
Haaga-Helia 2010	44	12	56	32	17	17	0	73	0	0	42	11	20	208	60
Jyväskylä 2008–2009	29	36	65	10	24	30	0	76	0	85	5	0	40	150	185
OAMK 2008	52	17	69	70	19	10	3	45	0	0	33	21	15	210	75
OAMK 2009	52	20	72	63	19	10	3	43	0	0	42	27	15	210	84
Soc&kom 2008–2009	20	0	20	18	0	20	0	50	0	50	6	0	16	114	66
Tampere 2007	28	0	28	13	24	34	0	133	0	52	22	0	10	230	86
Tampere 2008–2009	28	0	28	17	24	31	0	131	0	53	22	0	10	229	87
Turku 2010	55	8	63	40	10	20	25	48	0	0	35	95	15	198	153

Taulukko 2: Yleissivistykseen ja erityisaihealueiden tuntemiseen liittyvät pisteet yhteensä:

	viestinnän teoria		tiedonhaku, yleissivistys ja sääntely		sivuaineet	yleissivistys ja erityisaihealueiden tunteminen yhteensä		
	pakolliset	vapaat	pakolliset	vapaat	vapaat	pakolliset	vapaat	yhteensä
Haaga-Helia 2010	17	0	73	0	0	90	0	90
Jyväskylä 2008–2009	30	0	76	0	85	106	85	191
OAMK 2008	10	3	45	0	0	55	3	58
OAMK 2009	10	3	43	0	0	53	3	56
Soc&kom 2008–2009	20	0	50	0	50	70	50	120
Tampere 2007	34	0	133	0	52	167	52	219
Tampere 2008–2009	31	0	131	0	53	162	53	215
Turku 2010	20	25	48	0	0	68	25	93

Taulukko 3: Kirjoittamisen ja työprosessin kurssit koulujen opetussuunnitelmissa, suluissa kurssin opintopistemäärä

Koulu	Pakolliset kurssit	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	Journalistisen kirjoittamisen perusteet (11), Henkilöjutun kirjoittaminen ja haastatteluteknikka (6), Uutistyö (8), Aikakauslehtikirjoittaminen (7), Talousjuttujen kirjoittaminen (6), Journalistinen työ -projektit (6).	Opiskelijalehden toimittaminen (3), Fiktio keinot journalismissa (3), Journalistisen kirjoittamisen palauteklinikka (3), Civic journalism (3)
Jyväskylä 2008–2009	Uutistyö ja monimedia (10), Lehtityö (10), Journalistiikan tutkimusviestintä (3), Journalistiikan kielenhuolto (5), Maturiteetti (1)	Aikakauslehtikurssi (10), Kehitysmaajournalismi (8), Nykyhistorian analyysi (7), Paikallisjournalismin analyysi (5), Viestintä ja media monikulttuurisessa maailmassa (6)
OAMK 2008	Suomen kieli ja viestintä (3), Projektinhallinta (3), Projekti (12), Uutistoiminta 1 (4), Uutistoiminta 2 (5), Lehti-ilmaisu (6), Journalistisen projektin työpaja (5), Syventävä toimitustyö (10), Vaihtoehtoinen journalismi (4)	Aikakauslehtityö (5), Journalistinen erityisalue 1 (5), Luova kirjoittaminen (4), Asiakirjoittaminen ja kielenhuolto (3)
OAMK 2009	Suomen kieli ja viestintä (3), Projektinhallinta (3), Projekti (12), Uutistoiminta 1 (4), Uutistoiminta 2 (5), Lehti-ilmaisu (6), Journalistisen projektin työpaja (5), Syventävä toimitustyö (10), Vaihtoehtoinen journalismi (4)	Tiedottaminen (3), Aikakauslehtityö (5), Journalistinen erityisalue 1 (5), Luova kirjoittaminen (4), Asiakirjoittaminen ja kielenhuolto (3)
Soc&kom 2008–2009	Introduktion till tridning, radio och tv (5), Nyhetsjournalistik (5), Reportage (5), Redigering (5)	-
Tampere 2007	Journalismin lajit (6), Oikeinkirjoitusoppi (4), Lauseoppi (4), Lehtityö ja verkkolehti 1 (4), Tekstinhuolto (5), Harjoittelun kielikritiikki (2), Suomen kielen kirjallinen viestintä (3)	-
Tampere 2008-2010	Journalismin lajit (6), Oikeinkirjoitusoppi (4), Lauseoppi (4), Tekstinhuolto (4), Lehtityö ja verkkolehti (4), Harjoittelun kielikritiikki (3), Tieteellinen kirjoittaminen (3)	-
Turku 2010	Kirjoittaminen ja kielenhuolto (5), Journalismin perusteet (5), Journalistinen kirjoittaminen (5), Uutistyö 1 (5), Haastattelemine (5), Uutistyö 2 (5), Haastattelemine 2 (5), Tarinankerronta (5), Uutistyö 3 (5), Haastattelemine 3 (5), Tarinankerronta 2 (5)	Tutkivan journalismin työpaja (3), Dramaturgia ja käsikirjoittaminen (5)

Taulukko 4: Moniosaajuuden kurssit koulujen opetussuunnitelmissa, suluissa kurssin opintopistemäärä

	Pakolliset kurssit	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	Sisällöntuotanto muuttuvassa mediassa (5), Työvälineohjelmistot (4), Kuvajournalismin ja kuvankäsittelyn perusteet (5), Henkilökuvaus (3), Lehtitaiton ja visuaalisen journalismin perusteet (4), Kuvituskuvan suunnittelu ja toteutus (3), Reportaasikuituksen perusteet ja taitto (5), Verkkojulkaiseminen (3)	Verkkolehden toimittaminen (3), Toimittajan esiintymistaito (3), Radiotyön perusteet (3), Tv-työn perusteet (3), Documentary film (5)
Jyväskylä 2008–2009	Radiotyö (5), Televisiotyö (5)	Dokumenttikerronta radiossa (10), Ajankohtaisjournalismi televisiossa (10), Teknologiavälitteinen viestintä (4)
OAMK 2008	Puheviestintä ja esiintymistaito (5), Tietotekniikka ja hyötyohjelmat (5), Julkaisun perustekniikat (3), Kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmien perusteet (3), Esituotanto (3), Av-tuotanto (5), Jälkituotanto (4), Valokuvaus 1 (4), Verkkojulkaisun perustekniikat (5), Visuaalinen kulttuuri (4), Julkaisun taittaminen (3), Kuvajournalismi (3), Radiotyön perusteet (3), Äänenkäyttö (3), Ääni ja editointi (3), Televisiotyö (3), Studiotyöskentely (3), Esiintymistaito (3), Verkkojournalismi (5),	Televisiotyön perusteet 2 (5), Radiodokumentti (4), Radion suora monipistelähetys (4), Laulamalla iloa elämään (3), Onnistunut pitching vuorovaikutuksen näkökulmasta (3)
OAMK 2009	Puheviestintä ja esiintymistaito (5), Tietotekniikka ja hyötyohjelmat (5), Julkaisun perustekniikat (3), Kuvankäsittely- ja piirto-ohjelmien perusteet (3), Esituotanto (3), Av-tuotanto (3), Jälkituotanto (3), Valokuvaus 1 (4), Verkkojulkaisun perustekniikat (5), Julkaisun taittaminen (3), Kuvajournalismi (3), Radiotyön perusteet (3), Äänenkäyttö (3), Ääni ja editointi (3), Televisiotyön perusteet (3), Studiotyöskentely (3), Esiintymistaito (3), Verkkojournalismi (5)	Televisiotyön perusteet 2 (5), Radiodokumentti (4), Radion suora monipistelähetys (4), Laulamalla iloa elämään (3), Onnistunut pitching vuorovaikutuksen näkökulmasta (3)
Soc&kom 2008–2009	Fotografering (4), Webbjournalistik (4), Radiojournalistik (5), Tv-journalistik (5)	-
Tampere 2007	Visuaalinen journalismi (5), Radiotyö 1 (3), Televisiotyö 1 (3), Puheviestinnän perusteet (2)	Lehtityö 2 (8), Televisiotyö 2 (8), Radiotyö 2 (8)
Tampere 2008-2010	Tietotekniikan peruskurssi (3), Esiintyminen ja argumentointi (3), Visuaalinen journalismi (5), Radiotyö (3), Televisiotyö (3)	Lehtityö 2 (8), Televisiotyö 2 (8), Radiotyö 2 (8)
Turku	Puheviestintä (3), Kuvajournalistinen ilmaisu (5), Audioilmaisu (5), Videoilmaisu (5), Monimediailmaisu (5), Kuvakerronta (5), Suora radiolähetys (7), Sanaton ja sanallinen esiintyminen (5)	Dokumentaari (3), Dokumentaarituotanto (7)

Taulukko 5: Viestinnän teorian kurssit koulujen opetussuunnitelmissa, suluisa kurssin opintopistemäärä

	Pakolliset kurssit	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	Viestinnän perusteet (3), Joukkoviestintä 1 (3), Joukkoviestintä 2 (3), Journalismin tutkimus ja analyysi (5), Journalismin erityisalueita (3)	-
Jyväskylä 2008–2009	Johdatus viestintätieteisiin (4), Viestinnän ja median teoreettiset perusteet (5), Median ja journalismin historiallinen kehitys 1 (3), Median ja journalismin historiallinen kehitys 2 (4), Journalismin analyysi ja kritiikki (5), Johdatus median ja journalismin tutkimukseen (5), Joukkoviestinnän tutkimuksen teoria (4)	-
OAMK 2008	Viestintä yhteiskunnallisena ilmiönä (4), Media-analyysi (6)	Ajankohtaista journalismissa (3)
OAMK 2009	Viestintä yhteiskunnallisena ilmiönä (4), Media-analyysi (6)	Ajankohtaista journalismissa (3)
Soc&kom 2008–2009	Introduktion till journalistiken (3), Medie landskapet i Finland och Norden (4), Mediehistoria (3), Kommunikationsteori (3), Medieforskning och mediekritik (5), Kön och journalistik (2)	-
Tampere 2007	Tiedotusopillinen tutkimus (10), Johdatus tiedotusoppiin (5), Media-analyysin perusteet (3), Mediakritiikin perusteet (2), Mediahistoria (5), Mediarakenteet (3), Mediajärjestelmä (2), Oppihistoriaa ja tutkimuksen näkökulmia (3), Tutkimuksen lukutaito (1)	-
Tampere 2008–2010	Johdatus tiedotusoppiin (5), Mediakritiikin perusteet (1), Media-analyysin perusteet (4), Mediahistoria (5), Mediarakenteet (3), Mediajärjestelmät (2), Tutkimuksen lukutaito (1), Tiedotusopillinen tutkimus (10)	-
Turku 2010	Suomalainen mediaympäristö (5), Joukkoviestinnän teoria ja tutkimus (5), Media-analyysin näkökulmia mediakulttuuriin (5), Tutkimus ja kehittäminen media-alalla (5)	Osallistuvan median tavoitteet ja toimintamuodot (5), Mediakasvatuksen lähtökohdat ja tavoitteet (5), Mediakasvatuksen toimintamuodot (5), Journalism for Social Change (5), Osallistuvan median hanke (3-5)

Taulukko 6: Tiedonhaun, yleissivistyksen ja sääntelyn kurssit koulujen opetussuunnitelmissa, suluissa kurssin opintopistemäärä

	Pakolliset kurssit	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	Tutkimusmenetelmät (3), Oikeudellisen ajattelun perusteet (3), Valtio- ja kunnallishallinto sekä poliittinen järjestelmä (3), Työoikeus ja työmarkkinajärjestöt (3), Journalistisen työn ammattietikka ja lainsäädäntö (3), Kansantalouden perusteet (5), Tilastotieteen perusteet, tilastojen käyttö toimittajan työssä ja kuvitusgraafikka (5), International economy and the EU (3), Cultures in contact (3), Corporate finance and securities markets (3), Laskentatoimen perusteet ja tilinpäätösanalyysi (3), Ruotsi (6), Englanti (3), vaihtoehtoinen pitkä kieli (12), Opinnäytetyö (15)	-
Jyväskylä 2008–2009	Viestinnän normit ja etiikka (4), Tutkimuskurssi (5), Proseminaari (10), Syventävä tutkimuskurssi (6), Tutkimusseminaari (5), Pro gradu -tutkielma (40), Toinen kotimainen kieli (3), Vieras kieli (3)	
OAMK 2008	Opiskeluvalmiudet ja tiedonhankinta (4), Englanti (4), Ruotsi (3), Opinnäytetyön valmistelu (3), Viestinnän sääntely ja talous (4), Viestintäoikeus (3), Tutkimus- ja kehittämistoiminta (3), Yhteiskuntatieto ja politiikka (6), Opinnäytetyö (15)	-
OAMK 2009	Opiskeluvalmiudet ja tiedonhankinta (3), Englanti (4), Ruotsi (3), Opinnäytetyön valmistelu (3), Viestintäoikeus (3), Tutkimus- ja kehittämistoiminta (3), Yhteiskuntatieto ja politiikka (6), Toimittajan taloustieto (3), Opinnäytetyö (15)	-
Soc&kom 2008–2009	Gemensamma studier (29), Mediajuridik (5), Forskningsmetodik (6), Proseminarium (4), Kandidatsuppsats (6)	-
Tampere 2007	Tiedekunnan yhteiset opinnot (25), Ruotsi (5), Vieras kieli (6), Viestintäoikeus ja journalistietikka (5), Tutkimustyö (2), Teoria tutkimuksessa (2), Proseminaari (2), Kandidaatin tutkielma (6), Tutkimuksen metodologia (8), Seminaari (12), Tutkielman tekemistä tukevat opinnot (20), Pro gradu -tutkielma (40)	-
Tampere 2008–2010	Yhteiskuntatieteiden ajankohtaisia kysymyksiä (3), Tiedonhankinnan perusteet (2), Yliopiston historia, ideat ja merkitys tieteiden historiassa (3), Viestintäoikeus ja journalistietikka (5), Oppihistoriaa ja tutkimuksen näkökulmia (3), Tutkimustyö (2), Teoria tutkimuksessa (2), Empiirisen tutkimuksen perusteet (3), Yhteiskuntatieteiden teoriat (3), Tilastotiede ja spss (5), Ruotsin kielen kirjallinen ja suullinen viestintä (3), Proseminaari (2), Kandidaatin tutkielma (6), Tiedonhankinta aineopinnoissa (1), Ruotsin kielen syventävä kurssi (2), Tutkimuksen metodologia (8), Seminaari (12), Tutkielman ohjaus (20), Pro gradu -tutkielma (40), Vieras kieli (6)	-
Turku 2010	Ammattikorkeakoulu oppimisympäristönä (5), Suomalainen yhteiskunta ja poliittinen järjestelmä (5), Ruotsi (5), Englanti (5), Viestinnän lainsäädäntö ja journalistin etiikka (5 op), Journalistinen tiedonhankinta (3), Opinnäytetyöprosessin perusteet (5), Opinnäytetyö (15)	-

Taulukko 7: Vuorovaikutus- ja työelämävalmiuksien kurssit koulujen opetussuunnitelmissa, suluisa kurssin opintopistemäärä

	Pakolliset kurssit	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	Opinto- ja urasuunnittelun opintojakso (3), Yrittäjyys ja liiketoiminta (6), Toimittaja työyhteisön jäsenenä (3), Työharjoittelu 1 (15), Työharjoittelu 2 (15)	Osuuskuntayrittäjyys toimittajille 1 (3), Osuuskuntayrittäjyys toimittajille 2 (3), toimittaja yrittäjänä ja journalistinen projekti (5)
Jyväskylä 2008–2009	Harjoittelu (5)	On myös muita mahdollisia suorituksia, mm. harjoittelu Ylen Keski-Suomen uutisissa, mutta niiden pistemäärät ei tiedossa
OAMK 2008	Viestintä ammattina (3), Harjoittelu (30)	Työyhteisön viestintä (3), Asiakaslehti (5) Freelancer (5), Journalistinen erityisalue 2 (5), Median työmarkkinat (3)
OAMK 2009	Viestintä ammattina (3), Portfolio (4), Freelancer (5), Harjoittelu (30)	Johtamisen erityisalue 1 (5), Johtamisen erityisalue 2 (3), Työyhteisön viestintä (3), Asiakaslehti (5), Journalistinen erityisalue 2 (5), Median työmarkkinat (3), Oma osaaminen ja urasuunnittelu (3)
Soc&kom 2008–2009	Praktik (6)	-
Tampere 2007	Harjoittelu (6), Ammattikäytäntöjen arviointi (2), Projektioinnit (12), Orientoivat opinnot ja hops (2)	-
Tampere 2008-2010	Harjoittelu (6), Ammattikäytäntöjen arviointi (2), Projektioinnit (12), Orientoivat opinnot ja hops (2)	-
Turku 2010	Journalistin ammattikäytännöt (5), Työharjoittelut 1-3 (30 op)	Seurakunnan muutos- ja kriisiviestintä (5), Seurakunnan verkkoviestintä (5), Yhteisöviestinnän perusteet (5), Seurakunnan viestintä (5), Yhteisöviestintähanke (3-5), Mediyrittäjyys (5-10), Tilaustuotannot (3-15), Teemaseminaarit (3-5), Työoppiminen (3-10), Kv-toimintaympäristö (3-10), Projektit (3-10), Journalistinen erityisosaaminen (3-10)

Taulukko 8: Muut opetussuunnitelmassa vaaditut suoritukset, suluissa kursseilta vaadittu opintopistemäärä

Koulu	Vapaavalintaiset kurssit
Haaga-Helia 2010	vapaasti valittavat opinnot (20)
Jyväskylä 2008–2009	vapaasti valittavia opintoja (40)
OAMK 2008	vaihtoehtoiset ammattiopinnot (15)
OAMK 2009	vaihtoehtoiset ammattiopinnot (15)
Soc&kom 2008–2009	vapaavalintaiset opinnot (16)
Tampere 2007	kaksi valinnasta kurssia (esim. taloudesta, politiikasta, monikulttuurisuudesta, haastattelu, featurekirjoittaminen, taitto, kansalaisjournalismi) (10)
Tampere 2008–2010	kaksi valinnasta kurssia (esim. taloudesta, politiikasta, monikulttuurisuudesta, haastattelu, featurekirjoittaminen, taitto, kansalaisjournalismi) (10)
Turku 2010	vapaasti valittavat opinnot (15)

Liite 3: Tiivistelmä koulukohtaisista tuloksista

Oppilaitos	Jutun suunnittelu ja kirjoitustaito	Tiedonhaku, yleissivistys ja sääntely	Moniosaajuus, vuorovaikutustaidot ja työllistymisvalmiudet
Haaga-Helia ammattikorkeakoulu	Ristiriitaiset valmiudet jutun suunnittelusta ja kirjoittamista taidoista. Suurimmalla osalla jutun prosessin ymmärrys ja eri juttutyypin hallinnat mielestään erittäin hyvät ja monipuoliset.	Useita liiketalouden, julkishallinnon ja juridikan kursseja. Tiedonhaun opetuksessa esillä kirjastot, muistiorganisaatiot ja netin syvämpi hallinta.	Moniosaajuuden opetuksen toteutuksessa useita ongelmia. Ryhmätyö- ja vuorovaikutuskoulutusta pidettiin toimimattomana. Opetukseen sisältyy työoikeus- ja freelance-koulutusta, mutta työelämäyhteyksissä kehitettävää.
Muuta: Päiväpuolen ja lähiopetuksen kurseja tarjolla myös ilta- ja verkko-opintoina.			
Jyväskylän yliopisto	Painottaa ideointia ja haastateltavan kohtaamiseen valmistautumista. Opetetaan ”heittämällä veteen”. Keskittyy uutistekstiin. Toivottu syväsiempää palautetta jutuista.	Tiedonhaun opetus suppeaa. Erillinen Julkisuuslaki-kurssi on tarjolla mutta vain valinnaisena ja useimmilla vasta 4. opiskeluvuonna. Yleissivistys kokonaan sivuaineiden varassa. Haastatelluilla suurta epävarmuutta juridiikassa ja ammattietikassa.	Painotus kirjoittamisen lisäksi radiossa ja tv:ssä. Taittoa jonkin verran, valokuvausopetus ”oikeastaan olematonta”. Pienet ryhmät. Esimiestöiden harjoittelua vuosikurssien yli. Työoikeusasiat esillä enemmän ainejärjestön kautta.
Muuta: Voimakas ja avulias opiskelijayhteisö. Vain vähän kirjattunteja. Moni lopettaa opinnot jo ensimmäisen vuoden jälkeen.			
OAMK	Opetetaan ”heittämällä veteen”. Opiskelijat kokevat hyvät valmiudet ryhtyä kirjoittamaan aiheesta kuin aiheesta. Runsain juttutyypitarjonta opetuksessa, mutta useammalla haastatellulla epävarmuutta pidempien juttujen kirjoittamisen kanssa. Toivottaisiin palautetta kielestä rakenteen ja uutiskärjen sijaan.	Tiedonhaun koulutuksessa esillä internetin käyttö ja viranomaisyhteydet sekä lähdekritiikin korostus. Kurssit yhteiskuntatiedosta, viestinnästä ja taloudesta. Painotetaan sitä, että toimittajalla on oikeuksia, joita tulee käyttää. Osalla kuitenkin vaikeuksia erottaa laki ja ammattietikka toisistaan.	Opiskelijat arvioivat saaneensa vahvimmat moniosaajuudet radiotyöstä, mutta muiden viestintäkanavien osalta opetus vain pintaraapaisua, jota osa kaipaisi syvennettävän. Paljon ryhmätyö- ja toimitusharjoittelua. Freelance-koulutus pakollisena.
Muuta: Kouluista vähiten valokuvauksen opetuksen kritiikkiä. Paljon kehuja opiskelutovereille ja opettajille.			

<p>Svenska social- och kommunal högskolan</p>	<p>Opetus ohjaavaa ja teoriapainotteista, painotus haastattelun valmistautumisessa ja haastattelussa. Kielenhuollon opetusta ja kielellistä ilmaisua voisi parantaa. Painotus uutistekstissä, mutta reportaasikurssin käyneet olivat tyytyväisiä luovan ilmaisun taitoonsa.</p>	<p>Tiedonhaun koulutus painottuu viranomaisdokumenttien julkisuuteen ja arkistotyöhön. Pakollisina kursseina valtio-oppia ja tilastotiedettä, yliopistosta tai JOO:n kautta helposti haettavissa haluamia sivuaineita. Toteutukseltaan ja sisällöltään kehuttu mediajuridiikan kurssi.</p>	<p>Opetuksen kesto on nähden monipuolista moniosaajuusharjoittelua, jota on mahdollista laajentaa JOO:n kautta. Tähtämisen opetusta kehitettiin laadukkaaksi, mutta valokuvauksen opetus heikoksi. Visuaalisen ilmaisun opetus opiskelijoiden mukaan läsnä vain kirjaintena. Systemaattinen, porrastettu työyhteisöharjoittelu, johon kuuluu myös esimiestöitä. Koulu ja ulkopuolinen säätiö auttavat harjoittelupaikkojen saamisessa ja harjoittelun rahoittamisessa.</p>
<p>Muuta: Ruotsinkielinen opetus, kesto vain 180 op, josta vain osa journalistiikan opetusta. Opinnot opiskelijoiden mukaan aikaavieviä mutta helppoja.</p>			
<p>Tampereen yliopisto</p>	<p>Opetetaan ”heittämällä veteen” ja antamalla laadukasta palautetta. Vahva ja kehuttu palautteenantokulttuuri. Painottuu uutiseen, mutta syventävissä opinnoissa runsaasti muitakin juttutyyppisiä. Opiskelijat kokivat puutteita jutun teon aloittamisen ja ideoinnin valmiuksissaan.</p>	<p>Tiedonhaun opetus lähes olematonta ja perustuu yksin jutunteossa oppimiseen. Pakolliset yleissivistävät kurssit keskittyvät lähinnä tutkimuksen tekoon, yleissivistys hankittava sivuaineista, joissa onkin jonkinlainen runsaudenpula. Ammattieettinen keskustelu opiskelijoiden mielestä vahvaa, juridisen puolen opetus suppeampaa.</p>	<p>Monipuoliset moniosaajuuden opetukset, myös uusmediasta sekä vaihtelevien syventävien teemojen kursseja. Visuaalisen journalismin lisäopinnot mahdollisesti hankalasti saatavilla, koska niillä on oma linjansa. Ryhmätyöhön tarjotaan tilaisuuksia, mutta ei paljoa pakkoa. Hyvät työelämäyhteydet harjoittelupaikan saannissa. Freelance-koulutus jäänyt ainejärjestön vastuulle.</p>
<p>Muuta: Vaihtuvia, ajankohtaisia teemoja ja erikoiskursseja.</p>			
<p>Turun ammattikorkeakoulu</p>	<p>Painottuu prosessin, jutun näkökulman ja aikataulutuksen huolellinen suunnittelu. Varmuutta tunnistaa jutun olennaisin asia ja kärki. Painottuu hyvin suurelta osin uutiseen, muita juttutyyppisiä ja luovempaa ilmaisua ei juuri lainkaan.</p>	<p>Tiedonhaun tärkeyttä painotetaan, mutta opetus keskittyy viranomaisten löytämiseen ja nopean uutistyön tarpeisiin. Vain vähän yleissivistävää opetusta esim. politiikasta. Ammattieettinen ja juridinen opetus ehkä liiankin varovaista. JOO-opintojen kautta voi ottaa opintoja yliopistosta.</p>	<p>Erittäin vahva radio-, tv- ja nettijulkaisun opetus, tähtämistä taas ei lainkaan. Valokuvauksen opetusta pidetään hyvin heikkona. Koulun suhtautuminen freelanceriuteen väheksyvää mutta opetusta kuitenkin tarjotaan. Opiskelijat uskovat pärjäävänsä hyvin työpaikkojen kiireessä ja vaatimuksia vasten.</p>
<p>Muuta: Siirtyi kesken opetuksen Diakista Turun amk:hon. Ei vielä omaa ainejärjestöä.</p>			